

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste instituut
Sotsioloogia õppekava

Sirje Otstavel

Sooline ebavõrdsus paarisuhtes Eesti naiste hinnangutel

Magistritöö

Juhendaja: Kadri Rootalu, PhD

Tartu 2019

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töös kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad ja kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Sirje Otsavel

Abstract

Gender inequality in couples' relationships according to Estonian women

The aim of this work is to address the factors influencing gender inequality and the balance of power in intimate partnerships from the perspective of women. The main topics are the amount and division of tasks in the home, caring for children, making decisions and disagreements between partners, balance of work life and family life, satisfaction with the relationship, coping economically, experiencing violence and gender roles.

Various studies in Estonia have shown that traditional gender roles and the division of labour according to gender are still prevalent in families, as well as in the labour market. Compared to men, Estonian women have less of a chance of self-realization and achieving success in a society dominated by men. The general social background at large does not promote the reduction of gender inequality in Estonia and this affects the lives of women and men both individually and in family life.

The primary results of the analysis show that generally in Estonian families, household responsibilities continue to be very traditionally divided between women and men. Women do traditional routine everyday household tasks, while men do domestic repairs and take care of car maintenance. And yet a more in-depth analysis shows that there are significant differences between Estonian families in terms of how routine household tasks and child-related responsibilities are divided between partners. Among partners with the most equal division of labour, the satisfaction of women regarding the couples' relationship was the highest, it was the easiest for them to balance work life and family life, they rarely felt overwhelmed by their household tasks, they had more free time to engage in hobbies and pastimes, and they experienced the least amount of intimate partner violence and domination by their partner.

Those women, whose partners did not contribute to routine homework at all, nor did they participate in caring for children, tended to be less satisfied with their couples' relationship, felt more often overwhelmed by their household chores, found it more difficult to balance work life and family life compared to other women, had less time to engage in hobbies and pastimes, and experienced more intimate partner violence and domination by their partner. They also regretted their marriage or cohabitation more often, and there are more women among them who have seriously considered separating from their partner.

The study is based on original data and quantitative data analysis. The number of respondents was 1497.

Keywords: gender roles, gender inequality in family, division of household labour, cohabital power, marital power, intimate partnership violence

Sisukord

Sissejuhatus.....	6
1. Sooline ebavõrdsus ja võimusuhted.....	9
1.1 Sooline ebavõrdsus Eestis	9
1.2 Soolise ebavõrdsuse ajalooline, sotsiaalne, majanduslik ja bioloogiline taust	10
1.2.1. Soolise sotsialiseerimise mõju	11
1.2.2. Hariduslike valikute soolised erinevused ja sooline ebavõrdsus tööturul	13
1.2.3. Soolise ebavõrdsuse bioloogilised seletused.....	15
1.2.4. Majanduslik teooria	15
1.2.5. Kodutööde jaotumise eripärad.....	16
1.3 Võim.....	19
1.3.1. Võimu definitsioonid	19
1.3.2. Võimu liigitus	19
1.3.3. Ideoloogiline taust.....	20
1.3.4. Kooseluvõim.....	21
1.3.5. Võimu mõju personaalsel tasandil	21
1.4. Teooriad võimujaotusest peres ja muude tegurite mõju	22
2. Probleemipüstitus.....	25
3. Metoodika.....	26
3.1. Andmed	26
3.2. Valim	28
3.3. Abielus või kooselus naised, andmete kirjeldus.....	29
3.4. Soorollihoiakud.....	35
4. Analüüs.....	36
4.1. Klasteranalüüs: rutiinsed kodutööd	36
4.2. Klasteranalüüs: lastega seonduvad kohustused	44
4.3 Faktoranalüüs: soorollihoiakud	52
5. Arutelu.....	56

Kokkuvõte	65
Kasutatud kirjandus	67
Lisa 1.....	73

Sissejuhatus

Kasvuperekond ja kasvukeskkond laiemalt mõjutab kõigi inimeste elu. Inimeste maailmavaadet, hariduslikke pürgimusi, sotsiaalseid norme, hoiakuid soorollide suhtes ja paljusid teisi olulisi tegureid mõjutavad pereliikmete hoiakud ja käitumine, lapsevanemate omavahelised suhted ning toimetulekuuskused, perekonna majanduslik ja sotsiaalne staatus. Neil teguritel võib olla arvestatav mõju inimeste edasisele elukäigule kõige laiemas plaanis, sealhulgas ka oma pere loomisele.

Industriaalrevolutsiooni ajal kujunes välja perekonnamudel, mille puhul meestest said väljaspool kodu töötades perekonna peamised ülalpidajad ja naised tegid kodus tasustamata tööd hoolitsedes koduste majapidamistööde ja laste eest. Kui naised hakkasid sisenema tööturule, hakkas olukord muutuma (Barzilay 2017, Blumberg 1984).

Nõukogude okupatsiooni ajal muutus perekonnaelu Eestis märkimisväärselt valitseva ideoloogia tõttu. Narusk (2000) kirjutab, et nõukogude võim pidas oluliseks sõnades rõhutada sugude võrdsust ja võrdõiguslikkust ning eeldas naistelt ja meestelt tööturul võrdset panustamist. Kuna traditsiooniliselt oli naiste ülesandeks hoolitsemine koduse majapidamise ja laste eest, langes naiste õlule topeltkoormus, mida raskendas veelgi sotsiaalteenuste nappus (Narusk, 2000).

Praegusel egalitaarsuse, individuaalsuse väärtustamise ja valikuvabaduse ajastul puhul on kahtlemata naiste olukord oluliselt muutunud võrreldes varasemate ajalooperioodidega. Kas see on kaasa toonud ka suuremad muutused perekonnasiseses rolli- ja tööjaotuses, ei ole veel nii selge. Traditsiooniliste soorollide mõju võiks olla vähenemas ja inimesed võiksid tõenäolisemalt olla vabamad langetama otsuseid, kuidas oma igapäevaelu korraldada oma perekonna ja isiklikest huvidest lähtudes. Lääneriikides on seoses naiste sisenemisega tööturule toimunud suured ühiskondlikud muutused nii arusaamades naiste erinevatest rollidest ühiskonnas ja nende muutunud positsioonist nii peresiselt kui ka tööturul. Eestis on sooline rollijaotus ühiskonnas tulenevalt nõukogudeaegsest kohustuslikust töötamisest olnud ühest küljest teistsugune kui lääneriikides – naistel oli paratamatu töö- ja pereelu ühitamise kohustus ning terved põlvkonnad kasvasid üles kogemuse ja teadmisega töötavatest naistest ja emadest. Teisalt on nii Eestis läbiviidud uuringud kui ka lääneriikides pikaajaliselt ja põhjalikult uuritud soolise ebavõrdsuse valdkonna uuringud näidanud, et sooline ebavõrdsus paarisuhetes ja peresiselt on vägagi jõuliselt säilinud. Traditsiooniliste soorollide mõju on tugev ning need mõjutavad inimeste hoiakuid ja käitumist, luues ebavõrdsust ka paarisuhetes. Blanton ja Vandergriff-Avery (2001) on seisukohal, et sugu on abielus/kooselus fundamentaalne organiseeriv konstruktsioon ja seda tuleb kindlasti arvestada partneritevahelisi suhteid analüüsides. Ajaloolised, ideoloogilised, sotsiaalsed ja isiksuslikud

faktorid mõjutavad seda, kuidas nad kooselus omavahel suhestuvad. Lebaroni, Milleri ja Yorgasoni (2014) järgi on võimutasakaal oluline, sellest sõltub partnerite interaktsioon, suhte kvaliteet, konfliktisuse tase ning partnerite rahulolu suhtega. Ebavõrdne võimusuhe võib olla märkimisväärselt riskiteguriks abielu või kooselu lõppemiseks. Suhte kvaliteet mõjutab partnerite vaimset ja füüsilist tervist (Lebaroni jt, 2014). Arenenud riikides on peetud oluliseks viimase poole sajamise jooksul uurida tegureid, mis mõjutavad rahulolu paarisuhtega, otsuste langetamise jagunemist partnerite vahel, sotsiaalsete muutuste mõju partnerite käitumisele ja paarisuhtele jmt (nt Clarke, 2005; Stanfors ja Goldscheider, 2017; Dunbar, 2004; Fuwa, 2004; Lebaroni jt, 2014). Eestis on soolist ebavõrdsust uuritud viimasel kahel aastakümnel, juba traditsiooniks on muutunud Sotsiaalministeeriumi poolt tellitud Soolise võrdõiguslikkuse monitooringu läbiviimine (2003, 2005, 2009, 2013, 2016), mis muude ühiskonnaelu valdkondade kõrval käsitleb ka pereelu ja paarisuhte erinevaid aspekte.

Käesoleva töö koostaja huvi soolise ebavõrdsuse vastu algas 2002. aastal Eesti esimese perevägivaldallaohvrite naistele varjupaiga asutamisel Tartus, sellele järgnes igapäevane töö vägivaldallaohvrite abistamisel aastatel 2002-2011, vägivaldallaohvritega kokkupuutuvate spetsialistide koolitamine ja teavitustegevus on kestnud käesoleva ajani.

Soolise ebavõrdsuse ja võimusuhteid mõjutavate tegurite käsitlemist alustas töö autor oma bakalaureusetöös 2017. aastal „Võimu jagunemine paarisuhtes ja seda mõjutavad tegurid Soolise võrdõiguslikkuse monitooringu 2013 andmetel“ (Otsavel, 2017). Töös anti ülevaade kooselus võimutasakaalu mõjutavatest teguritest ning püüti leida vastuseid küsimustele, kuidas on Eestis jaotunud erinevates pereelu valdkondades otsuste langetamine naiste ja meeste vahel. Samuti oli vaatluse all, millised sotsiaalmajanduslikud tegurid otsuste langetamise jagunemist mõjutavad ja traditsiooniliste soorollihoiakute mõju sellele (Otsavel, 2017). Käesolev töö jätkab sama teema edasiarendusena, soovides välja selgitada põhjalikumalt ja mitmekülgsemalt soolist ebavõrdsust ja võimutasakaalu mõjutavaid tegureid paarisuhtes naiste perspektiivist vaadatuna. Peamiste teemadena on vaatluse all kodutööde koormus ja selle jagunemine, laste eest hoolitsemine, otsuste langetamine ja erimeelsused partnerite vahel, töö- ja pereelu ühitamine, rahulolu paarisuhtega, majanduslik toimetulek, vägivalda kogemine ja soorollihoiakud. Töö alguses esitatakse lühike kokkuvõte soolisest ebavõrdsusest Eestis, seejärel ülevaade teoreetilistest käsitlustest soolise ebavõrdsuse ja võimusuhte kohta kooselus ning neid mõjutavatest teguritest. Töös kasutatakse originaalandmeid, mis kogutud töö autori poolt koostatud veebiküsimustiku abil ajavahemikul 11.02-29.03.2019. Tulemused võetakse Eesti olude ja teooriaosa taustal kokku aruteluks.

Olen väga tänulik oma juhendajale Kadri Rootalule alati väga meeldiva ja sõbraliku koostöö ning toetuse eest, samuti retsensendile Kairi Kasearule, Liina-Mai Toodingule ja Kadri Soole väärtuslike soovitude eest, need aitasid mul oma tööd palju paremaks teha.

1. Sooline ebavõrdsus ja võimusuhted

Käesoleva töö teoreetiline osa on üles ehitatud järgnevalt: alustuseks selgitatakse soolise ebavõrdsuse mõistet, seejärel antakse lühike ülevaade soolise ebavõrdsuse olukorrast Eestis. Teooriaosa jätkub soolise ebavõrdsuse erinevate aspektide käsitlemise ja neid seletavate tegurite ülevaatega. Teooriaosa teise pooles käsitletakse lühidalt võimu ja kooseluvõimu teemat, selle seoseid soolise ebavõrdsusega ning antakse ülevaade teoreetilistest käsitlustest. Tegemist on keeruka valdkonnaga, milles põimuvad omavahel erinevates kombinatsioonides erinevatel tasanditel mitmed faktorid. Kõiki neid pole väga põhjalikult võimalik siinses töös käsitleda, küll püütakse peatuda olulisematel soolise ebavõrdsuse ja paarisuhte võimutasakaaluga seonduvatel teoreetilistel käsitlustel ja seisukohtadel.

Soolise võrdõiguslikkuse monitooring defineerib soolist ebavõrdsust järgnevalt: „Sooline ebavõrdsus ehk sooline kihistumine tähendab naiste ja meeste ebavõrdseid õigusi, võimalusi, kohustusi ning vastutust mistahes valdkonnas, nende osalemise määra, ressurside (raha, aeg, staatus, ametikoht, materiaalsed hüved, suhted, informatsioon jne) ligipääsu, õiguste kasutamise, võimu ja mõjujõu, tööst saadava tasu ning muude hüvede osas.“ (Vainu, Reivart, Pohl jt, 2016).

1.1 Sooline ebavõrdsus Eestis

Eestis on naistel valimisõiguse näol formaalne sooline võrdsus olemas juba 1920. aasta põhiseadusega. Samuti on naistele tagatud vaba ligipääs haridusele ja Eestis on kõrgharidusega naisi rohkem kui kõrgharidusega mehi (Statistikaameti andmebaas). Vanemahüvitise süsteem võimaldab lapsevanematele pärast lapse sündi sissetuleku säilimise täies mahus ning soovijatel on võimalus pikaks lapsehoolduspuhkuseks. Naiste enesemääramisõigust ja autonoomiat soosib heal tasemel seksuaalharidus ja rasestumisvastaste vahendite lihtne kättesaadavus ning naistel on seni olnud õigus teha aborti omal soovil Haigekassa rahastusel. Seoses 2019. aasta Riigikogu valimiste eelse ja järgse ajaga on küll uuesti avalikkuse ette jõudnud seisukohavõttud, et naiste vaba ligipääsu abordile tuleks piirata abortide arvu langetamise eesmärgil ja seda eelkõige piirates abortide rahastamist Haigekassa eelarvest^{1 2}. Selline retoorika on murettekitav naiste autonoomia ja enesemääramisõigusi silmas pidades ning soolise ebavõrdsuse aspekti arvestades. Soolist ebavõrdsust on Eestis siiski ka teistes olulistes valdkondades. Naised on poliitikas ebaproportsionaalselt vähe esindatud, samuti on neil meestega võrreldes keerulisem pääseda valitavatele kohtadele (Raitviir,

¹ <https://tv.postimees.ee/6570125/jaak-madison-ma-ei-poolda-aborte-mis-on-tehtud-lihtsalt-mugavusest-kasutatud-20.04.2019> kasutatud 20.04.2019

² <https://www.delfi.ee/news/rk2019/uudised/otseblogi-ja-fotod-koalitsioonikonelused-jatkuvad-esmaspaeval-seeder-e-valimised-jaavad?id=85652013> kasutatud 20.04.2019

2011). Eestis on tööturg märkimisväärselt sooliselt vertikaalselt ja horisontaalselt eraldunud (Talves, 2011), sooline palgalõhe on Euroopa kõrgeim³, naisi edutatakse harvem kui mehi ja tippjuhtide hulgas on vähe naisi (Anspal, Kraut ja Rõõm, 2010). Naised kanda on jätkuvalt suurem koormus kodutööde osas (Kaha jt, 2013). 20% naistest on kogenud füüsilist või seksuaalset vägivalda paarisuhtes (Euroopa Põhiõiguste Ameti raport, 2014). Meedias kujutatakse naisi sageli stereotüüpselt ja moonutatult ning mitte neis rollides, mida nad ühiskonnas tegelikult täidavad (Piltre, 2011). Valdav osa (92%) üksikvanematest on Eestis naised (Tõnurist, 2014). Ingleharti Maaailma väärtuste uuringu (*World Value Survey*) järgi on Eestis jätkuvalt valdavad ilmalik-ratsionaalsed ja ellujäämisega seotud väärtused – individualistlikkus, materiaalsed väärtused, sallimatus ja traditsioonilised soorollid (Realo, 2013). Sellisesse väärtusmudelisse kuuluvad ka naisi alahindavad hoiakud. Inglehartile viidates toob Järve (2003) välja, et postmaterialistlike eneseväljenduslike väärtuste (valikuvabadus, sallivus, solidaarsus, sooline võrdõiguslikkus) leviku eelduseks on turvalisus ja demokraatia areng (Järve 2003). Eestis elatustase on küll viimastel aastakümnetel märkimisväärselt tõusnud, kuid jätkuv ääremaastumine, suur sissetulekute diferentseerumine, palgavaesus ja majanduslik ebakindlus ei soodusta nimetatud postmaterialistlike eneseväljenduslike väärtuste laiemat levikut ühiskonnas, mis omakorda võiksid soolist ebavõrdsust ühiskonnas oluliselt vähendada. Viimaste aastate poliitilised arengud ja konservatiivsete ideede levik Eestis võib pigem negatiivselt mõjutada naiste positsiooni Eesti ühiskonnas. Kui näiteks 2014. aasta märtsis tööd alustanud Taavi Rõivase valitsuses oli 6 naisministrit, aprillis 2019 ametist lahkunud valitsuses 5 naisministrit, siis uues 2019. aasta aprillis alustanud Keskerakonna, Isamaa ja EKRE koalitsioonivalitsuses oli algselt ainult 2 naisministrit. Pärast ühe meesministri kiiret tagasiastumist leidis EKRE tema asendajaks naise.

1.2 Soolise ebavõrdsuse ajalooline, sotsiaalne, majanduslik ja bioloogiline taust

Ajalooliselt on enamasti meeste käsutada olnud valdav osa ressurssidest ning seadusandlikust ja täidesaatvast võimust enamikus maailma riikides. Seadusandlus ja seega ka laiem ühiskonnakorraldus on lähtunud domineerival positsioonil olnud meeste huvidest (Barzilay, 2017; Blumberg, 2004; Dunbar, 2004; Lips, 1991, Stanfors ja Goldscheider, 2017). See on tinginud naiste allutatud ja õigusteta positsiooni nii avalikus kui ka erasfääris. Soolise võrdõiguslikkuse levik, naiste vabanemine meeste eeskoste alt ja naiste vaba ligipääs haridusele on muutnud naiste olukorda arenenud riikides märkimisväärselt – näiteks on naistel õigus omada isiklikku vara ka

³ Soolane palgalõhe. Statistikaameti blogi 14.01.2019 <https://blog.stat.ee/tag/palgalohe/> kasutatud 18.04.2019

pärast abiellumist ja õigus lahutada abielu (Saar, 2011). Blumberg (1984) ja Lips (1991) rõhutavad, et naiste iseseisev majanduslik toimetulek on üheks olulisemaks faktoriks naiste olukorra paranemisel ja staatuse tõstmisel nii eraelus kui ka ühiskonnas laiemalt. Mida autonoomsemad naised majanduslikult on, seda enam on neil võimalik end ka ühiskonnas teostada ja seda vähetõenäolisem on nende allutatus ühiskonnas ka poliitiliselt ja ideoloogiliselt.

Siinkohal tuleb jällegi tuua esile Eesti eripära võrreldes lääneriikidega – Eestis on naiste tööhõive olnud kõrge juba ligi 70 aastat ja isikliku raha teenimise võimalus on sama kaua naiste jaoks võimalik olnud. Samas on sellele vaatamata pikaajaliselt püsima jäänud suures osas traditsiooniline tööjaotus koduses sfääris. Eestis on naiste tööturul osalemine normiks kujunenud, mõlemad partnerid panustavad pere ülalpidamisse ja loomulikuna on jätkunud ka naiste suur koormus kodutöodes ja laste eest hoolitsemisel. Sarnasel moel toimus naiste sisenemine tööturule ka läänderiikides – palgatööle asumine ja pere eelarvesse panustamine ei tähendanud koduste kohustuste arvestatavamalt võrdsemat jagunemist partnerite vahel. Sanchez (1994) on sedastanud, et naiste roll kodutööde tegijana on „hakanud lausa oma elu elama“. Kodused kohustused ja laste eest hoolitsemine mõjutavad naiste konkurentsivõimet tööturul ja see omakorda mõjutab nende positsiooni paarisuhtes.

Järgnevalt peatutakse lühidalt olulisel protsessil, soolisel sotsialiseerimisel. Sotsialiseerimisel on tugev ja kauakestev mõju ning selle käigus kujunenud soorollihoiakud on sügavalt internaliseerunud ning täiskasvanueas olulisel määral enamasti ei muutu (Legerski ja Cornwall, 2010)

1.2.1. Soolise sotsialiseerimise mõju

Lapse- ja noorpõlvkogemused ning sotsialiseerimisprotsess tervikuna mõjutavad olulisel määral nii meeste kui naiste soorollihoiakute kujunemist. On täiesti ootuspärane, et nii nagu paljud teised olulised teadmised, oskused ja kogemused maailma kohta üldiselt, nii omandatakse ka hoiakud soorollide suhtes, millised on kohased käitumisviisid tüdrukute ja poiste, naiste ja meeste jaoks, enamasti lapsepõlve kestel (Baxter ja Kane, 1995; Nordenmark, 2004). Ja samuti, täiesti ootuspäraselt, nagu ka paljude muude eluaspektide osas, on peamiseks lapse kujunemiskeskonnaks tema perekond. Cordero-Coma ja Esping-Andersen (2018) viidates sotsiaalse õppimise teooriale toovad välja, et kasvuperes võtavad lapsed üle oma vanemate hoiakuid oma soo ja vastassoo kohta, samuti jälgivad ja imiteerivad nad oma vanemate käitumist, omandades selle kaudu ka sooidentiteeti. Kui peres kasvavad koos eri soost lapsed, on võimalik veelgi sooliselt mitmekesisemas keskkonnas soorollihoiakuid omandada. Need autorid toovad ka välja huvitav analüüsitulemuse Saksamaalt – poisid, kes nägid lapseas oma isa tegemas rutiinseid majapidamistöid, panustasid ka ise noorte täiskasvanutena veel kasvuperes elades kodustesse

majapidamistöödesse. Samas need poisid, kelle isa ei olnud nende kasvuperioodil rutiinseid kodutöid teinud, ei teinud ka ise neid noorte täiskasvanutena (Cordero-Coma ja Esping Andersen, 2018).

Barzilay (2017) märgib, et tüdrukud ja naised enamasti sotsialiseeritakse ka tänapäeval teiste eest hoolitsejate rolli, mis saab samas ka lahutamatuks osaks nende feminiinsest sooidentiteedist (ka Legerski ja Cornwall 2010, Stanfors ja Goldscheider 2017). Samas poisid omandavad sotsialiseerimisprotsessis teadmise, et teiste eest hoolitsemine, sealhulgas ka majapidamistööd kuuluvad naiserolli juurde ja naiste suur panus selles osas on enesestmõistetav (Legerski ja Cornwall, 2010). Erinevustest tüdrukute ja poiste sotsialiseerimisprotsessis on lihtsaks näiteks Soolise võrdõiglikkuse monitooringu (Vainu jt, 2016) üks tulemustest. Eesti inimestelt küsiti, milliseid oskusi nad peavad vajalikuks lastele õpetada. Ridamisi oli loetletud selliseid, mida peeti vajalikuks mõlemast soost lastele, näiteks nagu rahaga ümberkäimine, käitumisoskused ja etikett, eneseväljendus- ja suhtlemisoskus. Samas aga söögitegemist pidas vastajatest 43% tüdrukutele ja 9% poistele vajalikuks oskuseks. Koristamine oli vajalik 25% vastajate arvates tüdrukutele ja 6% arvates poistele.

Seega on Eestis tänapäevalgi võimalik rääkida binaarsest soosüsteemist lähtuvast sotsialiseerumisprotsessist, mis toetub hegemoonilise maskuliinsuse ideele. Üheks selle põhimõtteks on mehelike väärtuste domineerimine ühiskonnas, samal ajal kui naistelt eeldatakse nõustumist, kuuletumist ja meeste soovidele allumist (Aavik, 2009). Sotsialiseerumisprotsessi kontekstis tähendab see, et poiste puhul väärtustatakse võistluslikkust, nende individuaalseid saavutusi, autonoomsust, kompetentsi, tüdrukutes seevastu aga arendatakse pigem koostööd teiste inimestega, vastutustunnet, hoolitsemist teiste eest, reeglitest kinnipidamist ja korrektset käitumist (Lips, 1991). Ehk teisisõnu julgustatakse tüdrukuid kasvatama juuri, poisse aga kasvatama tiibu (Lips, 1991: 77).

Lisaks eelnimetatud mõjuteguritele on Baxteri ja Kane'i (1995) arvates olulisel kohal soorollihoiakute kujunemisel ka naiste majanduslik sõltuvus meestest, mis mõjutab nii naiste kui meeste hoiakuid ning piirab naiste eneseteadlikkust kujundamaks meestest eristuvamaid hoiakuid. Mida sõltuvamad naised meestest on, seda enam mõjutavad neid meeste arusaamad, ja ka vastupidi - mida suuremad on naiste isiklikud ressursid (haridus, sissetulek, ametialane staatus), seda vähem on nad mõjutatavad meeste arusaamadest ja seda egalitaarsemad kalduvad naiste hoiakud olema (Baxter ja Kane, 1995).

Lapse arengut mõjutavad loomulikult ka kultuur, mille keskel ta kasvab, keskkond, haridussüsteem, õpingud, saadud kogemused, samas on aga sotsialiseerimisprotsessi käigus omandatud

uskumustel ja soolistel stereotüüpidel reaalne mõju inimese elule ja tema valikutele (Barnett ja Rivers, 2004).

Smith-Lovin'i ja McPherson'i (1993) sõnul on sotsiaalne sugu sotsiaalsete suhete tulem. Nad peavad silmas, et algselt väikestest soolistest erinevustest tüdrukute ja poiste puhul võivad erinevate sotsiaalsete suhete ja kontaktide tulemusena saada suured erinevused naiste ja meeste vahel, mis asetavad nad struktuurselt erinevatele positsioonidele ja erinevatesse rollidesse ühiskonnas, lausa erinevatesse sotsiaalsetesse maailmadesse (Smith-Lovin ja McPherson, 1993).

Tüdrukutele ja poistele osaks saav erinev sotsialiseerimisprotsess toob kaasa erinevad hariduslikud valikud noorte jaoks ning pikemas perspektiivis on selle tulemuseks sooline segregatsioon tööturul ning sellest tulenev sooline ebavõrdsus tööturul. Järgmiste teemadena tulevadki käsitlemisele hariduslike valikute soolised eripärad ja nende võimalikud põhjused.

1.2.2. Hariduslike valikute soolised erinevused ja sooline ebavõrdsus tööturul

See teema on soolise ebavõrdsuse seisukohalt väga oluline, kuna ühtepidi tuleneb sotsialiseerimisprotsessist ja seda mõjutavad nii soolised stereotüübid kui ka soorollihoiakud (nt Barnett ja Rivers, 2004), samas võivad neil valikutel olla elukestvad tagajärjed inimese heaolule, majanduslikule toimetulekule, identiteedile ja staatusele ühiskonnas.

Ochsenfeld (2014) võtab hariduslike valikute erinevused kokku soorolliteoorias, mille järgi kalduvad naised valima pigem kultuurilise kapitaliga seotud erialasid (pedagoogika, tervishoid, filoloogia, kunst jm) ja mehed pigem majandusliku kapitaliga seotud erialasid (loodusteadused, finants, majandus jm). Lapsepõlves internaliseeritud soorollide tõttu ei ole erialavaliku materiaalse külje perspektiiv naiste jaoks nii oluline kui meeste jaoks, kuna naiste sooidentiteet on pigem hoolitsemisega seotud. Naised arvestavad erialavalikul ka tulevaste karjäärikatkestustega, mis on seotud laste eest hoolitsemisega. Mehed, kelle sooidentiteet on rohkem suunatud materiaalse edu saavutamisele, kalduvad erialavalikul silmas pidama ka materiaalsel perspektiivi (Ochsenfeld, 2014).

Selliste protsesside tulemustena jõuavad erinevalt sotsialiseeritud, erineva sooidentiteedi, erinevate soorollihoiakute, erineva saavutusvajaduse ning erinevat kultuurilise ja majandusliku kapitali akumulatsiooni võimaldavate erialavalikutega noored mehed ja naised tööturule. Mitmed autorid on rõhutanud, et ebavõrdsus tööturul mõjutab otseselt kooselupartnerite omavahelisi suhteid (Pepin, 2019; Raijas, 2011).

Naiste positsiooni tööturul mõjutavad lisaks eelpoolnimetatud „kultuurilisele“ erialavalikule ka terve rida teisi faktoreid. Becker (1993) oma inimkapitali käsitluses leidis, et meeste ja naiste puhul

tekitab erinevatele tegevusaladele keskendumine ka erinevuse inimkapitali akumulatsioonis. Selle tulemusena võivad algselt väikestest erinevustest meeste ja naiste vahel saada aegamööda suured erinevused. Naistele on sellel kahe-suunaline mõju: kuna neil on vähem tööturul kasulikku inimkapitali, makstakse neile vähem töötasu, seetõttu on just nendel paarisuhtes otstarbekam pühenduda pigem kodustele kohustustele, see omakorda võimaldab taas vähem tööturu jaoks väärtuslikku inimkapitali koguda. Kodustele kohustustele pühendunud inimesed kalduvad energia säästmiseks valima töökohti, mis eeldavad väiksemat energiakulu. Intensiivsemalt palgatööle pühendunud inimesed, kel on vähe koduseid kohustusi, saavad vabal ajal rohkem puhata (Becker, 1993).

Naiste konkurentsivõime tõstmise ja majandusliku iseseisvuse saavutamise peamiseks takistuseks on Stieri ja Mandeli (2009) meelest pigem neil lasuv peresisene kohustus majapidamise eest hoolt kanda ja laste eest hoolitseda. Need kohustused ja karjäärikatkestused lapsehoolduspuhkustega seoses ahendavad naiste võimalusi tööturul, naised tunduvad tööandjatele vähempühendunud töötajatena. Ametialane edukus sõltub sageli ka valmisolekust teha ületunde tööandjale vajalikul ajal (Pajumets, 2007). Magnusson (2009) ja Ochsenfeld (2014) lisavad veel siia, et selle tõttu pakutakse naistele ka vähem täiendkoolitusi, neil on vähem võimalusi edutamiseks ning nad on just karjäärikatkestuste tõttu nõrgemal kauplemispositsioonil tööandjatega.

Tööturu horisontaalset segregatsiooni on käsitlenud erinevad autorid. Nad arvates soodustavad soolist ebavõrdsust tööturul naiste koondumine naiste poolt domineeritavatele, ühiskonna poolt kultuuriliselt vähemväärtustatud ja alatasustatud erialadele (Ochsenfeld 2014, Blumberg 1984, Cohen ja Huffman 2003). Tulenevalt soolistest stereotüüpidest väärtustatakse kõrgemalt meeste poolt tehtavat tööd ja tüüpiliselt meeste poolt domineeritavaid valdkondi peetakse ühiskonnas nii naiste kui meeste poolt prestiižsemateks (Cohen ja Huffman 2003, Ochsenfeld 2014). Aga ka samas valdkonnas töötavate naiste ja meeste puhul väärtustatakse nende tööd erinevalt ja naiste tööd tasustatakse üldiselt madalamalt kui meeste tööd (Ochsenfeld, 2014). Cohen ja Huffman (2003) kirjeldavad ka enamasti varjatud klaas-eskalaatori (*glass-escalator*) efekti, mis võib osaks saada meestele, kes töötavad tüüpiliselt naistele omaseks peetud valdkonnas – nende palk võib olla kõrgem naiskolleegide omast ja nad võivad kiiremini edeneda karjääriredelil. Seda eripära seletatakse naiste madalama autoriteedi ja nõrgema kauplemispositsiooniga tüüpilises naiste töövaldkonnas.

Tööturu soolisel ebavõrdsusel on Pepin'i (2019) arvates otsene mõju paarisuhetele, madalama sissetulekuga partneri autonoomiataju on madalam, ta on enamasti partneriga võrreldes nõrgemal kauplemispositsioonil ning tal jääb vähem raha oma isiklike vajaduste tarbeks.

1.2.3. Soolise ebavõrdsuse bioloogilised seletused

Bioloogilise käsitluse järgi, mille esitab Becker (1993) viidates Ghiselinile, Wilsonile ja Barashile, on sooline tööjaotus alati olemas olnud kõigis inimkooslustes ja samuti ka kõigi bioloogiliste liikide puhul, kel viljastatud munarakk areneb nais-isendi organismis. Naiste bioloogiline panus soojätkamisel on meestega võrreldes tunduvalt suurem ja sellest on tingitud naiste suurem pühendumine lastele, selle eesmärgiks on hoolitsemise kaudu laste väärtust tõsta (Becker, 1993).

Soolist ebavõrdsust võib selgitada ka bioloogilise determinismi ideedele tuginedes (Blumberg, 1984). Selle järgi olid naised enne rasestumisvastaste vahendite kasutuselevõttu füüsilisel ellujäämisel meestest sõltuvad eelkõige oma bioloogiliste eripärade (menstruatsioon, rasedused, sagedased valulikud sünnitused, imetamine, väikelaste eest hoolitsemine) tõttu. Seega võib fertiilsust pidada naise elu suurimaks mõjutajaks ka soolise stratifikatsiooni mõttes. Naise autonoomiat, vabadust ja võimalusi teistes eluvaldkondades mõjutavad määravalt otsused selle kohta, kas üldse, kui palju, millises vanuses ja milliste vahedega lapsed sünnitada (Blumberg, 1984).

1.2.4. Majanduslik teooria

Bioloogilistest selgitustest meeste ja naiste erinevustele on lähtunud ka Gary Becker oma perekonna majandusliku teooria puhul (Becker, 1993). Selle järgi on just bioloogilised erinevused meeste ja naiste vahel aluseks soolisele tööjaotustele kodus ja tööturul ja tasustatud palgatöö puhul. Naised oma bioloogilist rolli teades investeerivad juba lapsest peale pigem sellise inimkapitali kasvatamisse, mis edaspidi on kasulik kodus ja laste eest hoolitsemisel. Mehed jälle kasvatavad sedalaadi inimkapitali, mis on vajalikum väljaspool kodu palgatööl. Selle tulemusena on ka sel juhul, kui partnerid on väga sarnased, neile siiski kasulik peresisene tööjaotus (Becker, 1993).

Perekonna majanduslikust teoriast tulenevaid selgitusi siiski üks-üheselt tänapäeva Eesti konteksti üle tuua ei saa. Ühelt poolt takistab seda juba varasemalt mainitud naiste kõrge tööhõive. Teiselt poolt saab öelda, et selline spetsialiseerumine on tänapäeva pere jaoks ka riskantne. Kui ühele rollile spetsialiseerunud liige haigestub või sureb, kaotab töö, lahkub pere juurest vms on ka perekond kaotanud vastavalt kas oma ainsa sissetulekuallika või jääb katmata kogu koduste kohustuste osa (Oppenheimer, 1997). Seega, partnerite liiga kitsas spetsialiseerumine teeb keerulisemaks kohanemise väliskeskkonna muutustega ja ei pruugi tagada perele majanduslikku

heaolu pikemas perspektiivis. Seda eriti olukorras kus normiks saanud elustandard eeldab kahe inimese sissetulekut.

Peresisene selgelt eristuv rollijaotus ei ole olnud läbi ajaloo universaalne, Barzilay (2017) kirjutab, et see tekkis alles industriaalrevolutsiooni käigus. Mehed hakkasid väljaspool kodu töö käima ning naised muutusid koduperenaistena meestest materiaalselt täiesti sõltuvateks. Talumajapidamistes töötas pigem terve pere ühiselt ja rollijaotus ei olnud sedavõrd selgelt eristunud (Barzilay, 2017) Kuigi eelkirjeldatud tööjaotus (mees palgatööl ja naine kodus) pole Eestis viimastel aastakümnetel olnud domineeriv, võib siiski näha, et meeste kui leivateenijate roll on kultuuriliselt sügavalt juurdunud ka tänapäeval. Endiselt võib see tekitada hierarhilisust paarisuhtes ning seda, et mehe sissetulekut väärtustatakse kõrgemalt isegi juhul, kui mõlemad partnerid töötavad. Endiselt on ka peresiseste kohustuste jagunemine sooliselt stereotüüpne ja traditsiooniline (Järviste, 2010; Vogler, 1998). Selline rollide ebakõla võib mõjutada partnerite omavahelisi suhteid ning võimutasakaalu peres. Isegi kui mõlemad abikaasad omavad kontrolli rahaasjade üle, on mehed vabamad otsustama, kui palju raha nad jätavad isiklikeks kulutusteks. Naistelt aga eeldatakse eelkõige pere igapäevakulutuste katmist ning laste vajaduste rahuldamist. Naiste enda rahalised vajadused asetatakse seega tahaplaanile (Blumberg, 1984; Vogler, 2005).

Teisalt on kaasajal uuritud ka selliseid paarisuhteid, milles naine on peamise sissetuleku toojaks. Fetterolf ja Rudman (2014) ning Pepin (2019) toovad välja, et naise kõrgem sissetulek ei too tema jaoks kaasa erilisi privileege paarisuhtes. Tischenor (1999) on samuti seda tema käsitledes leidnud, et naised, kes ei panusta pereellu tavapärasel feminiinsel viisil, kalduvad vaatamata oma peamise sissetuleku tooja rollile tajuma, et nad ei tee piisavalt oma pere ja laste jaoks. Mõlema partneri jaoks võivad sellised suhted (ingl k. *status-reversal*) olla ebamugavad, kuna kumbki partner ei täida oma tavapärast rolli (Tischenor, 1999). Deutsch (2007) aga kirjutab, et oma partnerist kõrgema tööalase staatuse ja sissetulekuga naised võivad rohkem aega ja energiat pühendada rutiinsetele kodutöödele, soovides sellega kompenseerida oma hälbimist tavapärasest naisele omasest soorollist.

1.2.5. Kodutööde jaotumise eripärad

Kuidas partnerid omavahel jaotavad kodused kohustused, võib sõltuda erinevatest teguritest, nii objektiivsetest (näiteks tööaeg) kui ka subjektiivsetest (isiklikud eelistused, harjumused). Sageli n

enne laste sündi partnerite vahel kodused kohustused võrdselt jagunenud, pärast esimese lapse sündi võib aga olukord muutuda (Quek ja Knudson-Martin, 2008).

Sageli ka naised ise peavad oma kodutööde koormust enesestmõistetavaks ja naiserolli juurde kuuluvaks; nii naiste kui meeste meelest võib ebavõrdne kodutööde koormus olla aktsepteeritav ning seda õigustavad mõlemad pooled nii sooliste erinevuste kui ka ideoloogiliste argumentidega (Tischenor, 1999). Kuna ajalooliselt on meestele omistatud leivateenija rolli, on mehed omandanud soolise sotsialiseerimise käigus arusaama, et neile kuulub privileeg panustada vähem kodutöösse ja laste eest hoolitsemisse kui nende partneritel (Fetterolf ja Rudman, 2014). Lisaks on mitmed autorid välja toonud, et meestel on kalduvus ülehinnata oma panust kodutöösse (Fetterolf ja Rudman 2014; Nordenmark 2004; Tischenor 1999) ja seetõttu võivad nad seda ehk piisavaks pidada.

Jätakuvalt näitavad kodutööde jaotust mõõtvad uuringud, et naised vastutavad suure osa koduste majapidamistööde ja lastega seonduvate kohustuste eest (nt Clarke, 2005; Dixon ja Wetherell 2004, Sanchez 1994; Fuwa, 2004; Greenstein; 1996). Naised teevad enamasti igapäevaseid rutiinseid, aeganõudvaid ja vähemmeeldivaid töid, mehed aga rohkem selliseid kodutöid, mille tegemise aega saab ise valida (Fuwa, 2004). Soolise võrdsuslikkuse monitooringu 2013 andmestik kinnitab samuti sellist tööjaotust Eesti peredes (Kaha jt, 2013). Pyke (1996) rõhutab, et igapäevastes rutiinsetes kodutöös mitteosalemise põhjused ja põhjendused võivad meeste puhul sõltuda nende positsioonist tööturul ja ühiskondlikus hierarhias. Kõrgema staatusega mehed ei pruugi rutiinseid kodutöid teha ületundidele ja suurele töökoormusele viidates. Ühiskonnas madalama staatusega mehed ei soovi aga kodutöösse panustada seetõttu, et vajavad kinnitust oma maskuliinsusekuvandile ning nad võivad õigustusi leida valitsevast patriarhaalsest ideoloogiast (Pyke, 1996). Samas märgib Vogler (2005), et madalama haridustasemega ja tööturu-staatusega naised on jätkuvalt materiaalselt väga suures sõltuvuses oma partneritest ja see seab nad kodutööde võrdsema jaotumise osas nõrgemale kauplemisspositsioonile partneriga võrreldes.

Dixon ja Wetherell (2004) on kodutööde jaotust põhjalikumalt uurides leidnud, et naiste endi hoiakud rutiinsete kodutööde suhtes on üsna erinevad. Ka sel juhul, kui need tegevused iseenesest pole just meeldivad, väärtustavad naised kõrgelt nende tööde tulemusi. Nende tegevuste kaudu väljendavad nad hoolimist ja armastust oma partneri ja laste vastu. Soojad, harmoonilised ja intiimsed suhted lähedastega on naiste jaoks kõrge väärtusega ja see on sageli põhjuseks, miks nad ei püüdle võrdsema tööjaotuse poole (Dixon ja Wetherell 2004, Sanchez 1994). Sanchez (1994) põhjendab naiste jätkuvalt suurt kodutööde koormust sellega, et majapidamine on sotsiaalselt konstrueeritud naiste pärusmaaks ja kompetentsialaks ning mehed peavad oma privilegeerituse

tõttu naiste panust enesestmõistetavaks. Dixon ja Wetherell (2004) võtavad selle paradoksaalse olukorra kokku nii, et isegi sel juhul, kui partnerid sõnaliselt väljendavad selgelt egalitaarseid hoiakuid, võib siiski mingi osa neist naistest ja meestest objektiivselt täiesti ebavõrdset rutiinsete kodutööde jaotust pidada õiglaseks.

Dempsey (1999) käsitleb veel erinevaid nüansse naiste perspektiivist rutiinsete kodutöödega seoses. (1) Ebavõrdse tööjaotuse üheks oluliseks põhjuseks võivad olla ka naiste endi kõrged standardid, millele vastavalt peavad need tööd tehtud saama. (2) Teisalt võivad naised väga kõrgelt väärtustada oma partnerite palgatöösse panustatavat aega ja energiat ning seetõttu ise rohkem kodutöid teha. (3) On olemas naisi, kes väga naudivad oma partneri ja teiste pereliikmete eest hoolitsemist, see pakub neile suurt rahuldust ja seetõttu pole kodused toimetused nende jaoks koormusena käsitletavad. (4) Naiste jaoks on väga oluline, kui mehed veedavad aega koos lastega ja tegelevad nendega. Kui mehed tunnevad end isarollis hästi ja kohtlevad lapsi hooli ning armastusega, lepidavad naised sageli mõnede puudujääkidega oma paarisuhtes. (5) Ja kui üldiselt on tegemist naise jaoks rahuldustpakkuva suhtega – mees väärtustab kõrgelt naise koduste tööde panust, on emotsionaalselt toetav, tegeleb lastega, veedab naisega koos aega ja naisel jääb aega ka enda jaoks, ei pruugi ebavõrdne kodutööde jaotus naise jaoks ebaõiglane tunduda. Dixon ja Wetherell (2004) ütlevad veelgi sirgjoonelisemalt – kui naine tõesti tunneb end armastatu ja hoituna ning mees hoolib tema vajadustest, muutub kodutööde ebavõrdne jaotus naise jaoks vähem oluliseks.

Greenstein (1996) võrdleb erinevate hoiakutega naiste suhtumist kodutööde koormuse jaotumisse järgnevalt: traditsioonilisema rollikäsitlemisega naised võivad eelkõige väärtustada oma paarisuhtes stabiilsust ja harmooniat ning võrrelda oma panust endaga majanduslikult ja hoiakutel sarnases olukorras olevate naistega. Samas egalitaarsema rollikäsitlemisega naised võivad peamiselt väärtustada oma iseseisvust ja autonoomiat ning lähtuda oma panuse hindamisel pigem sellest, milline nende arvates peaks olema õiglane tööjaotus võrdses paarisuhtes. Greenstein võtab selle teema üldiselt kokku nii, et egalitaarsemate hoiakutega naiste rahulolu ebavõrdse tööjaotusega paarisuhtes on üldiselt madalam, erimeelsusi kodutööde jaotumisega seoses on rohkem ja tõenäosus lahutuseks on suurem. Breen (2005) on seisukohal, et mida autonoomsemad ja majanduslikult iseseisvamad naised ühiskonnas üldisemalt on, seda suurem on tõenäosus, et meeste hoiakud kodutööde jagamise suhtes muutuvad ning see toob kaasa ka muutused igapäevapraktikates kodutööde jagunemisel partnerite vahel. Ta märgib ära ka selle, et enne esimese lapse sündi võib rollijaotus partnerite vahel olla täiesti egalitaarne, kuid laste sünniga kaasnev lisakoormus jääb peres sageli traditsioonilisel moel naise kanda.

Siiani teooriaosas käsitletud teemad – sotsialiseerimisprotsess, soolised erinevused hariduslikes valikutes, tööturu sooline segregatsioon, kodutööde jaotus – loovad omavahel kombineerudes aluse võimudünaamika tekkeks perekonnas. Seetõttu käsitletakse järgnevalt võimutemaatikat, tuues ära selle erinevad definitsioonid ja liigitused. Seejärel käsitletakse ideoloogilise tausta mõju ja kooseluvõimu eripära ning antakse ülevaade peamistest teooriatest, mis käsitlevad võimujaotust perekonnas.

1.3 Võim

1.3.1. Võimu definitsioonid

Eesti keele seletava sõnaraamat defineerib võimu peamiselt kahel erineval moel: „õigus või võimalus valitseda või käsutada kedagi, otsustada millegi üle“ ja „jõud, vägi; mõju, mõjujõud“ (Eesti keele seletav sõnaraamat, 2017).

Weber (2002:78) on võimu kohta kirjutanud: „Võim tähendab võimalust teostada mingi sotsiaalse suhte raames oma tahet, vaatamata vastuseisule ja sõltumatult sellest, millel see võimalus rajaneb“. Võimusuhteid ühiskonnas mõjutavad religioon, väärtused ja ideoloogia – viimane neist on küll teistest pisut nõrgema mõjuga, kuigi siiski olulisel kohal just igapäevaelus, tuues kasu domineerivale grupile (Blumberg, 1984).

Dunbar (2004) peab peresiseseid võimusuhteid eriti olulisteks, kuna partnerid on teineteisest väga sõltuvad. Ta nimetab võimu inimsuhetes fundamentaalseks konstruktsiooniks ja defineerib seda ühe inimese võimena mõjutada teist inimest. Eriti olulised on partneritevahelised võimusuhted siis, kui nende huvide satuvad konflikti (Dunbar, 2004; Ball, Cowan ja Cowan, 1995).

Võimusuhetega seonduvad tegurid võivad olla väga olulised inimese elukvaliteedi seisukohalt – võimuga seonduvad enesekohasuse aspektid (jõud, vägi, mõju) peaksid andma inimesele piisavalt enesekindlust ja eneseväärikuse, suutlikkuse ennast teostada, vabaduse teha valikuid ja otsuseid suunamaks oma elu (Lips, 1991). Liigne enese kohandamine rohkem võimu omavate inimeste või institutsioonide tahte järgi võib indiviidi elu märkimisväärselt negatiivselt mõjutada kogu elu jooksul.

1.3.2. Võimu liigitus

Dunbar (2004) võtab võimu mitmetasandilise olemuse kokku järgnevalt:

1) Võimu baasid (*power bases*) – pereliikmete ressursid, millele tuginedes tekib võimalus teisi pereliikmeid kontrollida. Eristatakse järgmisi võimuliike: (a) premeeriv võim – ühe inimese

suutlikkus pakkuda teisele preemiat või tasu, (b) sundiv võim – ühe inimese suutlikkus karistada või tekitada negatiivseid tagajärgi teise inimese jaoks; (c) legitiimne võim – põhineb allutatul usul, et teise inimese võim tema üle on õigustatud positsiooni ja/või staatuse tõttu; (d) referentvõim – põhineb inimese isiksuslikel omadustel; (e) ekspertvõim – põhineb inimese teadmistel, oskustel, annetel; (f) informatsiooniline võim – põhineb inimese suutlikkusel saada ja edastada teiste jaoks väärtuslikku infot (Byrne ja Carr, 2000; Dunbar, 2004; Lips, 1991).

2) Võimuprotsessid (*power processes*) – need on võimu kehtestamiseks kasutatavad strateegiad, probleemide, konfliktilahenduste ja otsuste langetamise viisid. Need võivad sisaldada ka selliseid dominantseid käitumisviise nagu vältimine, tõrjumine, läbirääkimistest keeldumine (Dunbar, 2004).

3) Võimu tulemused (*power outcomes*) – teiste inimeste tegude, mõtete ja uskumuste mõjutamine, sealhulgas otsustamine, kes saab mida otsustada ja kellele kuulub „võit“ (Dunbar, 2004). Seda on nimetatud ka orkestreerimis-õiguseks (Woolley, 2003). Võimu peamiseks tulemusteks ühiskonnas on prestiiž ja privileegid (Blumberg, 1984)

1.3.3. Ideoloogiline taust

Komter (1989) ja Pyke (1996) rõhutavad kultuurilisi ideoloogia tundmise olulisust analüüsivaks inimestevahelisi suhteid. Käesoleva töö konteksti arvestades on makrotasandi peamine mõju mikrotasandile viitamine „tervele mõistusele“ – sooline tööjaotus elu loomulik osa ja meeste eeliseisund on paratamatu. Meeste edukas karjäär on selle järgi kogu perekonna jaoks majanduslikult kõige efektiivsem (Komter, 1989; Pyke, 1996).

Rampage (1994) arvates on üldlevinud müütiline arusaam, et abielus on tegemist kahe võrdse partneriga ning perekonda käsitletakse sageli ühe tervikuna. See on takistanud ka kaasajal tähelepanu suunamast naiste ebavõrdsele olukorrale kooselus, mida olulisel määral mõjutab üldine sooline ebavõrdsus ühiskonnas, kus naiste võimalused on jätkuvalt ahtamad kui meestel. Knudson-Martin, Huenergardt, Lafontant, Bishop, Schaepper ja Wells (2015) toovad välja, et kultuurilised sõnumid mõjutavad erinevalt naiste ja meeste arusaamu selle kohta, kuidas nad peaksid käituma ja mõtlema ning just sellest tulenevalt suhestuvad kooselupartnerid teineteisega erinevatel tasanditelt (Knudson-Martin jt 2015).

Barzilay (2018) vahendab kokkuvõtlikult maskuliinsusteooriad selliselt, et maskuliinsust ja mehelikku identiteeti luuakse sotsiaalsetes suhetes teiste inimestega, nii meeste kui naistega. Peamise viisidena maskuliinsuse loomisel nimetab ta vajadust käituda naistest erinevalt, olla sotsiaalsetele ootustele vastav „tõeline“ mees ja hegemoonilise maskuliinsuse normide järgi

omada võimu teiste üle. Naiste üle domineerimist ja ka nende väärkohtlemist peetakse üheks jõuliseks meheliku identiteedi kehtestamise viisiks meeste jaoks (Barzilay, 2018). Vahemärkusena tuleb siia lisada Tischenori (1999) sedastus, et feminiinsuse sotsiaalse konstrueerimise juurde vastassoo üle domineerimine ei kuulu.

Dowd (2010) lisab, et kuigi hegemoonilise maskuliinsuse ideaalid on valdava osa meeste jaoks saavutamatud, püüeldakse nende poole. Mehed ise asuvad ühiskonna hierarhiates üksteise suhtes väga erinevatel positsioonidel (Dowd 2010). Teiste meeste suhtes madalama staatuse ja kasinamate majanduslike võimalustega meestel võib olla keeruline sellega leppida ning see võib omakorda vähendada nende suutlikkust täita adekvaatselt partneri- ja isarolli perekonnas. Madala staatusega meeste soorollihoiakud võivad olla ka eriti traditsioonilised ja naiste suhtes üleolevad, nad võivad kalduda oma mehelikku identiteeti kõrgema staatusega meestega võrreldes enam kinnitama naiste üle domineerides, seda vajadusel ka vägivalla, väärkohtlemise ja truudusetuse toel (Sherman, 2017).

1.3.4. Kooseluvõim

Abielu- või kooseluvõimu defineeritakse erinevate autorite poolt erineval moel – kas ühe partneri suutlikkus kehtestada oma tahet abielus (Treas ja Kim, 2016) või ühe partneri võimena mõjutada või muuta teise partneri käitumist (Lips, 1991).

Komter (1989) peab kooseluvõimu analüüsimiseks sobilikuks Steven Lukes'i 3-dimensioonilist võimumudelit. Esimene dimensioon on nähtav võim – kellele jääb lõplik sõna oluliste otsuste tegemisel. Teine dimensioon on nähtamatu võim - otsustamine selle üle, millised teemasid omavahel üldse arutatakse. Üks viis võimu kehtestada on vältida arutelusid teemade üle, mis partneris rahulolematust tekitavad. Ka Ball jt (1995) ja Tischenor (1999) mainivad „veto-õigust“ (*veto power*), mis näis meestel paarisuhtes olevat, nemad olid otsustajateks selle üle, kas üldse ja milliseid probleeme omavahel arutatakse (Ball jt, 1995). Kolmas dimensioon on latentne võim, mis dominantse ideoloogia kaudu mõjutab inimesi ja nende hoiakuid ning arusaamu sel moel, et inimesed ei taju enam oma olukorda enese huvidest lähtuvalt ja hakkavad oma allutatud seisundit nägema loomulikuna (Komter, 1989).

1.3.5. Võimu mõju personaalsel tasandil

Inimese heaolu jaoks on väga oluline omada isiklikest huvidest ja soovidest lähtuvat mõju peamistes perekonda puudutavates küsimustes. Võimalus oma elu suunata, teha valikuid, rahuldada oma soove on olulised faktorid inimese vaimse ja emotsionaalse heaolu seisukohalt;

vastupidine seisund on inimese jaoks ebamugavust tekitav ja võib pikemas perspektiivis tekitada depressiooni ja sügavat rahulolematust (Mirowsky, 1985).

1.4. Teooriad võimujaoitusest peres ja muude tegurite mõju

Ressursiteooria järgi on kooselus rohkem võimu sellel partneril, kes toob koosellu rohkem ressursse (Clarke, 2005; Fuwa, 2004; Deturck ja Miller, 1986; Blumberg, 1984; Komter, 1989; Lips, 1991). Ressursside all peetakse silmas selliseid erinevaid sotsiaalmajanduslikke näitajaid nagu haridus, sissetulek, staatus tööturul, staatus kogukonnas jmt. Teerajajateks selles valdkonnas olid Blood ja Wolfe 1960. aastal, nad mõõtsid võimu jagunemist abielus selle järgi, kes langetas lõplikke otsuseid perekonna jaoks olulistest küsimustes. Nad leidsid oma uuringus, et mida kauem oli naine tööl käinud, seda rohkem oli tal võimalust otsustamisel kaasa rääkida (nt Blumberg, 1984; Clarke, 2005; Fuwa, 2004; Komter, 1989; Lips, 1991; Vogler, 1998).

Ressursiteooriat on hilisemate autorite poole rohkelt kritiseeritud. Näiteks Gillespie (1971) märgib, et Bloodi ja Wolfe'i poolt käsitletud valdkonnad ei ole perekonna jaoks objektiivselt võrdse kaaluga ja samuti ei võta arvesse meeste staatusest tingitud eelisseisundit (Gillespie, 1971). Otsuste langetamisega seoses välja toodud, et erinevad otsused on erineva kaaluga ja erineva subjektiivse tähtsusega partnerite jaoks (Kulik, 1999). Vogleri (2005) arvates ei võta see teooria arvesse soolist ebavõrdsust tööturul, nii et meestel on võimalik rohkem pere eelarvesse panustada ja paljud naised, eriti väikelaste emad, on oma partneritest majanduslikus sõltuvuses (Clarke, 2005; Vogler, 1998; Hout ja DiPrete, 2005; Khouidja ja Fleischmann, 2018). Majanduslik sõltuvus võib naiste jaoks kaasa tuua ka teisese vaesuse (*second poverty*), mis tähendab, et inimesel ei võimalik kasutada teiste pereliikmete käsutuses olevaid ressursse (Vogler, 1998; Ashby ja Burgoyne, 2006; Woolley, 2003). Deturck ja Miller (1986) kritiseerivad Bloodi ja Woolfi liigse keskendumise eest eelkõige välistele ressurssidele, pigem mõjutab nende arvates võimutasakaalu olulisel määral partnerite interaktsioon ja nende enesehinnang.

Erinevad autorid on teinud ressursiteooriale ka täiendusi. Näiteks Rodman (1972) peab oluliseks, milline on partnerite ressursside omavaheline suhe ja millisel moel see mõjutab võimudünaamikat. Clarke (2005) ja Mirowsky (1985) on lisanud, et kultuurilised arusaamad vähendavad naiste ressursside (nt haridus ja sissetulek) sotsiaalset väärtustamist ja seega ka nende mõju paarisuhtes valitseva ideoloogia tõttu. Kulik (1999) peab oluliseks traditsioonilistele sotsiaalmajanduslikele ressurssidele lisada ka tervise ja energia, materiaalsed, sotsiaalsed ja psühholoogilised ressursid.

Mitmed autorid on välja toonud, et võimu jagunemisel paarisuhtes on määravama tähtsusega mehe soorollihoiakud ja just need määravad, milline on naise palga- ja kodutööde tähendus ja väärtus konkreetse pere jaoks (Kulik, 1999; Pyke, 1996; Pyke, 1994;). Pyke (1994) märgib, et kui mees peab naise poolt tehtavaid kodutöid enesestmõistetavaks ja näeb naise sissetulekus ohtu oma leivateenijastaatusele, ei soodusta see võrdset partnerlust. Kui aga mees väärtustab kõrgelt naise panust kodusesse majapidamisse ja hindab ka naise palgatööga teenitud tulu, soodustab see võrdset partnerlust. Siiski on olulised ka naise enda hoiakud – kui naine töötab ainult majandusliku hädavajadus tõttu ja tema sissetulek on madal, on töötamine talle pigem lisakoormuseks. Ja kui ta ise ei väärtusta enda panust kodusesse majapidamisse ja peab ka seda koormust loomulikuks osaks naiserolli juures, seab ta end ise paarisuhtes nõrgemale positsioonile (Pyke, 1994).

Sotsiaalse vahetuse teooria järgi toimub paarisuhtes vahetus- ja kauplemisprotsess. Partnerid osalevad vastastikku kasulikus vahetusprotsessis, kuid see pole altruism, vaid on tõlgendatav võimu kehtestamisena. Selle juures on oluline ka vähima huvi printsiip - rohkem võimu on sellel partneril, kes on paarisuhtest vähem sõltuv (Pyke, 1994; Lips, 1991; Rijt ja Macy, 2006). Rohkem võimu on vähem pühendunud ja vähem sõltuval partneril (Ball jt, 1995; Nakonezny ja Denton, 2008). Naistel ja meestel võivad sellises vahetusprotsessis olla väga erinevad huvid – naise füüsiline atraktiivsus ja kodukeskne orientatsioon võivad olla vahetuskaubaks mehe jõukusele ja/või staatusele ühiskonnas (Rijt ja Macy, 2006; Collins, 1971).

Collinsi (1971) oma soolise stratifikatsiooni konfliktiteoorias lähtub Freudist. Selle teooria järgi on inimestel tugevad agressiivsed ja seksuaalsed ihad. Mehed domineerivadki naiste üle seetõttu, et nad on naistest füüsiliselt tugevamad ja agressiivsemad. Ja seega on naiste jaoks atraktiivsus ja seksuaalsus kauplemisvahendiks, mida vahetada meeste jõukuse vastu. Collinsi arvates sõltuvad muutused sooideoloogias peamiselt edasisest naiste majandusliku positsiooni võrdsustumisest meestega (Collins, 1971).

Lebaron jt (2014) vahendavad soolise võimu teooriat, mis seab keskele kohale kogu ühiskonna ja eriti abieluinstitutsiooni, mis seab naised meestest madalamale positsioonile. Selle teooria kohaselt on naised paarisuhtes oma partneritega võrreldes traditsiooniliselt patriarhaalses ühiskonnas aste allpool sel juhul, kui mõlemad partnerid ei tee teadlikke otsuseid võrdväärse paarisuhte loomiseks. Naiste madalam positsioon paarisuhtes seisneb majanduslikus sõltuvuses, topeltstandardites seksuaalkäitumise osas, ebavõrdne osalus otsuste langetamisel, risk kogeda vägivalda erimeelsuste korral jm (Lebaron jt, 2014).

Paradoksid võimu jagunemisel

Lips (1991) kirjutab, et kõrvaltvaatajale jälgitavaid võimusuhteid partnerite vahel võivad varjutada veel mõned olulised faktorid. Näiteks toob ta inimeste vajaduse käituda teiste inimeste juuresolekul vastavalt üldtunnustatud sotsiaalsetele normidele. Seega dominantselt käituv mees ja feminiinselt käituv naine võivad omavahel olles suhestuda hoopis teistsugustelt tasanditelt. Ja samuti – teiste juuresolekul väga harmooniliselt toimivad partnerid võivad omavahel käituda täiesti teistmoodi nii igapäevapraktikatest alates kuni selleni, et üks partneritest kogeb sageli vägivalda teise partneri poolt (Lips, 1991; ka Bancroft, 2013). Pyke (1996) kirjutab traditsiooniliselt feminiinsete naiste kohta, et nende eelistuseks on dominantse positsioonil mehed ja nemad tajuvad egalitaarsust väärtustavaid mehi ebaadekvaatsetena. Samas võib neil naistel olla paarisuhtes arvestatav võim, kuigi kõrvaltvaataja jaoks ei pruugi see nii tunduda (Pyke 1996).

Naiste võim perekonnas

Lips (1991) loetleb lisaks kõigile eelpoolmainitud sotsiaalmajanduslikele faktoritele ka muid olulisi tegureid, mis perekonnaelu emotsionaalselt mõjutavad: armastus, usaldus, tähelepanu, info valdamine. Need emotsionaalsed tegurid annavad naistele keskse positsiooni peresisises interaktsioonis nii partneri kui lähedase kontakti tõttu lastega (ka nt Blanton ja Vandergriff-Avery, 2001). Ta toob ka välja, et need naised, kes pere kõrvalt väärtustavad kõrgelt ka eneseteostust väljaspool kodu, võivad seetõttu osaliselt kaotada oma eelisseisundi, kuna nõrgeneb nende kontakt lastega (Lips, 1991).

2. Probleemipüstitus

Egalitaarse ideoloogia levik ja Eesti naiste kõrge tööhõive nõukogude okupatsiooni perioodil ja jätkuvalt ka pärast taasiseseisvumist peaksid olema need tegurid, mis on loonud Eestis sobilikud eeldused sooliselt võrdsema ühiskonna arenguks ja ka koduste kohustuste sooliselt võrdsemaks jaotumiseks. Eestis seni läbiviidud uuringud näitavad siiski, et inimeste hoiakud on küll muutunud, kuid peresisene kodune tööjaotus enamasti väga traditsiooniliseks. Suur kodutööde ja laste eest hoolitsemise koormus vähendab naiste konkurentsivõimet tööturul, vähendada nende eneseteostusvõimalusi võrreldes meestega ja võib pikemas perspektiivis kahjustada naiste elukvaliteeti. Hansson (2014) ja Järviste (2010) on ka kirjutanud, et kui peres on koduste tööde jaotus traditsioonilistest soorollidest lähtuv, soodustab see ka nende peresisest taastootmist.

Käesoleva töö eesmärk on põhjalikumalt ja mitmekülgsemalt käsitleda soolist ebavõrdsust ja võimutasakaalu mõjutavaid tegureid paarisuhtes naiste perspektiivist vaadatuna. Peamiste teemadena on vaatluse all kodutööde koormus ja selle jagunemine, laste eest hoolitsemine, otsuste langetamine ja erimeelsused partnerite vahel, töö- ja pereelu ühitamine, rahulolu paarisuhtega, majanduslik toimetulek, vägivalla kogemine ja soorollihoiakud.

Töös otsitakse vastuseid järgmistele uurimisküsimustele:

1. Milliseid eripärasid on võimalik leida rutiinsete kodutööde ja laste eest hoolitsemise jagunemisel partnerite vahel?
2. Kas naiste rahulolul paarisuhtega ja teistel paarisuhte olulistel aspektidel on seos rutiinsete kodutööde ja laste eest hoolitsemise jagunemisega partnerite vahel?
3. Milline on naiste soorollihoiakute seos kodutööde jagunemisega partnerite vahel?
4. Kas ja kuidas on seotud kodutööde jagunemine partnerite vahel otsuste langetamise jagunemisega partnerite vahel pereelu erinevates valdkondades?
5. Kas ja kuidas on seotud kodutööde jagunemine partnerite vahel erimeelsuste esinemise sagedusega partnerite vahel?
6. Kas ja kuidas on seotud kodutööde jagunemine partnerite vahel naiste vägivalla kogemise sagedusega paarisuhtes?

3. Metoodika

3.1. Andmed

Uurimisküsimustele vastuste saamiseks koostas in veebis täidetava valikvastustega küsimustiku pealkirjaga „Tänapäevased peresuhted naiste perspektiivist vaadatuna“. Küsimustiku täitma olid oodatud naised, kes on praegu kooselus või abielus, samuti ka naised, kes on olnud kooselus või abielus. Viimase eesmärgiks oli mitmekesisemat infot saada ka retrospektiivse vaate kaudu lahutatud või lehestunud naistelt.

Cho ja LaRose (1999) on juba oma ammusel artiklis välja toonud, et veebiküsitluste läbiviimine võimaldab koguda andmeid suuremal hulgal ja sujuvamalt kui klassikaliselt silmast-silma küsitlustes, samuti puuduvad sel juhul geograafilised piirangud ning küsitaja isik ei mõjuta oma juuresviibimisega vastuste tõepärasust.

Kui arvesse võtta käesoleva küsimustiku eripära – pea kõik küsimused puudutavad väga privaatseid valdkondi inimeste eraelus, mida sageli ei jagata ka kõige lähedasemate inimestega -, võib olla anonüümselt täidetav veebiküsimustik parim moodus ausate ja tõepärase vastuste saamiseks. Acquisiti, Brandimarte'i ja Loewenstein'i (2015) arvates see nii ongi, sest vastaja ei pea andma vastuseid tundlikel teemadel küsitajale näost-näku intervjuus, vaid saab seda teha ebaisikuliselt interaktsioonis arvutiga säilitades nii visuaalse anonüümsuse kui ka võimaluse jääda tuvastamatuks küsitluse läbiviijale. Nimetatud autorid toovad veel väga huvitava asjaoluna välja, et inimesed on sotsiaalsed olendid, kes vajavad enese kohta info jagamist teiste inimestega interaktsiooni, sotsialiseerumise ja tuntuks saamise eesmärgil. Need vajadused on inimeses olemas samavõrra kui vajadus privaatsuse järele ning selle vastandiks on olla anonüümselt tähtsusetu. Inimesed hindavad kõrgelt võimalust jagada oma mõtteid ja tundeid teiste inimestega (Acquisiti jt, 2015). Kuigi esitasin vastajatele hulgaliselt väga isiklikke küsimusi, oli küsimustiku poolelijätjaid väga vähe, vastajad olid huvitatud küsimustiku lingi jagamisest ning ka tagasiside küsimustiku sisule ja vormile oli valdavalt väga positiivne. Küll on veebiküsimustiku abil raske jõuda madala haridustasemega sihtrühmadeni, kes ei kasuta arvutit oma igapäevatoos ja kes on ka vähemvilunud arvutikasutajad. Tegutsesin andmete kogumise perioodil sihipäraselt suurendamaks madala haridustasemega naiste osalust, pöördudes erinevate tööstus-, tootmis- ja kaubandusettevõtete poole palvega edastada küsitluse link oma töötajatele. Mitme ettevõtte personalitöötajad seda ka tegid, kuid arvestatavalt see madalama haridustasemega naiste osalust kahjuks ei suurendanud. Seega on vastajate hulgas üle-esindatud kõrgharidusega naised.

Küsimuste valikul tuginesin nii Soolise võrdõiguslikkuse monitooringu ankeedile ja oma bakalaureusetöö (Otstavel, 2017) tarbeks läbitöötatud kirjandusele (nt Lebaron jt 2014; Ball jt 1995; Byrne ja Carr 2000; Amato, Johnson, Booth ja Rogers 2003), lisades ka enda jaoks olulisi aspekte. Eesmärk oli saada võimalikult mitmekülgset infot pereelu ja paarisuhte erinevate aspektide kohta naiste perspektiivist vaadatuna. Küsimustik koosnes kaheksast plokist: (1) kodutööde jaotus, otsuste langetamine, erimeelsused partnerite vahel⁴; (2) rahulolu paarisuhtega, ühine ajaveetmine, koostöö partnerite vahel; (3) pere/leibkonna majanduslik toimetulek, materiaalne sõltuvus, ühised finantskohustused; (4) hinnang paarisuhtele; (5) probleemid partneriga (sõltuvused, vägivald, domineerimine); (6) hinnangud ja hoiakud soolise ebavõrdsus kohta⁵; (7) vastaja sotsiaaldemograafilised andmed; (8) täiendavad vabad vastused. Kokku oli küsimustikus 46 küsimust, neist 13 juures oli võimalik vastajatel soovi korral lisada ka vabas vormis lisainfot, kokku jäeti 1646 vabas vormis vastust nendele küsimustele. Samuti oli võimalik jätta viimases plokis täiendavat lisainfot ning anda tagasisidet küsimustiku kohta. Esialgselt oli planeeritud pärast kvantitatiivsete andmete kogumist viia läbi ka poolstruktureeritud kvalitatiivsed intervjuud 6-8 naisega. Sel eesmärgil palusin neil, kes oleksid sellise jätkuintervjuuga nõus, jätta küsimustiku lõppu oma kontaktandmed. Üllatuslikult kogunes lõpuks jätkuintervjuudega nõustujaid 408. Kuna aga küsimustiku täitjate arv osutus suureks ja andmete maht magistritöö mahtu silmas pidades piisavaks, osutus otstarbekaks piirduda käesoleval hetkel kvantitatiivse analüüsiga.

Küsimustiku koostamiseks kasutasin *surveymonkey* tasulist versiooni. Veebiankeeti oli võimalik täita ajavahemikul 11. veebruar - 30. märts 2019. Küsimustik link oli küsitlusperioodil leitav TÜ ühiskonnateaduste instituudi veebilehelt. Küsimustiku lingi levitamise peamised kanalid olid Facebooki lumepallimeetod, Naiskodukaitse ringkonnad, perekool.ee foorum, Töötukassa Põlva, Valga, Tartu ja Võru bürood, Tartu Ülikooli väärivate ülikool, Elroni personal, Tartu, Antsla ja Saaremaa Tarbijate Ühistu personal, Johannes Mikkelsoni keskus.

Küsimustikule vastas kokku 1691 inimest. Pooleli jäeti 190 küsimustiku täitmine, esitatud küsimustikke oli 1501. Pärast andmete kontrollimist kustutasin 4 vastaja andmed. Lõplikuks analüüsitavate respondentide arvuks jäi 1497.

Andmete kogumise käigus puutusin kokku ka olukorraga, et osa vanematesse vanuserühmadesse kuuluvatest naistest ei olnud arvutikasutajad, seetõttu kasutasin vähesel määral ka

⁴ küsimusteplokk osaliselt Soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2013 ankeedist

⁵ *ibid*

veebiküsimustikuga identseid paberankeete. Toimetasin need koos margistatud tagastus-ümbrikuga kontaktisikutele ning täidetud ankeedid saadeti mulle tagasi. Sisestasin andmed ise käsitsi andmestikku, täidetud paberkandjal küsimustikke oli kokku 20.

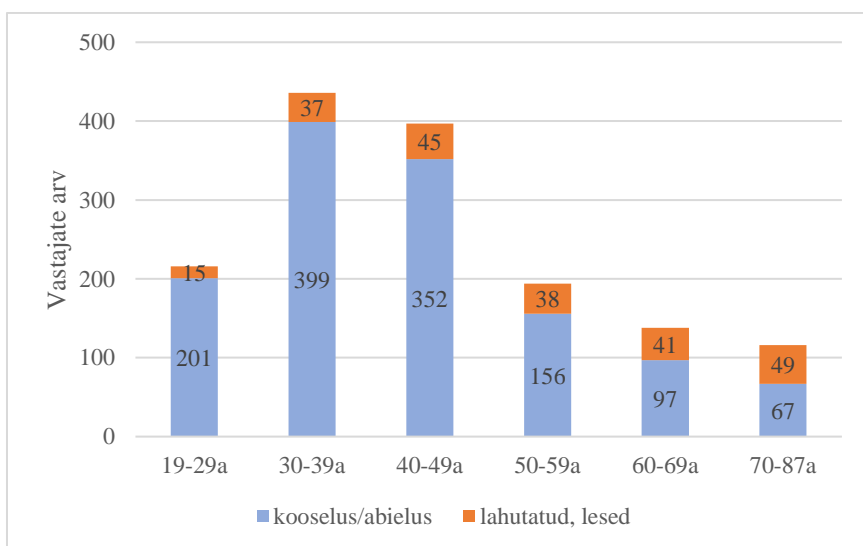
3.2. Valim

Küsimustikule vastas kokku 1497 naist. Tabelis 1 on esitatud nende kooselu-staatus.

Tabel 1. Vastajate kooselu-staatus

	N	%
Abielus	781	52
Kooselus	508	34
Lahutatud, lesed	210	14
Kokku:	1497	100

Kõige noorem vastaja oli 19- ja kõige vanem vastaja 87-aastane, vastajate keskmine vanus 44,3, standardhälve 14,4, mediaan 41. Enam kui pool vastajatest olid 30- kuni 49-aastased, nooremates ja vanemates vanuserühmades oli vastajaid vähem. Vastajate jaotus vanuserühmade lõikes on esitatud Tabelis 2.

Joonis 1. Vastajad vanuserühmade ja kooselustaatus järgi lõikes.

Oma elukoha märkis ära 1495 vastajat, enamik vastajatest elavad linnades või nende lähiümbruses. Vastajate jaotus elukoha järgi on esitatud Tabelis 2.

Koduse keelena on 97% vastajatest märkinud eesti keele, 2% vene keele. Lisaks on väike osa vastajaid, kes räägivad kodus mitut keelt: eesti ja vene keelt 21 vastajat, eesti ja mingit muud keelt 47 vastajat, vene ning mingit muud keelt 2 vastajat.

Tabel 2. Vastajate elukoht.

	N	%
Suurem linn või selle lähiümbrus: Tallinn, Tartu, Narva, Pärnu, Kohtla-Järve	852	57
Väiksem linn: Viljandi, Rakvere, Võru, Kuressaare, Valga, Jõhvi, Haapsalu	154	10
Väikelinn (elanikke alla 10 000)	128	9
Maapiirkond	301	20
Väljaspool Eestit	60	4
Kokku:	1495	100

Kõrgharidusega naisi on vastajate hulgas üle kahe kolmandiku, kõige vähem on põhiharidusega ning kutseharidus põhihariduse baasil naisi. Vastajate jaotus haridustasemetel lõikes on esitatud Tabelis 3.

Tabel 3. Vastajate haridustase.

	N	%
Põhiharidus; kutseharidus põhihariduse baasil	24	4
Keskharidus	206	14
Kutseharidus keskhariduse baasil	254	17
Kõrgharidus	974	65
Kokku:	1497	100

Sotsiaalse seisundi kohta esitatud küsimuse puhul oli vastajatel võimalik valida ka mitu vastusevarianti, töötavaid naisi oli vastajate hulgas valdav enamus (1082), pensionäre 203, lapsehoolduspuhkusel olijad ja õppureid veidi vähem, vastavalt 166 ja 161. Andmed on esitatud Lisas 1 Tabel 1.

Vastajatest 1469 vastasid küsimusele oma partneri soo kohta. 98% vastanute partneri sooks oli märgitud mees ja 2% puhul naine.

Vastanutest pisut üle pooltel olid alaealised lapsed, kuuendikul vastanuist lapsi ei olnud.

3.3. Abielus või kooselus naised, andmete kirjeldus

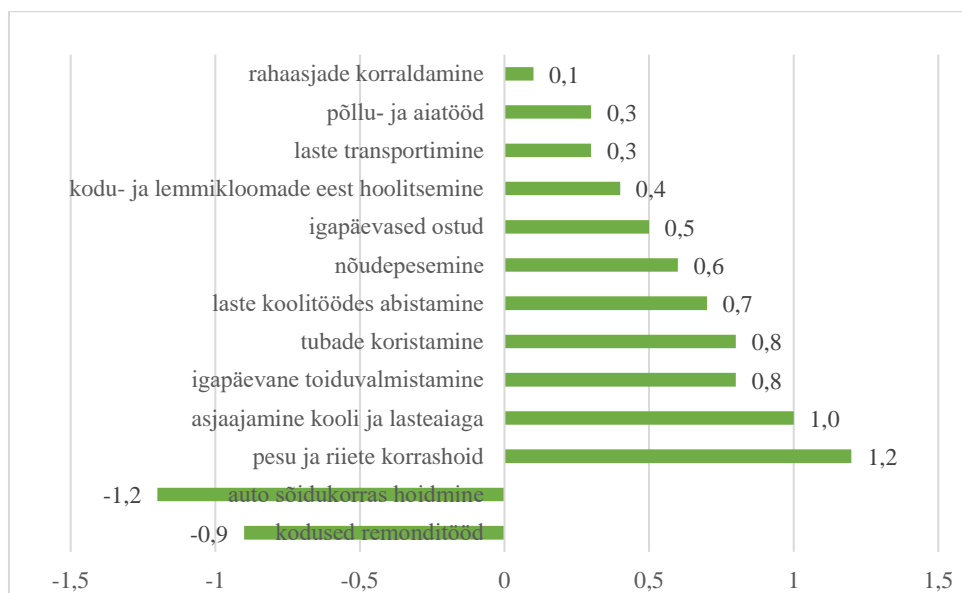
Käesoleva töö piiratud mahtu arvestades on edasiseks analüüsiks valitud küsimustikule vastamise hetkel abielus või kooselus naised, neid on 1289. Lahutatud ja lehestunud naiste vastustes ilmnemise samuti huvitavad seosed, need väärivad kindlasti eraldi käsitlemist tulevikus ja kindlasti ka põhjalikumalt käsitlust. Praeguses alajaotuses käsitlem kõigepealt kodutööde jaotust, otsuste langetamist ja erimeelsusi partnerite vahel, seejärel naiste rahulolu paarisuhtega. Kooselu materiaalsed aspektid osas on välja toodud mitmed olulised soolise ebavõrdsusega seonduvad näitajad, samuti on esitatud andmed paarisuhtevägivalla kogemise sageduse.

Kodutööde jagunemine, otsuste langetamine, erimeelsused

Vastajatel paluti hinnata, kes nende peres vastutab või muretseb selle eest, et järgmised tööd ja toimetused tehtud saaksid. Skaala oli kategooriaalne: alati mina – enamasti mina – mina ja partner

ühiselt/võrdselt – enamasti partner – alati partner. Vastustest selgus, et valdavalt on kodutööd jaotunud väga traditsiooniliselt: igapäevased rutiinsed kodutööd (toiduvalmistamine, tubade koristamine, pesu ja riide korrashoid, igapäevaste sisseostude tegemine, nõudepesemine, kodu- ja lemmikloomade eest hoolitsemine) olid valdavalt naiste vastutusala, samuti laste koolitöös abistamine ning asjaajamine kooli ja lasteaiaga olid valdavas osas naiste peal. Partneri vastutada olid kaks traditsioonilist „meestetööd“: kodused remonditööd ja auto sõidukorras hoidmine. Laste transportimine huviringidesse, kooli, lasteaeda, samuti pere rahaasjade korraldamine ning põllu- ja aiatööd olid pisut võrdsemalt jagunenud, kuid siiski kaldus töökoormus rohkem naise kanda. Täpsemad andmed on esitatud Lisas 1, Tabel 2 ja 3.

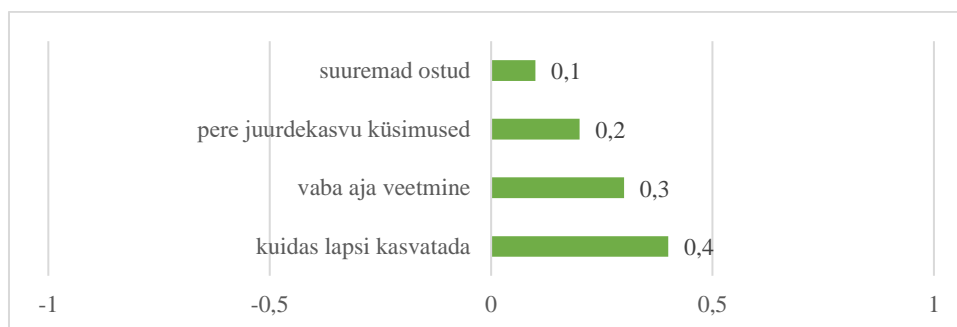
Kodutööde jagunemise ülevaatlikumaks võrdlemiseks kodeerisin alg tunnused arvulisteks ümber järgnevalt: „alati mina“ 2; „enamasti mina“ 1; „mina ja partner võrdselt/ühiselt“ 0; „enamasti partner“ -1; „alati partner“ -2. Tulemused on esitatud Joonisel 1. Mida lähemal on arvuline väärtus nullile, seda võrdsem on partnerite vahel kodutööde jaotus, negatiivne väärtus tähendab, et vastutus on partneril ja positiivne väärtus, et vastutus on naisel.

Joonis 2. Kodutööde jagunemine. Vastajate arv ja standardhälbed Lisas 1, Tabel 4.

Olulistes pereelu valdkondades otsuste langetamine. Vastustest selgub, et suuremate ostude ja pere juurdekasvu küsimuste osas langetavad valdavas osas partnerid otsuseid ühiselt, kuuendik vastanuist näeb pigem aga ennast nendes valdkondades otsustajana. Vaba aja veetmise ja laste kasvatamise osas teevad partneriga ühiselt otsuseid kaks kolmandikku vastanuist, ligikaudselt kolmandik naistest näeb ennast neis valdkondades enamasti või alati otsustajana. Sagedusjaotused on esitatud Lisas 1, Tabel 5. Ka siin kodeerisin alg tunnused ümber arvulisteks sarnaselt eelmisele

punktile, keskmiste võrdlus on esitatud Joonisel 3. Mida lähemal on arvuline väärtus nullile, seda võrdsem on otsustamine, positiivne väärtus näitab, et otsustajaks on naine (negatiivne väärtus näitaks, et otsustajaks on mees).

Joonis 3. Otsuste langetamine, ümberkodeeritud tunnused. Vastajate arv ja standardhälbed Lisas 1 Tabel 6.

Vastajatel paluti hinnata, kui sageli nad on tundnud endal liigset kodutööde koormust. Pisut alla kolmandiku naistest on tundnud, et kodutööde koormus on üsna või väga sageli liiga suur, kolmandik naistest on tundnud seda aeg-ajalt. Andmed on esitatud Lisas 1 Tabel 7.

Raske töötada väljaspool tavapärast tööaega, õppida või minna õöbimisega tööreisile, koolitusele seoses laste või muud perekondlike kohustustega. Ligi pooled vastanutest märkisid, et neil on mõningal määral või väga raske olla väljaspool tavapärast tööaega tööl ja osaleda (enesetäiendus)koolitustel. Õöbimisega tööreisile või koolitusele oli mõningal määral või väga raske minna 43% vastanuist. Täpsemad andmed on esitatud Lisas 1 Tabel 8.

Vaba aeg võrreldes partneriga tegelemaks hobide ja harrastustega. Vastajatel paluti hinnata, kui palju on neil partneriga võrreldes vaba aega tegelemaks oma hobide ja huvialadega. Viiendik vastanuist hindab, et neil on partneriga võrreldes vaba aega pisut või palju rohkem. Kolmandik vastanutest arvab, et on neil vaba aega aga pisut või palju vähem. Täpsemad andmed Lisas 1 Tabel 9.

Rahulolu paarisuhtega

Üldine rahulolu paarisuhtega. Väga rahul on oma paarisuhtega üle kolmandiku vastanutest (37%), pigem rahul on 41% vastajatest, vastusevariandi „nii ja naa“ valisid 12% vastajatest ja ülejäänud on mitte eriti (7%) või üldse mitte rahul (3%).

Rahulolu paarisuhte erinevate aspektidega paluti hinnata 10-palli skaalal (1 - madalaim rahulolu 10 – kõrgeim rahulolu). Loetelu oli järgnev: vastastikune lugupidamine, vaimne/intellektuaalne kontakt, emotsionaalne kontakt, koostöö otsuste langetamisel, lastega seotud kohustuste jagunemine, rahaga ümberkäimine, kodutööde jaotumine, seksuaalelu. Kõige

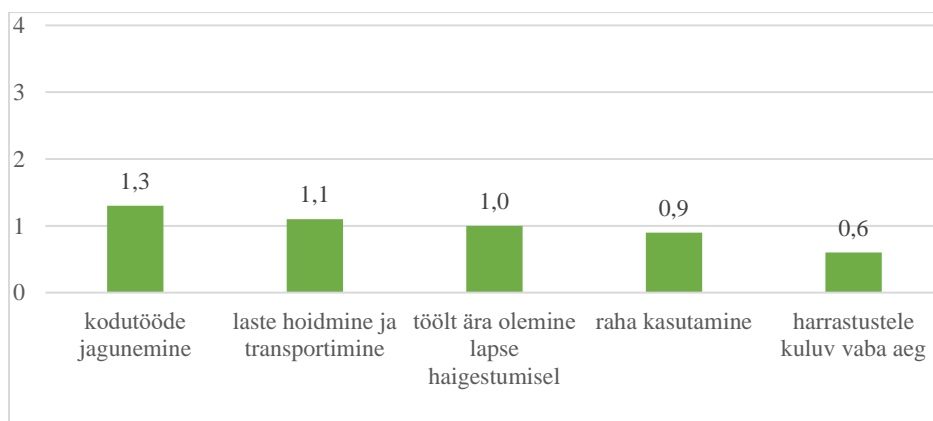
rohkem olid vastajad rahul vastastikuse lugupidamisega oma paarisuhtes, kõige vähem kodutööde jaotusega. Andmed on esitatud Tabelis 4.

Tabel 4. Vastajate rahulolu paarisuhte erinevate aspektidega

	Keskmine	standardhälve	N
Vastastikune lugupidamine	8,2	2,2	1268
Koostöö otsuste langetamisel	7,8	2,1	1267
Rahaga ümberkäimine	7,8	2,2	1251
Vaimne/intellektuaalne kontakt	7,8	2,3	1264
Emotsionaalne kontakt	7,6	2,4	1261
Lastega seonduvate kohustuste jagunemine	7,3	2,5	991
Seksuaalelu	7,2	2,7	1230
Kodutööde jaotumine	7,1	2,5	1258

Kooselus naiste rahulolu oli abielus naistega võrreldes oluliselt madalam lastega seonduvate kohustuste jagunemise (vastavalt 7,0 vs 7,5), rahaga ümberkäimise (7,6 vs 7,9) ja kodutööde jaotumise (6,8 vs 7,2) osas.

Erimeelsused partneriga. Kõige enam erimeelsusi tekitab kodutööde jagamine – aeg-ajalt või tihedamini 39% vastanute puhul. Pisut üle veerandi vastanutest märkisid, et aeg-ajalt või tihedamini tekitavad erimeelsusi raha kasutamine ja emma-kumma partneri harrastustele kuluv aeg. Ligi veerandi vastanute puhul on erimeelsuste allikaks aeg-ajalt või tihedamini laste hoidmine või transportimine. Sagedusjaotused on esitatud Lisas 1 Tabel 10. Tulemuste ülevaatlikumaks esitamiseks kodeerisin 5-punkti skaala tunnused ümber arvulisteks: „mitte kunagi“ - 0, „vahel harva“ - 1 ... „väga sageli“ 4. Tulemused on esitatud Joonisel 4.

Joonis 4. Erimeelsused partnerite vahel. Standardhälbed ja vastajate arv on esitatud Lisas 1 Tabel 11. (skaala 0-punkt: mitte kunagi ei ole erimeelsusi; skaala maksimum – väga sageli on erimeelsusi)

Partneri usaldusväärsus. Üldiselt kokku võttes võib öelda, et ligikaudselt neli viiendikku naistest pidasid oma partnerit enamasti või alati usaldusväärseks nii majandusliku toimetuleku, laste eest hoolitsemise kui ka kokkulepetest kinnipidamise osas. Ülejäänud hindasid oma partneri usaldusväärst madalamalt. Täpsemad andmed on esitatud Lisas 1 Tabel 12.

Vastajatelt küsiti ka, kas nad on kunagi kahetsenud oma abielu või kooselu. Ligi pooled vastanutest ei ole kunagi seda kahetsenud, samas enam kui viiendik vastajatest kahetseb seda mõnikord või sageli. Samuti küsiti, kas nad on tõsisemalt kaalunud lahkuminekut oma partnerist. Veidi alla poole naistest ei ole kunagi lahkuminekut kaalunud, ligi viiendik aga kaalub seda mõnikord või sageli. Sagedusjaotused on esitatud Lisas 1 Tabel 13.

Majanduslik toimetulek

Perekonna/leibkonna kogusissetulek kuus. 5% vastanuist märkis sissetulekuks kuni 500 eurot kuus, üle 3000 euro 14% vastanuist. Andmed on esitatud Lisas 1 Tabelis 14.

Vastaja panus perekonna/leibkonna sissetulekusse. Pisut üle poole vastanutest panustavad alla 50% ja veerand vastanutest 60% või rohkem oma perekonna/leibkonna sissetulekusse. Täpsemad andmed on esitatud Lisas 1 Tabel 15.

Raha piisavus isiklikuks kasutamiseks (kosmeetika, hügieenitarbed, juuksur, garderoob jm). Kolmveerandil vastanutest piisab raha enda tarbeks alati või enamasti, ülejäänute puhul on võimalused piiratumad. Andmed on esitatud Lisas 1 Tabel 16.

Materiaalne sõltuvus partnerist. Ligi veerand vastanutest ei sõltu üldse oma partnerist, kolmandik vastanuist pigem ei sõltu. Ülejäänud vastajad sõltuvad oma partnerist suuremal määral. Andmed on esitatud Lisas 1 Tabel 17.

Elamispinna kuuluvus. Pool vastanutest elab elamispinna, mis on tema ja partneri ühisvara, viiendiku vastanute puhul on tegemist nende endi lahusvaraga. Täpsemad andmed on esitatud Lisas 1 Tabel 17.

Ühised finantskohustused. Kõige suurem on nende vastajate hulk, kel ei ole oma partneriga ühiseid finantskohustusi, neid on üle poole vastanutest. Enam kui veerandil vastajatest on partneriga ühine pikaajaline eluasemelaen. Täpsemad andmed on esitatud Lisas 1 Tabel 17.

Kui partneri sissetulekust piisaks ja puuduks otsene vajadus töötada. Kaks kolmandikku naistest jätkaksid töötamist osakoormusega, kolmandik jätkaks täiskoormusega. Täpsemad andmed on esitatud Lisas 1 Tabel 17.

Majanduslik toimetulek ilma partnerita, võttes arvesse tugivõrgustiku olemasolu. Vastajatel paluti hinnata, kuidas nad oleksid vajadusel suutelised ilma partnerita majanduslikult toime tulema. 40% vastanute arvates tuleksid nad väga hästi toime, veerandi arvates oleksid nad üsna või väga keerulises olukorras. Täpsemad andmed on esitatud Lisas 1 Tabel 17.

Probleemid paarisuhtes

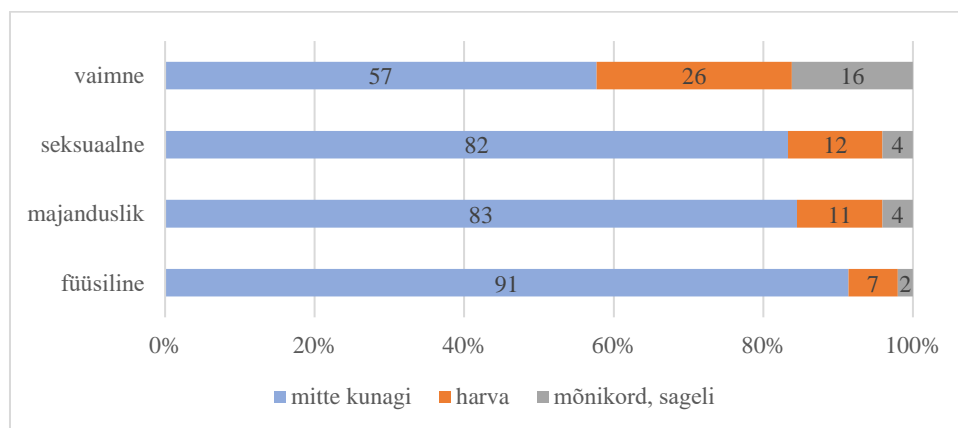
Vastajatel paluti märkida, kas partneril on esinenud tõsisemaid sõltuvusprobleeme, vaimse tervise häireid, kroonilisi haigusi vmt. Viiendik vastajatest nimetas selleks partneri liigset

alkoholitarvitamist või -sõltuvust, sageduselt järgmisel kohal olid sageduselt meeleoluhäireid, selle märkis ära pisut alla kuuendiku vastajatest. Täpsemad andmed Lisas 1 Tabel 18.

Partneri truudusetus⁶. Kõige suurem oli nende vastajate hulk, kelle partner ei ole olnud truudusetu. 11% vastajate puhul on partner olnud truudusetu üksikjuhtudel või mõnikord. Viiendik ei oskanud sellele küsimusele vastata. Täpsemad andmed on esitatud Lisas 1 Tabel 19.

Vägivalla kogemise kohta oli esitatud küsimus järgnevas sõnastuses: Kas olete kogenud järgmisi negatiivseid ilminguid oma paarisuhtes? Palun märkige: (1) alandamine, solvamine, naeruvääristamine, mõnitamine, ähvardamine; (2) tõukamine, laksu andmine, juustest tirimine, löömine, peksmine; (3) sunnitud ja/või vastumeelsed seksuaalvahekorrad; (4) kontroll ja piirangud raha kasutamise osas. Kategooriaalse skaala vastusevariandid olid: mitte kunagi – harva – mõnikord – sageli – ei oska öelda. Lühikokkuvõtte tulemustest on esitatud alljärgnevalt, täpsemad andmed on esitatud Lisas 1 Tabel 20.

Kõige rohkem olid naised kogenud vaimset vägivalda, ligi veerand neist harva ja iga kuues naine mõnikord või sageli. Järgmisel kohal olid seksuaalne vägivald ja majanduslik kontroll, neid oli erineva sagedusega kogenud iga kuues vastanu. Kõige vähem (8%) oli vastajate hulgas neid, kes olid kogenud füüsilist vägivalda. Ülevaatlikud tulemused on esitatud Joonisel 5.

Joonis 5. Paarisuhtevägivalla kogemise sagedus.

Vastajatel paluti anda hinnang ka sellele, kas partner üritab tema üle domineerida. Küsimus oli sõnastatud järgnevalt: „Mu partner üritab minu üle domineerida“. Skaala oli kategooriaalne: üldse mitte – vahel harva – mõnikord – sageli – ei oska öelda.

Domineeriv partner. Iga kuuenda vastaja arvates üritab partner tema üle domineerida mõnikord või sageli, viiendiku arvates aga harva. Andmed on esitatud Lisas 1 Tabel 21.

⁶ Küsimustikus sõnastatud: Kas Teie partner on olnud truudusetu? Skaala: ei – üksikjuhtudel – mõnikord – sageli – ei soovi vastata – ei oska öelda.

3.4. Soorollihoiakud

Küsimustiku lõpus küsiti vastajate arvamusi erinevate väidete kohta, mis on seotud soolise ebavõrdsuse ja soorollihoiakutega.

Esimesed väited olid sõnastatud järgnevalt: „Mida arvate järgnevates väidetest: (1) Pere ja lapsed piiravad meeste karjäärivõimalusi; (2) Pere ja lapsed piiravad naiste karjäärivõimalusi.“

Pere ja lapsed piiravad meeste karjäärivõimalusi. Kõigist vastajatest kolmveerandi arvates piiravad mõnikord või sageli pere ja lapsed naiste karjäärivõimalusi, meeste karjäärivõimalusi ei piira pere ja lapsed üldse 38% vastanute arvates ja harva piiravad 44% vastanute arvates. N=1421. Tulemused on esitatud Lisas 1 Joonisel 1.

Naiste ja meeste positsioon Eesti ühiskonnas⁷. Vastajatel paluti anda hinnang naiste ja meeste positsioonile ühiskonnas. Ligi kolmandik vastanuist pidas positsioone enam-vähem võrdseteks, samas üle kahe kolmandiku vastanuist pidasid meeste positsiooni kas pisut või palju paremaks võrreldes naistega. N=1409. Tulemused on esitatud Lisas 1 Joonisel 2.

Soorollid. Vastajatel küsiti, mil määral nad nõustuvad või ei nõustu järgnevate väidetega:

1. Mehed peaksid praegusest rohkem osalema laste hoidmises ja kasvatamises. Selle väitega olid pigem või täiesti nõus kolmveerand vastanutest.
2. Suurema osa kodutöödest peaks tegema see partner, kellel on teisega võrreldes väiksem palk. Selle väitega ei ole pigem või üldse nõus 90% vastajatest.
3. Suurema sissetulekuga partneril peaks peres olema ka suurem otsustusõigus. Selle väitega ei ole pigem või üldse nõus 91% vastajatest.
4. Partneri füüsiline korralekutsumine on mõnikord õigustatud. Selle väitega ei olnud üldse nõus 93% vastajatest, ligi 4% pigem ei olnud nõus.
5. Naise jaoks on majanduslik iseseisvus sama oluline kui mehe jaoks. Selle väitega olid pigem või täiesti nõus 92% vastanuist.
6. Koduste tööde eest peaks peamiselt vastutama naine. Ligi kolmveerand vastajatest ei olnud selle väitega pigem või üldse nõus.
7. Mees peaks olema pere peamine toitja. Selle väitega ei olnud pigem või üldse nõus 58% vastanuist.

Sagedusjaotused on esitatud Lisas 1 Tabel 22.

⁷ Küsimustikus sõnastatud: „Kuidas Te üldiselt hindate naiste ja meeste positsiooni Eesti ühiskonnas?“

4. Analüüs

4.1. Klasteranalüüs: rutiinsed kodutööd

Selgitamaks välja, kuidas kodutööde jaotus mõjutab erinevate naiste rahulolu paarisuhtega ja teisi paarisuhte olulisi aspekte, viisin läbi klasteranalüüsi. Klasteranalüüsi eesmärgiks on tuletada paljutunnuselise käsitluse varal seesmiselt ühetaolised indiviidirühmad ehk klastrid, ühte rühma koondatakse üksteisega sarnased objektid ning rühmade vahel on selged erinevused (Tooding, 2015). Nagu teooriaosast nähtus (nt Greenstein 1996; Dixon ja Wetherell 2004; Dempsey 1999; Sanchez 1994), ei moodusta naised kodutööde jaotumise osas homogeenset rühma ning kodutööde jaotust partnerite vahel võivad mõjutada mitmed objektiivsed ja subjektiivsed tegurid. Klasteranalüüs võimaldab omavahel võrrelda erineva rutiinsete kodutööde jaotumisega vastajate rühmi omavahel ning vastata käesoleva töö uurimisküsimustele.

Analüüsitavateks on meessoost partneriga abielus või kooselus naised.

Analüüsi viisin läbi k-keskmiste meetodil viie rutiinse kodutöö jaotust mõõtvat tunnusega. Vastajatel paluti hinnata, kes peres enamasti vastutab või muretseb selle eest, et need tööd ja toimetused tehtud saaksid. Skaala oli nende tunnuste puhul kategooriaalne: alati mina – enamasti mina – mina ja partner võrdselt/ühiselt – enamasti partner – alati partner – keegi muu – pole vajadust. Analüüsist jäid välja „keegi muu“ ja „pole vajadust“.

Analüüsi on kaasatud viis rutiinset, nõ traditsioonilist naistetööd: toiduvalmistamine, toidu- ja esmatarbekaupade ostmine, nõude pesemine, tubade koristamine, pesu ja riiete korrashoid. Valisin need viis rutiinset majapidamistööd seetõttu, et need vajavad igas peres igapäevast tähelepanu, võimaldavad vähest ajalist paindlikkust ning võtavad märkimisväärselt aega ja energiat.

Otstarbekaks osutus moodustada kolm klasterit, mis selgelt eristusid üksteisest kodutööde jaotuse poolest:

1. klaster: ebavõrdse tööjaotusega grupp, naine hoolitseb alati pesu ja riiete korrashoiu eest ning enamasti on tema vastutada ka kõik ülejäänud neli valdkonda: toituvalmistamine, poeskäimine, koristamine ja nõudepesemine.
2. klaster: osalise tööjaotusega grupp. Töökoormus on võrdselt jagunenud kahe tegevuse puhul, võrdsemalt/ühisemalt valmistatakse süüa ning käiakse poes toitu ja esmatarbekaupu ostmas, pisut võrdsemalt on jagunenud nõudepesemine, kuid siiski enamasti tegeleb sellega naine; muud kodused toimetused nagu koristamine ning pesu ja riiete korrashoid on enamasti naise vastutada.

3. klaster: võrdse tööjaotusega grupp, mõlemad partnerid vastutavad nelja esimesena nimetatud rutiinse kodutöö tegemise eest ühiselt/võrdselt, nõude pesemise eest kaldub vastutus pisut rohkem meeste poole, ainult pesu ja riie korrahoiuga tegeleb enamasti naine.

Klastritevahelised erinevused vastajate haridustasemete osas on statistiliselt olulised. Kõige suurem kõrghariduse osakaal oli võrdse, kõige madalam ebavõrdse tööjaotusega grupis. Samas kõige madalama haridustasemega naised olid kõigis klasterites üsna võrdselt esindatud. Siiski tuleb siinkohal rõhutada, et põhihariduse ja kutsehariduse baasil vastajate osakaal kõigi vastanute hulgas oli väga väike (4,2%), seetõttu oleks ennatlik nende näitajate põhjal mingeid üldistusi teha. Sagedusjaotus on esitatud Tabelis 5 (Crameri V 0,1; $p \leq 0,01$).

Tabel 5. Haridustasemed, klasterite võrdlus.

Klaster	põhiharidus, kutseharidus põhihariduse baasil (%)	keskharidus, kutseharidus keskhariduse baasil (%)	kõrgharidus (%)	N
Ebavõrdne tööjaotus	5	36	59	382
Osaline tööjaotus	5	33	62	401
Võrdne tööjaotus	4	23	74	311

Ebavõrdse tööjaotusega klasteris on töötavaid naisi 67%, osalise tööjaotusega klasteris 73% ja võrdse tööjaotusega klasteris 80%. Pensionäride osakaal on suurem ebavõrdse ja osalise tööjaotusega klasteris, mõlemas 12%, võrdse tööjaotusega klasteris 6%. Õpilasi/üliõpilasi on kõige rohkem (17%) võrdse tööjaotusega klasteris, teistes klasterites 9%. Lapsehoolduspuhkusel naisi on kõige rohkem (15%) ebavõrdse tööjaotusega klasteris, osalise tööjaotusega klasteris 13% ja võrdse tööjaotusega klasteris 11%.

Andmed gruppide suuruse ja keskmise vanuse kohta on esitatud Tabelis 6. Klastrite võrdluses selgus, et kolmandasse klasterisse kuuluvate naiste keskmine vanus on esimest ja teisest klasterist oluliselt madalam (t-statistik 3,407, $df=710$; $p \leq 0,01$).

Tabel 6. Klastrite suurused ja keskmine vanus.

Klaster	N	Keskmine vanus	Standardhälve	N, %
1. Ebavõrdne tööjaotus	382	43,7	13,4	35
2. Osaline tööjaotus	401	43,0	14,0	37
3. Võrdne tööjaotus	311	39,6	12,6	28

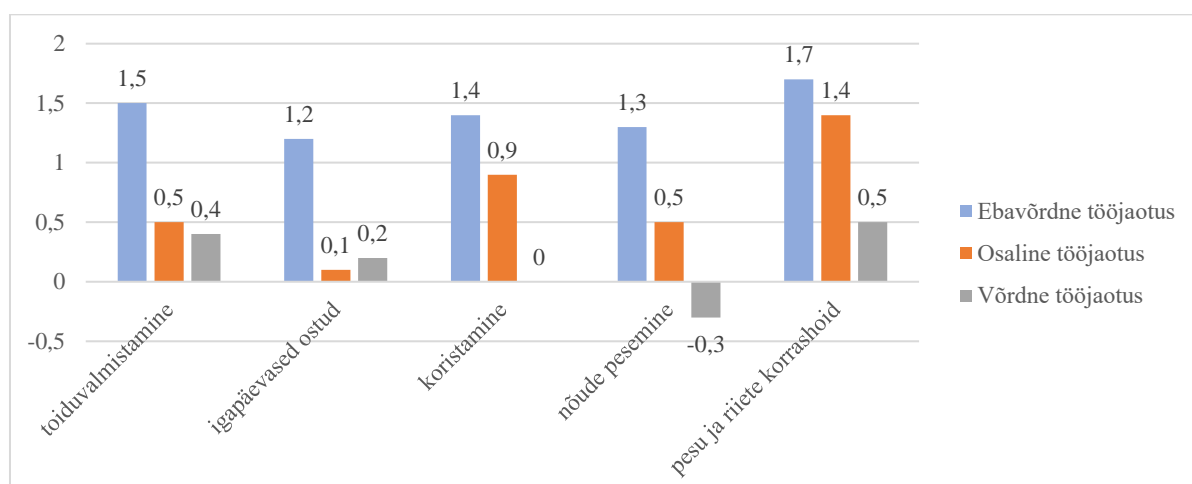
Võrreldes klastreid omavahel kooselu staatuse järgi selgus, et võrdse tööjaotusega klasteris oli ametlikult abielus veidi üle poole naistest, teistes klasterites peaaegu kaks kolmandikku. See

erinevus oli statistiliselt oluline (Crameri V 0,07; $p \leq 0,05$). Ülejäänud vastajad olid oma partneriga kooselus. Andmed on esitatud Tabelis 7.

Tabel 7. Abielus ja kooselus naiste osakaal erinevates klastrites.

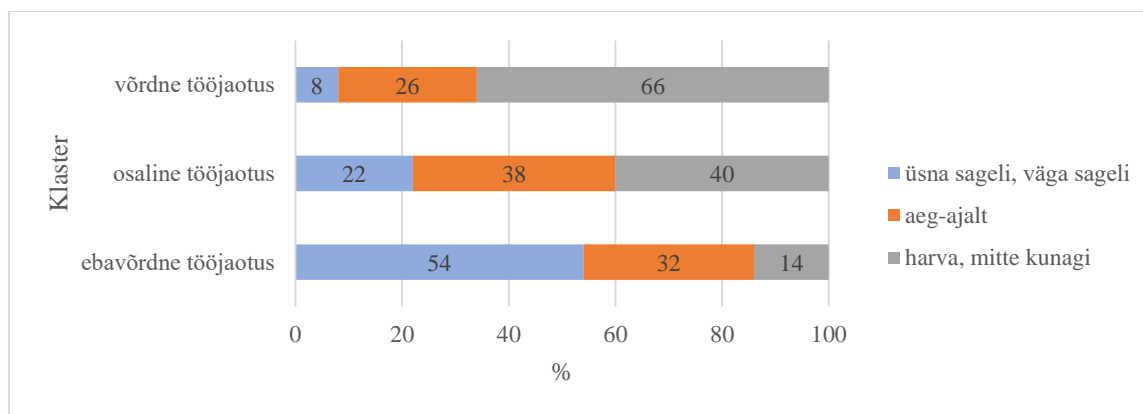
	N	abielus, N	kooselus, N	abielus, %	kooselus, %
Ebavõrdne tööjaotus	382	240	142	63	37
Osaline tööjaotus	401	258	143	64	36
Võrdne tööjaotus	311	175	136	56	44

Ümberkodeeritud tunnused („alati mina“ 2; „enamasti mina“ 1; „mina ja partner võrdselt/ ühiselt“ 0; „enamasti partner“ -1; „alati partner“ -2) võimaldavad numbriliselt võrrelda erinevatesse klastritesse kuuluvate vastajate kodutööde jaotust. Erinevate kodutööde lõikes moodustunud arvnäitajate keskmised on esitatud Joonisel 6. Mida lähemal on näitaja nullile, seda võrdsem on partneritevaheline kodutööde jaotus; kui arv on negatiivne, kaldub vastutus partneri poole, kui aga positiivne, siis naise poole. Lisas 1 Tabel 23 on esitatud ka keskmiste standardhälbed ja vastajate arv.

Joonis 6. Klastrite keskmised rutiinsete kodutööde lõikes (skaala -2 ... 2)

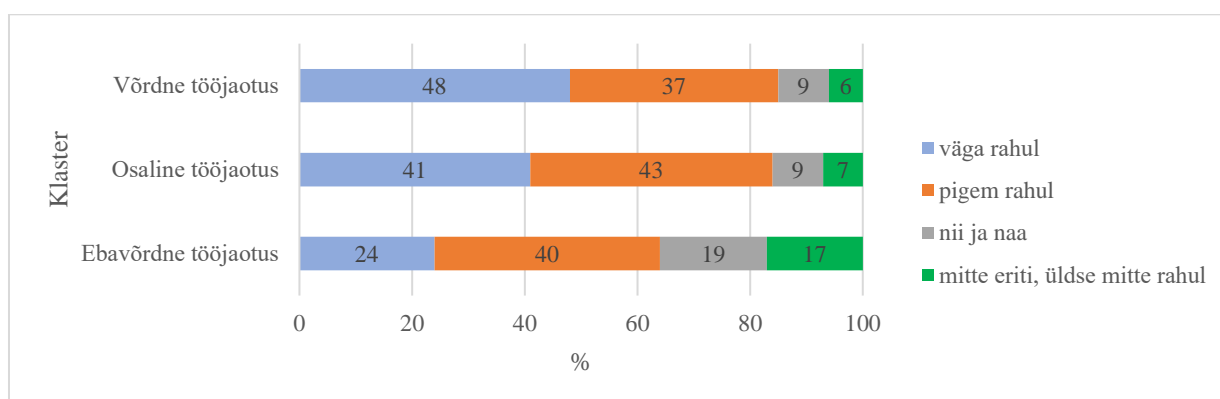
Vastajatel paluti hinnata, kui sageli on nad tundnud, et nende peal on liiga suur osa kodutöödest. Võrreldes erinevatesse klastritesse kuuluvate naiste kodutöödega liigse koormatuse taju, ilmneb üsna tugev ja statistiliselt oluline seos (Crameri V= 0,4; $p \leq 0,001$). Kõige ebavõrdsema tööjaotuse puhul tunnevad rohkem kui pooled vastajatest end üsna või väga sageli kodutöödega liigselt koormatuna. Samal ajal kui võrdse tööjaotuse puhul on kaks kolmandikku naistest öelnud, et nad tunnevad liigset kodutööde koormust harva või üldse mitte. Andmed on esitatud Joonisel 7.

Joonis 7. Protsentjaotus liigse kodutöödega koormatuse kohta, klastrite võrdlus.

Selged erinevused ilmnevad ka erinevatesse klastritesse kuuluvate naiste rahuloluhinnangus kodutööde jaotumise osas. Rahulolu hinnati skaalal 1 ... 10, mille puhul 1 tähendas madalaimat ja 10 kõrgeimat rahulolu. Kõrgeima keskmise rahuloluhinnanguga (8,5 punkti, standardhälve 1,7; N=307) oli võrdse tööjaotusega klastrisse kuuluvad naised, osalise tööjaotusega klastrisse kuulujate rahulolu oli keskmiselt 7,4 punkti (standardhälve 2,1; N=399) ja madalaima rahuloluga (5,5 punkti, standardhälve 2,7; N=378) ebavõrdse tööjaotusega klastrisse kuuluvad naised. Erinevused klastrite keskmiste vahel on statistiliselt olulised $p \leq 0,0001$, võrdse ja osalise tööjaotuse klastrite vaheline t-statistik -7,2, df=704; võrdse ja ebavõrdse tööjaotuse klastrite vaheline t-statistik -16,8, df=683; osalise ja ebavõrdse tööjaotuse klastrite vaheline t-statistik -11,2, df=775.

Vaadates erinevatesse klastritesse kuuluvate naiste üldist rahulolu paarisuhtega, ilmneb samuti statistiliselt oluline seos (Crameri V 0,2, $p \leq 0,0001$). Mida suurem on partneri panus kodutöös, seda kõrgem on naise rahulolu paarisuhtega. Väga rahul naisi on võrdse tööjaotusega grupis kaks korda rohkem kui ebavõrdse tööjaotusega grupis. Erinevused rahulolus on esitatud Joonisel 8.

Joonis 8. Üldine rahulolu paarisuhtega erinevates klastrites. Ebavõrdse tööjaotusega klaster N=381, osalise tööjaotusega klaster N=401, võrdse tööjaotusega klaster N=310.

Klastrite võrdlus otsuste langetamisel pereelu erinevates valdkondades tõi esile huvitava seaduspära. Kõigis neljas vaadeldud valdkonnas – suuremate ostude sooritamine, vaba aja veetmine,

kuidas lapsi kasvatada, pere juurdekasvu küsimused – oli ebavõrdse tööjaotusega klastris kõige vähem ühist otsustamist partnerite poolt võrreldes võrdsema tööjaotusega klastritega. Kõigi valdkondade puhul olid erinevused gruppide vahel statistiliselt olulised, täpsemad andmed on esitatud valdkondade kaupa Lisas 1 Joonistel 3; 4; 5 ja 6.

Võrreldes erineva tööjaotusega gruppe tunnuste „Kas olete kunagi kahetsenud oma abielu/kooselu“ ja „Kas olete kaalunud lahkuminekut oma partnerist“ osas, ilmnesid sarnased seosed. Mida võrdsem oli kodune tööjaotus partnerite vahel, seda suurem oli naiste hulk, kes ei olnud mitte kunagi kahetsenud oma kooselu/abielu ja kes ei olnud ka kunagi kaalunud lahkuminekut oma partnerist. Samas kõige ebavõrdsema tööjaotusega grupis oli mõnikord või sageli kooselu/abielu kahetsenud ja lahkuminekut kaalunud naiste hulk teiste gruppidega võrreldes kaks korda suurem. Erinevused on mõlema tunnuse osas gruppide vahel statistiliselt olulised (mõlemal Crameri V 0,14; $p \leq 0,0001$) ja andmed on esitatud Tabelis 8.

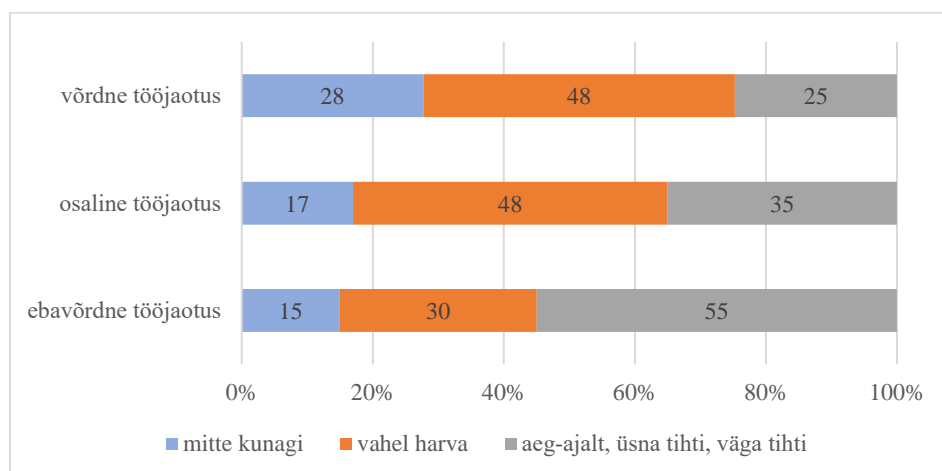
Tabel 8. Abielu/kooselu kahetsemine ja lahkumineku kaalumine, klastrite võrdlus.

Klaster	Kahetsenud kooselu/abielu				Kaalunud lahkuminekut			
	mitte kunagi (%)	harva (%)	mõnikord, sageli (%)	N	mitte kunagi (%)	vahel harva (%)	mõnikord, sageli, lahkumineku plaanis, lahutus käimas (%)	N
Ebavõrdne tööjaotus	41	28	31	371	37	33	30	368
Osaline tööjaotus	51	33	16	393	48	37	15	390
Võrdne tööjaotus	57	27	15	304	54	31	15	300

Vastajatel paluti hinnata muude paarisuhte aspektide hulgas ka oma rahulolu lastega seonduvate kohustuste jagunemisega. Võrreldes erinevatesse klastritesse kuuluvate naiste rahulolu selle näitaja osas selgus, et kõige ebavõrdsema tööjaotusega klastrisse kuuluvate naiste rahulolu oli kõige madalam ka lastega seonduvate kohustustuste jagunemise osas. Nende keskmine rahulolu oli 10-punkti skaalal 6,3 punkti (standardhälve 2,7; $N=325$). Osalise tööjaotusega grupi keskmine oli 7,9 (standardhälve 2; $N=326$) ja võrdse tööjaotusega grupil 8,2 punkti (standardhälve 2,1; $N=200$). Erinevus kõige madalama ja kahe ülejäänud näitaja vahel on statistiliselt oluline (ebavõrdse ja osalise tööjaotusega klastrite vaheline t-statistik -8,9; $df=649$; $p \leq 0,0001$).

Erimeelsuste sageduse osas on statistiliselt olulised erinevused gruppide vahel kõigis neis valdkondades, mille kohta vastajatele küsimused esitati: kodutööde jaotus, laste hoidmine ja transportimine, töölt ära olemine lapse haigestumisel, raha kasutamine ja harrastustele kuluv aeg. Mida ebavõrdsem on partnerite vahel rutiinsete kodutööde jaotus, seda sagedamini on neil ka erimeelsusi kõigis neis küsimustes. Kõige sagedasemad on erimeelsused kodutööde jaotumise osas

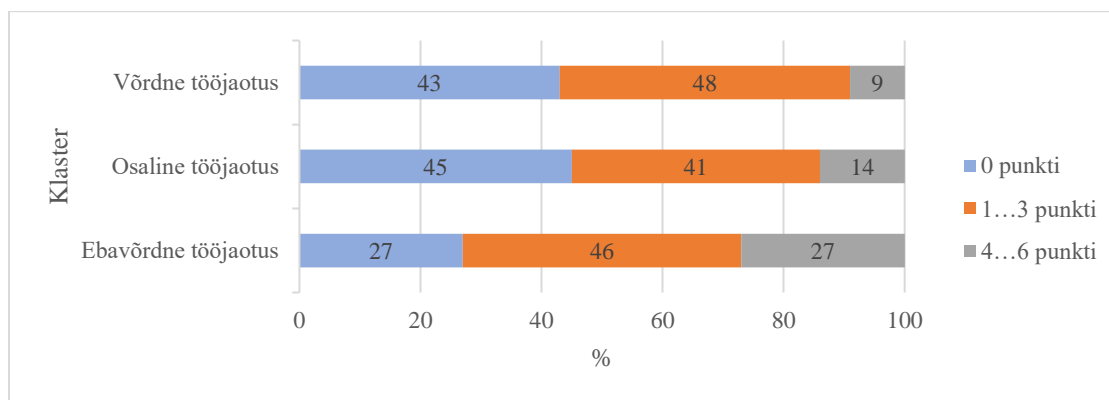
(Crameri V 0,2; $p \leq 0,0001$). Andmed on esitatud Joonisel 9. Ülejäänud erimeelsuste esinemise sageduste kohta on andmed esitatud Lisas 1 Joonistel 7; 8; 9 ja 10.

Joonis 9. Erimeelsused kodutööde jagunemisel, võrdlus klastrite vahel. Ebavõrdse tööjaotusega klaster N=375, osalise tööjaotusega klaster N=393, võrdse tööjaotusega klaster N=303.

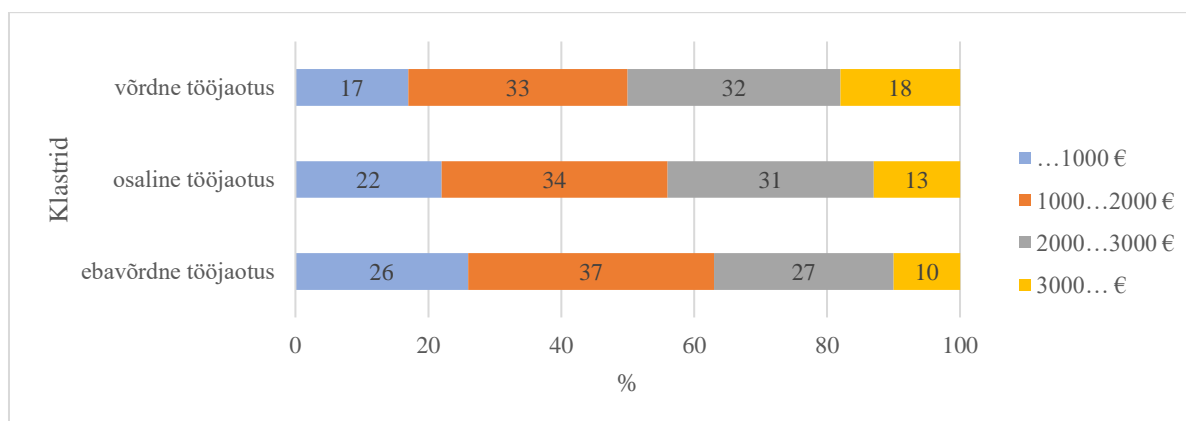
Vastajatel paluti hinnata, kui raske on neil laste või muude perekondlike kohustuste tõttu olla tööl väljaspool tavapärasest tööaega, õppida ja ennast täiendada ning minna õebimisega töölähetusele või -koolitusele⁸. Hindamaks erinevatesse klastritesse kuuluvate naiste võimalusi töö- ja pereelu ühitamiseks kodeerisin selle ploki vastusevariandid ümber summaindeksi moodustamiseks järgnevalt: vastusevariandi „ei ole raske“ 0-ks, „mõningal määral raske“ 1-ks, „väga raske“ 2-ks. Analüüsist jäid välja „ei puuduta mind“ ja „pole vajadust“. Kolme tunnuse summana oli võimalik saada punktiskoor 0 kuni 6; mida suurem punktide arv, seda raskem on vastajal töötada väljaspool tavapärasest tööaega, ennast täiendada ja/või käia tööalastel lähetustel. Kõige keerukam oli töö- ja pereelu ühitada ebavõrdse koduse tööjaotusega naistel - neist ainult pisut üle veerandi puhul ei olnud see üldse raske, ligi pooled neist leidsid, et see on mõningal määral raske, pisut üle veerandi vastasid, et see on väga raske. Erinevused gruppide vahel on statistiliselt olulised (Crameri V 0,17; $p \leq 0,0001$). Ülevaade töö ja pereelu summaindeksi andmetest on esitatud Joonisel 10.

⁸ küsimustikus sõnastatud järgnevalt: Kas Teil on lastega seotud ja/või muude perekondlike kohustuste tõttu raske (1) olla vajadusel nädalavahetusel või hilja tööl?; (2) õppida, osaleda koolitustel ja enesetäienduskursustel? (igasugune õppimine); (3) minna õebimisega tööreisile või koolitusele?

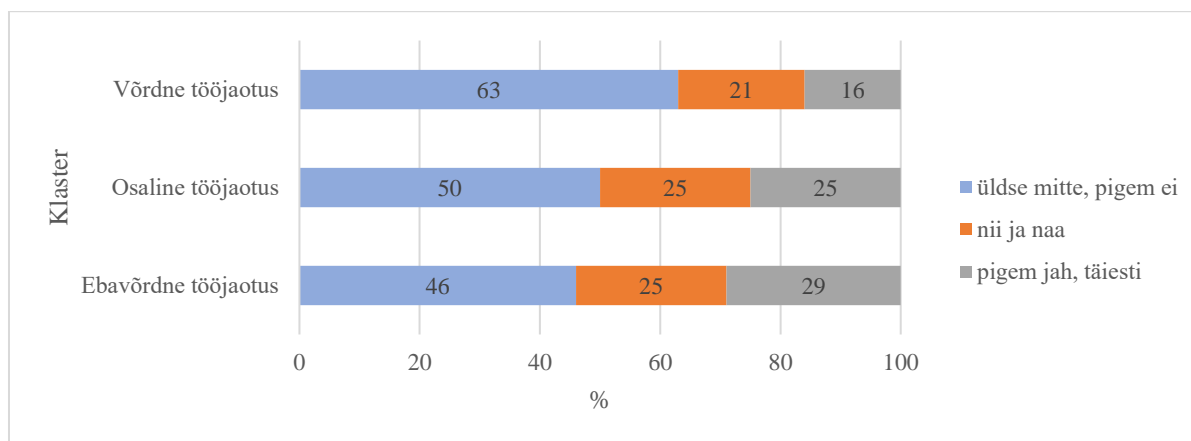
Joonis 10. Töö- ja pereelu ühitamise summaindeks, ümberkodeeritud tunnustega. Ebavõrdse tööjaotusega klaster N=241, osalise tööjaotusega klaster N=273, võrdse tööjaotusega klaster N=202.

Pere- või leibkonna kuu keskmise ligikaudse sissetuleku võrdluses selgus, et kõrgema sissetulekuga peredes kaldub rutiinsete kodutööde jaotus olema partnerite vahel võrdsemalt jaotunud kui madalama sissetulekuga peredes. Seos ei ole väga tugev, kuid siiski statistiliselt oluline (Crameri V 0,15; $p \leq 0,01$). Võrreldavad andmed klastrite kaupa on esitatud Joonisel 11. Võrreldes gruppe naise rahalise panuse järgi pere/leibkonna eelarvesse, ei ilmnenud statistiliselt olulisi erinevusi, kodutööde jaotumine partnerite vahel ei ole käesolevatele andmetele tuginedes olulisel määral sõltuv naise rahalisest panusest pere eelarvesse.

Joonis 11. Pere/leibkonna kuu keskmine ligikaudne sissetulek, klastrite võrdlus. Ebavõrdse tööjaotuse klaster N=361, osalise tööjaotuse klaster N=381, võrdse tööjaotuse klaster N=296.

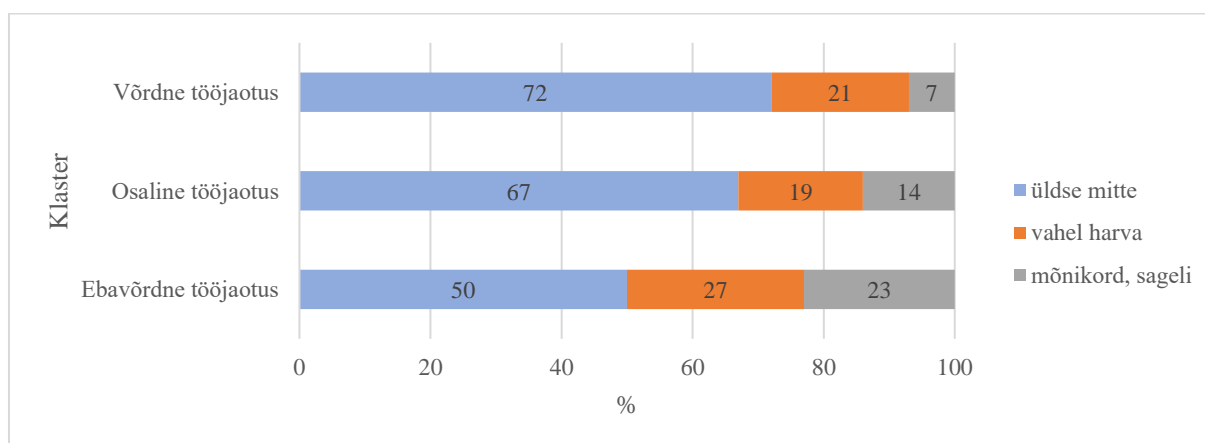
Kui aga võrrelda gruppe tunnuse „Kas sõltute oma partnerist materiaalselt“ järgi, ilmnes statistiliselt oluline erinevus (Crameri V 0,14; $p \leq 0,0001$). Naised, kes olid oma partnerist materiaalselt sõltuvamad, kaldusid enamasti ise vastutama rutiinsete kodutööde eest võrreldes nende naistega, kes olid oma partnerist materiaalselt vähem sõltuvad. Võrdlused klastrite lõikes on esitatud Joonisel 12.

Joonis 12. Materiaalne sõltuvus partnerist, klastrite võrdlus. Ebavõrdne klaster N=379, osaline klaster N=401, võrdne klaster N=311.

Klastreid omavahel võrreldes ilmneseid selged erinevused partnerite alkoholitarvitamise osas, ebavõrdse tööjaotusega klastris märkisid oma partneri liigse alkoholitarvitamise probleemi 20% vastanutest, osalise tööjaotusega klastris 18% vastanutest ja võrdse tööjaotusega klastris 10% vastajatest.

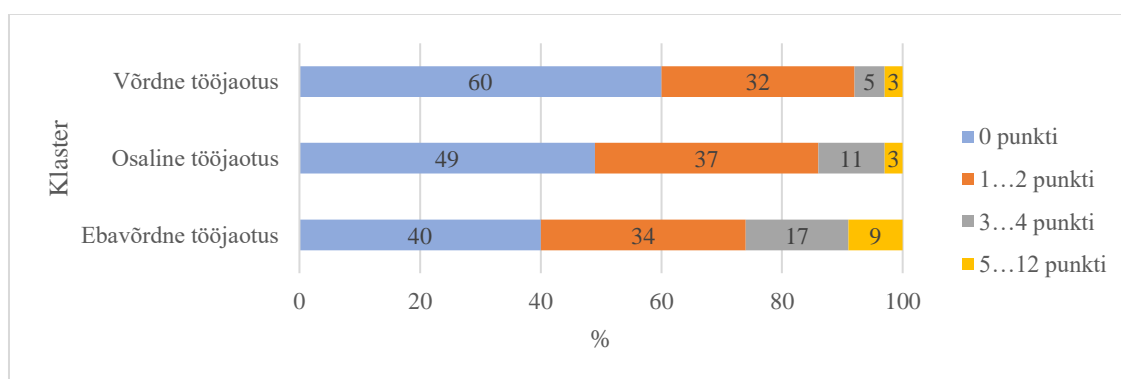
Klastritevahelised erinevused olid statistiliselt olulised tunnuse „Mu partner üritab minu üle domineerida“ lõikes (Crameri V 0,15; $p \leq 0,0001$). Mida ebavõrdsem olid kodutööde jaotus, seda domineerivamaks naine oma partnerit pidas ja vastupidi, mida võrdsem oli kodutööde jaotus, seda vähem pidas naine oma partnerit domineerivaks. Andmed on esitatud Joonisel 13.

Joonis 13. „Mu partner üritab minu üle domineerida“, klastrite võrdlus. Võrdse tööjaotusega klaster N= 297; osalise tööjaotusega klaster N=397; ebavõrdse tööjaotusega klaster N=358

Võrdlemaks gruppe omavahel vägivalda ja kontrolli kogemise sageduste järgi, kodeerisin vastusevariandid summaindeksi moodustamiseks ümber järgnevalt: „mitte kunagi“ väärtuseks 0; „harva“ 1; „mõnikord“ 2; „sageli“ 3. Summaindeksi moodustasid neli vaadeldud vägivaldaliiki:

vaimne⁹, füüsiline¹⁰, seksuaalne¹¹ vägivald ja majanduslik¹² kontroll. Tulemused näitasid, et mida ebavõrdsem on kodutööde jaotus peres, seda enam kogesid naised erinevaid vägivallavorme ning majanduslikku kontrolli: 60% naistest, kes kuulusid võrdse tööjaotusega gruppi, ei olnud kunagi ühtegi liiki vägivalda kogenud, osalise tööjaotusega grupis oli selliseid naisi ligi pool ja ebavõrdse tööjaotusega grupis 40%. Ülejäänud naised olid erineva sagedusega vägivalda ja majanduslikku kontrolli kogenud. Gruppide-vahelised erinevused osutusid statistiliselt olulisteks (Crameri V 0,18; $p \leq 0,0001$). Ülevaade summaindeksist on esitatud Joonisel 14.

Joonis 14. Vägivalda ja majandusliku kontrolli summaindeks, võrdlus klasterite vahel. Ebavõrdse tööjaotuse klaster N=362, osalise tööjaotuse klaster N=379, võrdse tööjaotuse klaster N=301.

4.2. Klasteranalüüs: lastega seonduvad kohustused

Teise klasteranalüüsi k-keskmiste meetodiga viisin läbi eesmärgiga rühmitada vastajaid vastavalt sellele, kuidas on partnerite vahel jagunenud laste eest hoolitsemisega seonduvad kohustused. Analüüsis on meessoost partneriga abielus/kooselus naised. Siinkohal tuleb kindlasti ära märkida, et tegemist on oluliste, kuid mitte ammendava loeteluga kohustustest, mis laste kasvatamisega kaasnevad. Analüüsi kaasatud vastajate arv (N=652) on arvestatavalt madalam kui kodutööde jaotuse analüüsi puhul, kuna üks tunnustest seondub otseselt ainult kooliskäivate lastega (laste koolitöödes abistamine). Seega on analüüsi kaasatud vastajatel peres nii lasteaia- kui ka kooliealisi lapsi. Ainult lasteaiaaeglaste lastega vastajad ei ole analüüsi kaasatud.

Analüüsi viisin läbi kolme tunnusega, mis mõõtsid laste eest igapäevase hoolitsemisega seonduvate kohustuste jagunemist partnerite vahel. Vastajatel paluti hinnata, kes peres enamasti

⁹ küsimustikus sõnastatud: „alandamine, solvamine, naeruvääristamine, mõnitamine, ähvardamine“

¹⁰ „tõukamine, laksu andmine, juustest tirimine, löömine, peksmine“

¹¹ „sunnitud ja/või vastumeelsed seksuaalvahekorrad“

¹² „kontroll ja piirangud raha kasutamise osas“

vastutab või muretsseb selle eest, et need tööd ja toimetused tehtud saaksid: laste koolitöodes abistamine; laste lasteaeda, kooli, huviringidesse transportimine; asjaajamine kooli ja lasteaia. Skaala oli nende tunnuste puhul sama nagu teistegi kodutööde puhul: alati mina – enamasti mina – mina ja partner võrdselt/ühiselt – enamasti partner – alati partner – keegi muu – pole vajadust. Analüüsist jäävad välja „keegi muu“ ja „pole vajadust“.

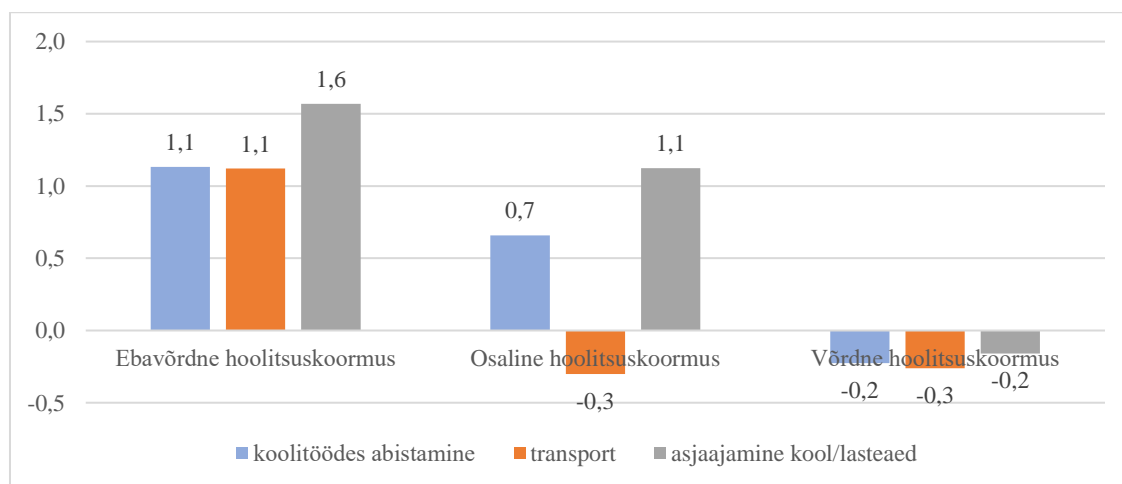
Otstarbekaks osutus taas moodustada kolm klastrit, mis eristusid üksteisest selle osas, kuidas laste eest hoolitsemise kohustused on partnerite vahel jagunenud.

1. klaster: ebavõrdse hoolitsuskoormusega grupp, sellesse kuulub 288 naist (44%), selles grupis naised enamasti abistavad lapsi kodutöodes ja sõidutavad neid kooli, lasteaeda, huviringidesse. Asjaajamine kooli-lasteaia on alati naiste vastutada.

2. klaster: osalise hoolitsuskoormusega grupp, sellesse kuulub 243 naist (37%), selles grupis on naised ise need, kes enamasti abistavad lapsi koolitöodes ning tegelevad asjaajamisega kooli ja lasteaia. Laste transportimine on partnerite vahel võrdselt jagunenud.

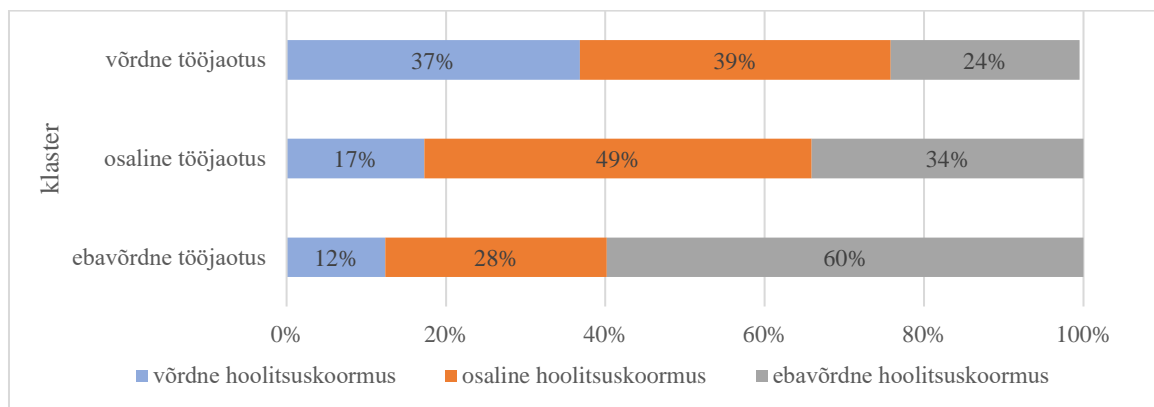
3. klaster: võrdse hoolitsuskoormusega grupp, sellesse kuulub 121 naist (19%), selles grupis on kõik loetletud kohustused partnerite vahel kas võrdselt jagunenud või tegeletakse lastega ühiselt, meeste panustavad olulisel määral lastega seotud igapäevastesse toimingutesse.

Lastega seonduvate kohustuste jagunemise alg tunnuste ümberkodeerimine („alati mina“ 2; „enamasti mina“ 1; „mina ja partner võrdselt/ühiselt“ 0; „enamasti partner“ -1; „alati partner“ -2) võimaldab arvuliselt võrrelda erinevatesse klastritesse kuuluvate vastajate kohustuste jagunemist partnerite vahel. Erinevate lastega seonduvate kohustuste lõikes moodustunud arvnäitajate keskmised on esitatud Joonisel 15. Mida lähemal on näitaja nullile, seda võrdsem on partneritevaheline kodutööde jaotus; kui arv on negatiivne, kaldub vastutus partneri poole, kui aga positiivne, siis naise poole. Vastajate arv ja standardhälbed on esitatud Lisas 1 Tabel 24.

Joonis 15. Lastega seonduvate kohustustuste keskmised klastrite lõikes, ümberkodeeritud tunnused (skaala -2 ... 2; ebavõrdse hoolitsuskoormuse klaster N= 288; osalise hoolitsuskoormuse klaster N=243; võrdse hoolitsuskoormuse klaster N=243)

Kodutööde jaotuse klastrite kattumist lastega seonduvate kohustuste jaotuse klastritega võrreldes selgus, et võrdse kodutööde jaotuse klastris (N=114) oli kõige suurem osalise hoolitsuskoormuse osakaal, osalise kodutööde jaotuse klastris (N=208) oli samuti kõige suurem osalise hoolitsuskoormuse osakaal ning ebavõrdse kodutööde klastris (N=241) oli kõige suurem ebavõrdse hoolitsuskoormuse osakaal. Andmed on esitatud Joonisel 16.

Joonis 16. Kodutööde jaotuse klastrite ja laste eest hoolitsemise klastrite kombineerumine. Ebavõrdse tööjaotuse klaster N=241, osalise tööjaotuse klaster N=208, võrdse tööjaotuse klaster N=114, ebavõrdse hoolitsuskoormuse klaster N=241, osalise hoolitsuskoormuse klaster N=213, võrdse hoolitsuskoormuse klaster N=108.

Erineva hoolitsuskoormusega klastrite vahel vanuseliselt statistilisi erinevusi ei olnud.

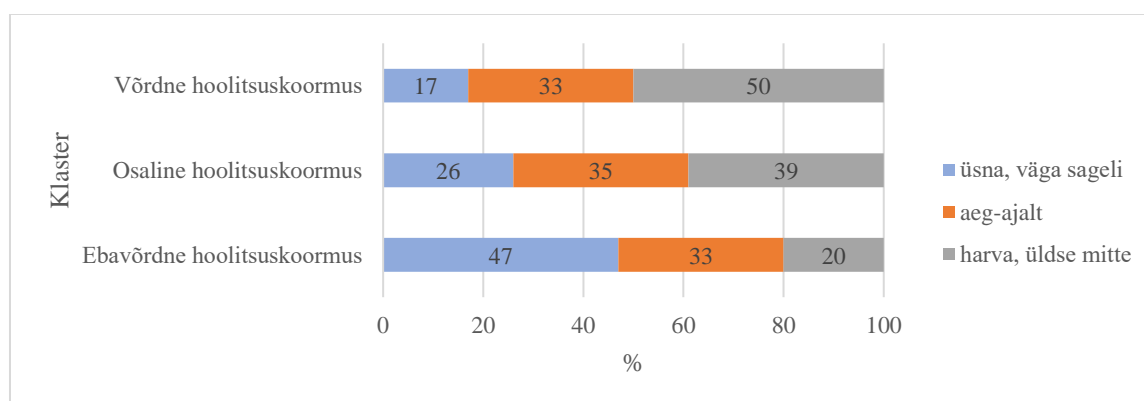
Võrreldes klastreid vastajate kooselustaatus järgi ilmnas märkimisväärne erinevus. Kõige rohkem oli ametlikult abielus naisi võrdse hoolitsuskoormusega klastris ja kõige vähem ebavõrdse hoolitsuskoormusega klastris. Seega saab öelda, et kooselupaarides on laste eest hoolitsemine rohkem naiste õlul kui ametlikus abielus paaride puhul. Andmed on esitatud Tabelis 9.

Tabel 9. Abielus ja kooselus naiste osakaal erinevates klastrites

	N	abielus, N	kooselus, N	abielus, %	kooselus, %
Ebavõrdne hoolitsuskoormus	288	174	114	60	40
Osaline hoolitsuskoormus	243	175	68	72	28
Võrdne hoolitsuskoormus	121	101	20	83	17

Kõige enam (82%) oli töötavaid naisi osalise hoolitsuskoormusega grupis, teistes gruppides töötas kolmveerand naistest. Lapsehoolduspuhkusel oli kõige enam (15%) naisi võrdse hoolitsuskoormusega grupis, osalise hoolitsuskoormusega grupis oli neid 12% ja ebavõrdse hoolitsuskoormusega grupis 9%.

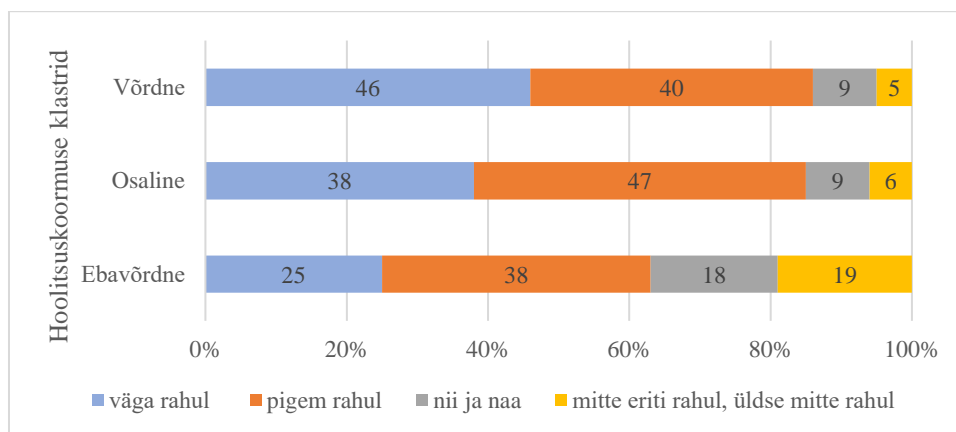
Vastajatel paluti hinnata, kui sageli tajuvad nad, et on liigselt koormatud kodutöödega. Võrreldes erinevatesse gruppidesse kuuluvate naiste liigse kodutöödega koormatuse taju laste eest hoolitsemise jagunemisel partnerite vahel, ilmneb statistiliselt oluline seos (Crameri $V=0,24$; $p \leq 0,001$). Ligi pool ebavõrdse hoolitsuskoormusega gruppi kuulujatest tunnevad end üsna või väga sageli kodutöödest liigselt koormatuna, osalise hoolitsuskoormusega grupis on selliseid naisi veerand. Samas võrdse hoolitsuskoormusega klastrisse kuuluvatest naistest pooled tunnevad harva või üldse mitte end liigselt kodutöödega koormatuna. Andmed on ülevaatlikult esitatud Joonisel 17.

Joonis 17. Liigse kodutöödega koormatuse tajumine seoses laste eest hoolitsemisega, klastrite võrdlus.

Vastajatel paluti hinnata oma rahulolu lastega seonduvate kohustuste jagunemise osas, nendes ilmnesid statistiliselt olulised erinevused klastrite vahel. Rahulolu hinnati taas skaalal 1 ... 10, mille puhul 1 tähendas madalaimat ja 10 kõrgeimat rahulolu. Kõrgeima keskmise rahuloluhinnangu lastega seonduvate kohustuste jagunemisega (8,6 punkti, standardhälve 1,7; $N=119$) on võrdse hoolitsuskoormusega klastrisse kuuluvad naised, osalise hoolitsuskoormusega klatri rahulolu keskmine on 7,9 punkti (standardhälve 2,1; $N=242$) ja madalaima rahuloluga (6,1 punkti, standardhälve 2,6; $N=285$) ebavõrdse hoolitsuskoormusega klastrisse kuuluvad naised. Erinevused klastrite keskmiste vahel on statistiliselt olulised, võrdse ja osalise hoolitsuskoormusega klatri vaheline t-statistik: -2,9, $df=357$, $p \leq 0,01$; võrdse ja ebavõrdse hoolitsuskoormusega klatri vaheline t-statistik: 9,3; $df=400$, $p \leq 0,0001$; osalise ja ebavõrdse hoolitsuskoormusega klatri vaheline t-statistik: 8,6; $df=525$, $p \leq 0,0001$.

Lastega seonduvate kohustuste jagunemisel on statistiliselt oluline seos ka üldise rahuloluga paarisuhtega. Mida võrdsemalt on kohustused partnerite vahel jagunenud, seda rohkem rahul kalduvad naised paarisuhtega olema (Crameri $V=0,2$; $p \leq 0,001$). Andmed on esitatud Joonisel 18.

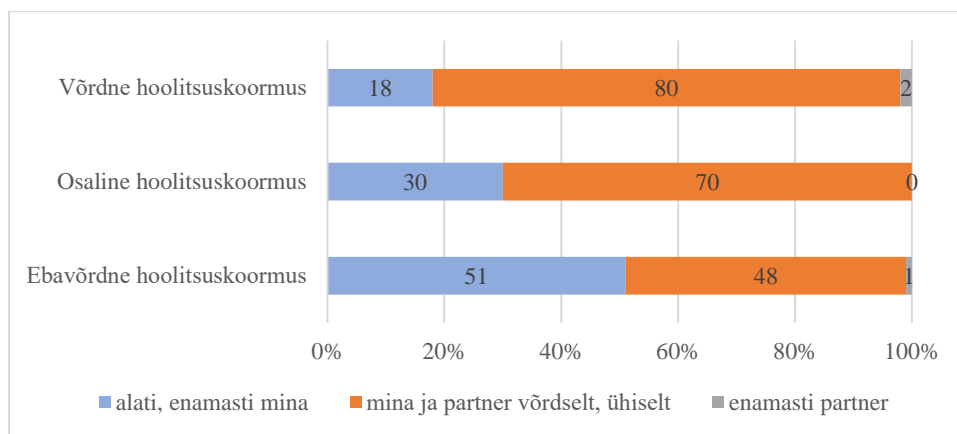
Joonis 18. Üldine rahulolu paarisuhtega, klastrite võrdlus. Ebavõrdse hoolitsuskoormusega klaster N=287; osalise hoolitsuskoormusega klaster N=243; võrdse hoolitsuskoormusega klaster N=118.

Võrreldes gruppe selles osas, kas naised on kahetsenud oma kooselu/abielu ja/või kaalunud lahkuminekut, ilmnesid sarnaselt eelmise, kodutööde klasteranalüüsiga sarnased seosed ja gruppidevahelised erinevused on statistiliselt olulised (Crameri V ~0,16; $p \leq 0,0001$). Võrdse hoolitsuskoormusega grupis pole pooled naised kunagi kahetsenud kooselu ega kaalunud lahkuminekut. Ebavõrdse hoolitsuskoormusega grupis on ligi kolmandik, teiste gruppidega võrreldes arvestatavalt rohkem neid naisi, kes on kahetsenud oma kooselu/abielu mõnikord või sageli ja kes on kaalunud lahkuminekut mõnikord, sageli või kel on lahkuminek juba plaanis. Täpsemad andmed on esitatud Tabelis 10.

Tabel 10. Kooselu/abielu kahetsemine ja lahkumineku kaalumine, klastrite võrdlus.

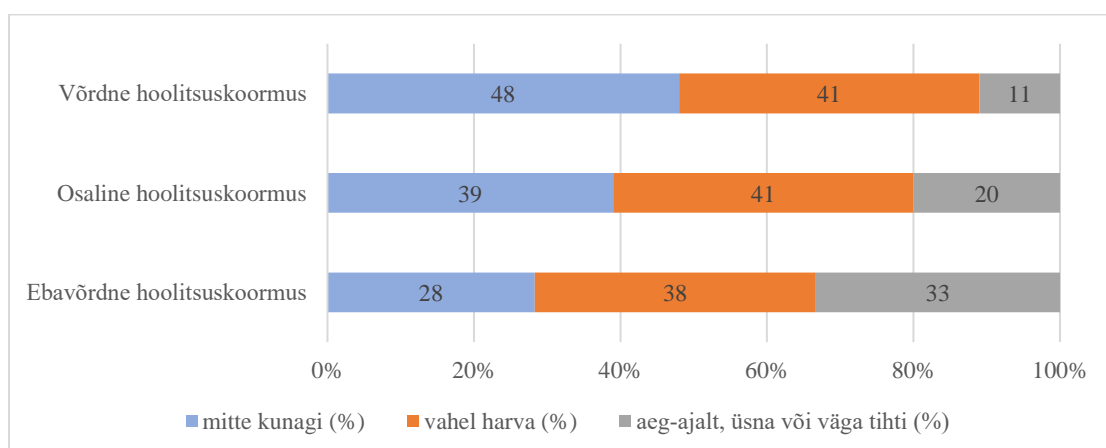
Hoolitsuskoormuse klaster	Kahetsenud kooselu/abielu				Kaalunud lahkuminekut			
	mitte kunagi (%)	harva (%)	mõnikord, sageli (%)	N	mitte kunagi (%)	vahel harva (%)	mõnikord, sageli, lahkuminek plaanis, lahutus käimas (%)	N
Ebavõrdne	41	27	32	281	34	35	30	277
Osaline	54	31	15	238	45	44	11	235
Võrdne	55	28	17	118	50	33	17	115

Klastrite võrdlemine tõi esile statistiliselt olulise erinevuse selles plaanis, kuidas jaguneb otsuste langetamine laste kasvatamise osas partnerite vahel. Üldises plaanis ebavõrdses grupis pool vastanutest langetab otsuseid enamasti või alati ise ja teine pool vastanutest teeb seda koos partneriga. Võrdse hoolitsuskoormusega grupis langetavad 80% vastanutest sellekohaseid otsuseid partneriga võrdselt või ühiselt. Osalise hoolitsuskoormusega grupis jaguneb otsuste langetamine võrdselt partnerite vahel 70% vastajate meelest. Andmed on esitatud Joonisel 19. (Crameri V 0,21; $p \leq 0,0001$)

Joonis 19. Otsuste langetamise jagunemine partnerite vahel: kuidas lapsi kasvatada. Klastrite võrdlus. Võrdse hoolitsuskoormusega klaster N=117, osalise hoolitsuskoormusega klaster N=237, ebavõrdse hoolitsuskoormusega klaster N=285.

Laste hoidmine ja transportimine tekitab kõige enam erimeelsusi nendes peredes, kus laste eest hoolitsemine oli partnerite vahel täiesti ebavõrdselt jaotunud. Kõige vähem on erimeelsusi sel teemal nendes peredes, kus partnerid hoolitsevad laste eest võrdselt. Klastritevahelised erinevused olid statistiliselt olulised (Crameri V 0,17; $p \leq 0,0001$). Andmed on esitatud Joonisel 20.

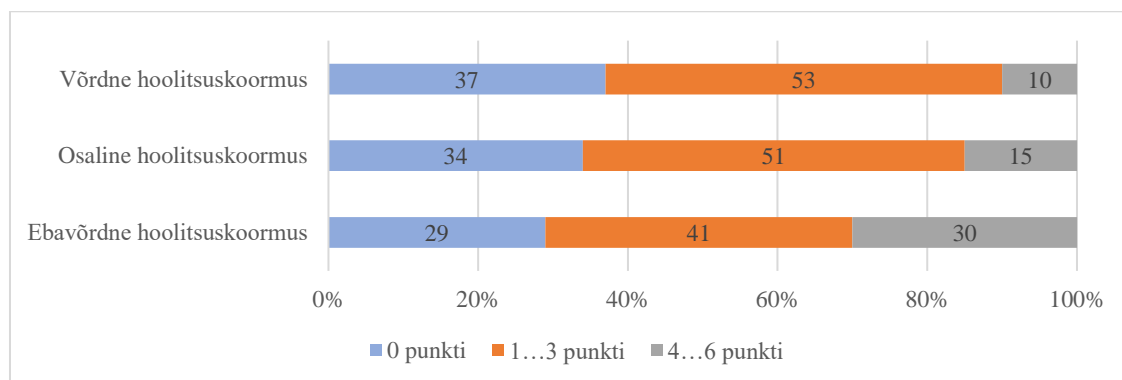

Joonis 20. Kui sageli esineb erimeelsusi partneriga laste hoidmise ja transportimise osas, klastrite võrdlus. Võrdse hoolitsuskoormusega klaster N=117, osalise hoolitsuskoormusega klaster N=237, ebavõrdse hoolitsuskoormusega klaster N=285.

Vastajatel paluti hinnata, kui raske on neil laste või muude perekondlike kohustuste tõttu olla tööl väljaspool tavapärast tööaega, õppida ja ennast täiendada ning minna õebimisega töölahetusele või -koolitusele¹³. Soovides võrrelda klastritevahelisi erinevusi töö- ja pereelu ühitamisel kasutasin ümberkodeeritud tunnuseid summaindeksi moodustamiseks („ei ole raske“ = 0, „mõningal määral raske“ = 1, „väga raske“ = 2, analüüsist jäid välja „ei puuduta mind“ ja „pole vajadust“). Kolme tunnuse summana oli võimalik saada punktiskoor 0 kuni 6; mida suurem punktide arv, seda raskem

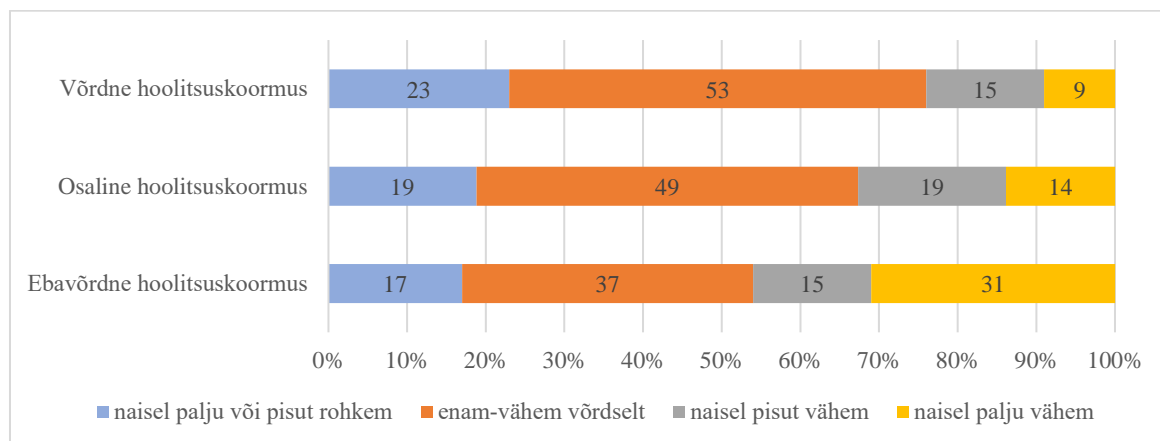
¹³ küsimustikus sõnastatud järgnevalt: Kas Teil on lastega seotud ja/või muude perekondlike kohustuste tõttu raske (1) olla vajadusel nädalavahetusel või hilja tööl?; (2) õppida, osaleda koolitustel ja enesetäienduskursustel? (igasugune õppimine); (3) minna õebimisega tööreisile või koolitusele?

on vastajal töötada väljaspool tavapärast tööaega, ennast täiendada ja/või käia tööalastel lähetustel. Erinevused gruppide vahel on statistiliselt olulised (Crameri V 0,18; $p \leq 0,01$): kõige keerulisem on tööd ja pereelu ühitada naistel, kes kuuluvad ebavõrdse hoolitsuskoormusega gruppi, neist ligi kolmandikul on see väga raske. Kõige võrdsema hoolitsuskoormusega grupis on selliseid naisi ainult kümnendik. Andmed on esitatud Joonisel 21.

Joonis 21. Töö- ja pereelu ühitamise summaindeksi, klastrite võrdlus. Võrdse hoolitsuskoormusega klaster N=91, osalise hoolitsuskoormusega klaster N=185, ebavõrdse hoolitsuskoormusega klaster N=200.

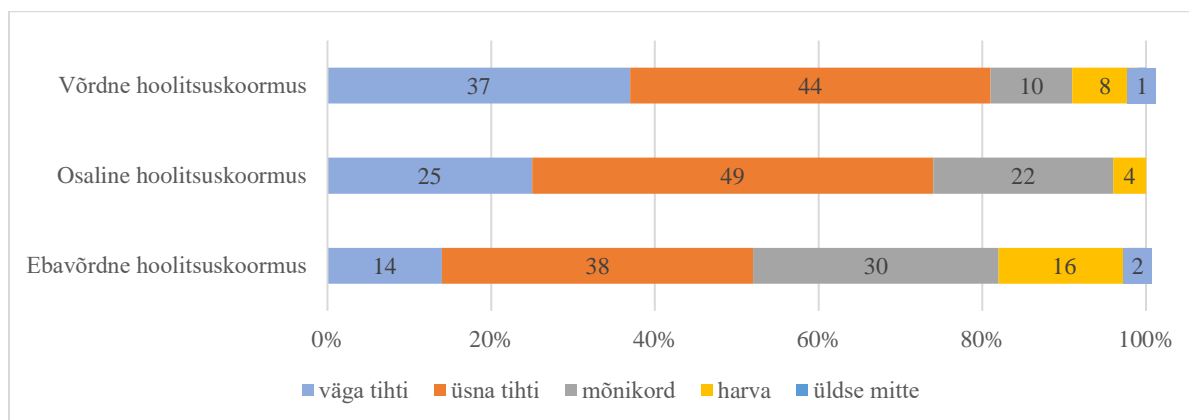
Ebavõrdse hoolitsuskoormusega grupis on ligi kolmandikul naistest vaba aega hobideks ja harrastusteks võrreldes partneriga palju vähem. Teistes gruppides on selleks vaba aega partneriga võrdselt ligikaudu pooltel naistel. Erinevus gruppide vahel on statistiliselt oluline (Crameri V 0,18; $p \leq 0,0001$), täpsemad andmed on esitatud Joonisel 22.

Joonis 22. Vaba aeg harrastusteks või hobideks võrreldes partneriga, klastrite võrdlus. Võrdse hoolitsuskoormusega klaster N=118, osalise hoolitsuskoormusega klaster N=235, ebavõrdse hoolitsuskoormusega klaster N=273.

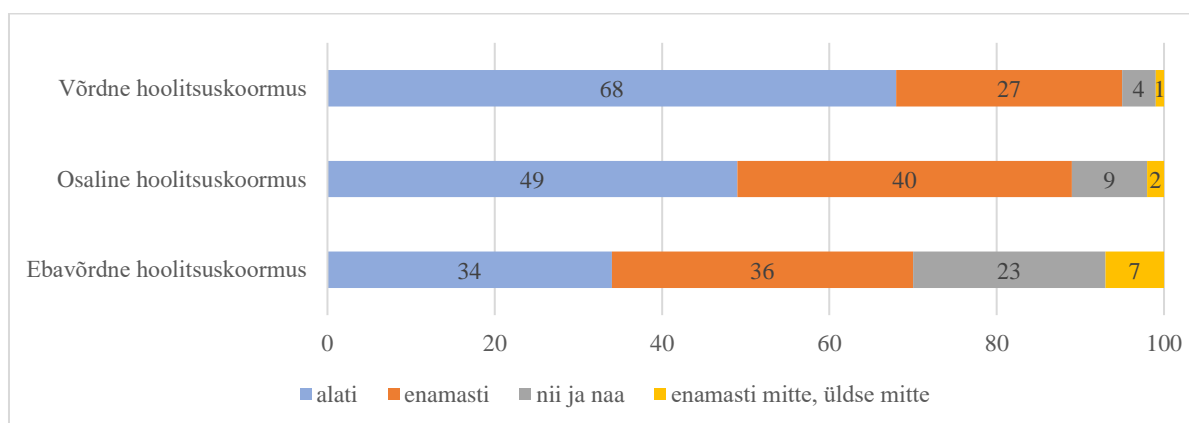
Tähelepanuväärsed erinevused ilmnesid klastrite vahel seoses partneri ja lastega ühise vaba aja veetmisel¹⁴. Väga või üsna tihti tegid seda 81% võrdse hoolitsuskoormusega, kolmveerand osalise hoolitsuskoormusega ja pooled ebavõrdse hoolitsuskoormusega gruppi kuuluvatest naistest. Täpsed andmed on esitatud Joonisel 23 (Crameri V 0,21; $p \leq 0,0001$).

¹⁴ Küsimustikus sõnastatud: „Kas tegelete partneriga ühiselt: Lastega koos vaba aja veetmine“

Joonis 23. Partneriga ühised tegevused: lastega koos vaba aja veetmine, klastrite võrdlus. Võrdse hoolitsuskoormusega klaster N=117, osalise hoolitsuskoormuse klaster N=243, ebavõrdse hoolitsuskoormusega klaster N=286.

Samuti osutusid tähelepanuväärseteks klastritevahelised erinevused seoses partneri usaldusväärseks pidamisega laste eest hoolitsemisel. Võrdse hoolitsuskoormusega grupis on kaks korda rohkem naisi (68%), kes peavad oma partnerit laste eest hoolitsemisel alati usaldusväärseks võrreldes ebavõrdse hoolitsuskoormusega gruppi kuuluvate naistega (34%). Täpne sagedusjaotus on esitatud Joonisel 24 (Crameri V 0,23, $p \leq 0,0001$).

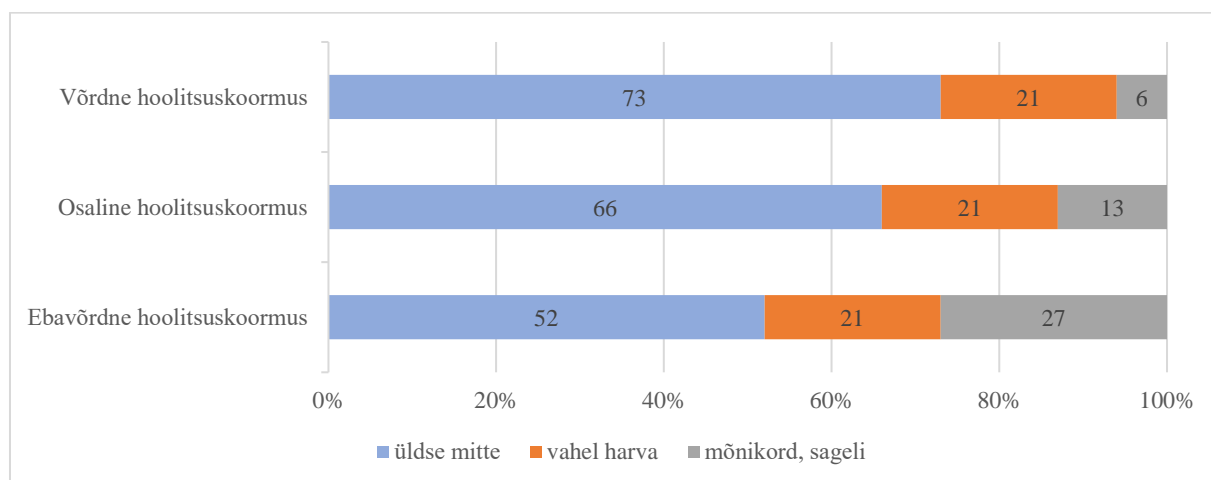

Joonis 24. Partneri usaldusväärseks pidamine laste eest hoolitsemisel, klastrite võrdlus. Võrdse hoolitsuskoormusega klaster N=117, osalise hoolitsuskoormusega klaster N=243, ebavõrdse hoolitsuskoormusega klaster N=286.

Klastritevaheline võrdluse partneri liigse alkoholitarmutamise osas näitas selget erinevust gruppide vahel. Ebavõrdse hoolitsuskoormusega grupis märkis selle probleemi ära 19% vastajatest, osalise hoolitsuskoormusega grupis 16% vastajatest ja võrdse hoolitsuskoormusega grupis 9% vastajatest.

Vastajatel paluti hinnata partneripoolse domineerimise sagedust, nende hinnangute osas on samuti klastrite vahel selged ja statistiliselt olulised erinevused. Partneripoolset domineerimist ei ole üldse kogenud ligi kolmveerand võrdse hoolitsuskoormusega, kaks kolmandikku osalise hoolitsuskoormusega ja ligikaudu pooled ebavõrdse hoolitsuskoormusega naistest. Harva kogevad partneripoolset domineerimist kõigi gruppide naistest täpselt sama hulk (21%). Ebavõrdse hoolitsuskoormusega grupis oli üle nelja korra rohkem neid, kes pidasid oma partnerit mõnikord

või sageli domineerivaks kui võrdse hoolitsuskoormusega grupis. Andmed on esitatud Joonisel 25 (Crameri V 0,16; $p \leq 0,0001$).

Joonis 25. „Minu partner üritab minu üle domineerida“, klastrite võrdlus. Võrdse hoolitsuskoormusega klaster N=116, osalise hoolitsuskoormusega klaster N=233, ebavõrdse hoolitsuskoormusega klaster N=274.

4.3 Faktoranalüüs: soorollihoiakud

Teooriaosale tuginedes saab öelda, et kodutööde ebavõrdne jaotumine partnerite vahel võib olla ka naise enda valik lähtuvalt tema soorollihoiakutest. Seetõttu on asjakohane hoiakuid lähemalt uurida ja kõige otstarbekam on kasutada selleks faktoranalüüsi. Faktoranalüüs on meetod tunnuste omavahelise seose esiletoomiseks neid mõjutavate varjatud ehk latentsete tunnuste kaudu, see võimaldab informatsiooni kokku surudes eritleda esialgsest palju väiksem komplekt tunnuseid (Tooding, 2015).

Faktoranalüüsi viisin läbi soorollihoiakute mõõtmise tunnusteplokiga. Kuus analüüsi kaasatavat tunnust on järgnevad:

1. Mehed peaksid praegusest rohkem osalema laste hoidmises ja kasvatamises.
2. Suurema osa kodutöödest peaks tegema see partner, kellel on teisega võrreldes väiksem palk.
3. Suurema sissetulekuga partneril peaks peres olema ka suurem otsustusõigus.
4. Naise jaoks on majanduslik iseseisvus sama oluline kui mehe jaoks.
5. Koduste tööde eest peaks peamiselt vastutama naine.
6. Mees peaks olema pere peamine toitja.

Kõigi tunnuste puhul oli algseks skaalaks kategooriaalne: üldse ei ole nõus – pigem ei ole nõus – nii ja naa – pigem nõus – täiesti nõus – ei oska öelda. Analüüsi tarbeks kasutan arvulisi väärtusi kodeerituna järgnevalt: 1 – „üldse ei ole nõus“, 2 – „pigem ei ole nõus“, 3 – „nii ja naa“, 4 – „pigem nõus“, 5 – „täiesti nõus“. Analüüsist jääb välja „ei oska öelda“. Kirjeldav statistika tunnuste kohta on esitatud Lisas 1 Tabelis 22. Kasutatud tunnuste vahelised korrelatsioonikordajad on esitatud

Lisas 1 Tabel 25. Tunnuste keskmised ja standardhälbed on esitatud Tabelis 11. Sellest selgub, et kõige kõrgem on toetus naiste majanduslikule iseseisvusele ning meeste osalusele laste hoidmisel ja kasvatamisel. Kõige vähem pooldatakse sissetulekutel põhinevat peresisest rollijaotust. Samuti on üsna madal toetus traditsioonilistele soorollidele, mille kohaselt mehed on peamised leivateenijad ja naised peamiselt koduste tööde eest vastutajad.

Tabel 11. Tunnuste keskmised ja standardhälbed.

	Keskmine	standardhälbed	N
Suurema osa kodutöödest peaks tegema see partner, kellel on teisega võrreldes väiksem palk	1,4	0,7	1234
Suurema sissetulekuga partneril peaks olema peres ka suurem otsustusõigus	1,4	0,7	1244
Koduste tööde eest peaks peamiselt vastutama naine	1,8	1,0	1241
Mees peaks olema pere peamine toitja	2,3	1,2	1240
Mehed peaksid praegusest rohkem osalema laste hoidmises ja kasvatamises	4,0	0,9	1210
Naise jaoks on majanduslik iseseisvus sama oluline kui mehe jaoks	4,7	,07	1240

Faktoranalüüsi läbiviimiseks kasutasin peatelgede meetodit Varimax pööramisega. Valisin kolme faktoriga lahendi. Faktormudel kirjeldas ära 51,9% tunnuste kogudispersioonist.

Soorollihoiakute pööratud faktormaatriks on esitatud Tabelis 12.

Tabel 12. Soorollihoiakute faktorid. Peatelgede meetod, Varimax pöördega faktormaatriks.

	Sissetuleku-faktor	Mees leivateenija faktor	Kaasaegse rollijaotuse faktor
Suurema sissetulekuga partneril peaks olema suurem otsustusõigus	0,984	0,061	-0,060
Suurema osa kodutöödest peaks tegema madalama sissetulekuga partner	0,453	0,144	0,009
Mees peaks olema pere peamine toitja	0,177	0,791	-0,091
Koduste tööde eest peaks peamiselt vastutama naine	0,146	0,648	-0,169
Mehed peaksid praegusest rohkem osalema laste eest hoolitsemises	-0,030	-0,116	0,780
Naise jaoks on majanduslik iseseisvus sama oluline kui mehe jaoks	0,004	-0,260	0,276

Faktoranalüüsis moodustatud kolme faktorit võib tõlgendada järgnevalt:

Sissetulekufaktor mõõdab partnerite sissetulekust lähtuvat õiguste ja kohustuste jaotust. Selle faktori puhul on vastaja jaoks kõige olulisem, et suurema sissetulekuga partnerile peaks peres kuuluma suurem otsustusõigus ja madalama sissetulekuga partner peaks tegema suuremat osa kodutöödest.

Mees kui peamine leivateenija faktor – selle faktori väärtused on kõrgemad vastajal, kes peab oluliseks mehe kui pere peamise ülalpidaja rolli ning naise keskendumist kodustele töödele ja laste eest hoolitsemisele ehk traditsioonilistest soorollidest tulenev rollijaotust.

Kaasaegse rollijaotuse faktor – selle faktori väärtused on kõrgemad inimestel, kes peavad oluliseks kaasaegsetest egalitaarsetest väärtustest tulenevat peresisest rollijaotust, selle puhul on kõige olulisem isade panus laste eest hoolitsemisel. Väiksema kaaluga on naiste majanduslik iseseisvus, kuid siiski eeldatavalt on mõlemal partneril on ühine vastutus nii pere ülalpidamise ning laste eest hoolitsemise eest.

Erinevate faktorite keskmisi võrreldes selgus, et ebavõrdse kodutööde jaotusega klastrisse kuuluvad naised kalduvad olema pisut traditsioonilisemate hoiakute soorollide osas võrreldes võrdsema kodutööde jaotusega klastritesse kuuluvate naistega. Võrdse tööjaotusega klastrisse kuuluvad naised pooldavad selgelt kõige vähem traditsioonilist „mees kui peamine leivateenija ja naine koduste kohustuste eest vastutaja“ rollikäsitlust. Ebavõrdse hoolitsuskoormusega naiste puhul on teiste klastritega võrreldes suurem toetus sissetulekust lähtuvalle õiguste ja kohustuste jagunemisele – nende arvates on suurema sissetulekuga partneril peres suurem otsustusõigus ja madalama sissetulekuga partner peaks ära tegema suurema osa kodutöödest. Samuti on nad toetavamal seisukohal traditsiooniliste soorollide osas, kuid samas leiavad nad ka, et mehed peaksid senisest rohkem osalema laste hoidmisel ja kasvatamisel. Osalise ja võrdse hoolitsuskoormusega klastrisse kuuluvate naiste hoiakute kohta selgub, et õiguste ja kohustuste jagunemine peresisest ei peaks lähtuma partnerite sissetulekust. Soorollihoiakute faktorite keskmised ja standardhälbed kahe klasteranalüüsi tulemuste võrdluses on esitatud Tabelites 13 ja 14.

Tabel 13. Soorollihoiakute faktorite keskmised ja standardhälbed, kodutööde jaotuse klastrite võrdlus.

Klastrid: rutiinsed kodutööd		Sissetuleku-faktor	Mees leivateenija faktor	Kaasaegse rollijaotuse faktor	N
Ebavõrdne tööjaotus	Keskmine Standardhälve	0,02 1	0,2 0,9	0,06 0,8	359
Osaline tööjaotus	Keskmine Standardhälve	-0,05 0,9	0,04 0,8	-0,06 0,8	369
Võrdne tööjaotus	Keskmine Standardhälve	-0,01 1	-0,27 0,8	0 0,8	288
Kokku	Keskmine Standardhälve	-0,01 1	0,01 0,9	0 0,8	1016

Tabel 14. Soorollihoiakute faktorite keskmised ja standardhälbed, laste eest hoolitsemise jaotuse klastrite võrdlus.

Klastrid: laste eest hoolitsemine		Sissetuleku-faktor	Mees leivateenija faktor	Kaasaegse rollijaotuse faktor	N
Ebavõrdne hoolitsuskoormus	Keskmine Standardhälve	0,11 1,0	0,14 0,8	0,09 0,8	271
Osaline hoolitsuskoormus	Keskmine Standardhälve	-0,11 0,9	-0,02 0,9	-0,09 0,7	230
Võrdne hoolitsuskoormus	Keskmine Standardhälve	-0,12 0,9	-0,03 0,8	-0,08 0,8	107
Kokku	Keskmine Standardhälve	-0,01 0,5	0,05 0,8	-0,01 0,8	608

Siinses töös läbi viidud analüüsi kokkuvõtteks võib öelda, et kodutööde ja laste eest hoolitsemise ebavõrdne jaotumine partnerite vahel võib osa naiste jaoks olla nende endi vaba valik ja tuleneda nende traditsioonilisusele kalduvatest soorollihoiakutest ja valmisolekust võtta enda kanda suurem osa kodutöödest. Samas egalitaarsemate hoiakutega naiste jaoks vähendab ebavõrdne kodutööde ja laste eest hoolitsemise koormuse jaotumine arvestataval määral nende rahulolu paarisuhtega ning mõjutab negatiivselt ka teisi paarisuhte olulisi aspekte.

5. Arutelu

Käesoleva töö eesmärk oli põhjalikumalt ja mitmekülgsemalt käsitleda soolist ebavõrdsust ja võimutasakaalu mõjutavaid tegureid paarisuhtes naiste perspektiivist vaadatuna. Alljärgnevalt käsitletakse analüüsi tulemusi uurimisküsimuste kaupa.

Milliseid eripärasid on võimalik leida rutiinsete kodutööde¹⁵ ja laste eest hoolitsemise¹⁶ jagunemisel partnerite vahel?

Analüüsist selgus, et on olemas märkimisväärsed erinevused perede vahel selles osas, kuidas rutiinsed kodutööd ja laste eest hoolitsemine on partnerite vahel jagunenud. Üldises plaanis jagunevad rutiinsete kodutööde osas vastajad kolme üsna võrdsesse rühma: esimeses neist on rutiinsed kodutööd ainult naiste vastutada ja nende naiste igapäevane kodutööde koormus on märkimisväärselt kõrge. Teises grupis teevad naised siiski suurema osa rutiinsetest kodutöödest, kuid mehed osalevad igapäevases toiduvalmistamises ja nõudepesemisel, kõige võrdsemalt on selles grupis jagunenud igapäevaste ostude sooritamine. Kolmandas grupis on rutiinsed kodutööd partnerite vahel väga võrdselt jagunenud ja nende naiste kodutööde koormus on teiste naistega võrreldes märkimisväärselt madalam.

Ka laste eest hoolitsemisel ilmnevad märkimisväärsed erinevused perede vahel kohustuste jagunemise osas partnerite vahel. Kõige suurema grupi moodustavad naised, kelle peres on vaadelatud kolm lastega seonduvat kohustust ainult naiste vastutada. Teises grupis on naised, kes abistavad lapsi koolitöodes ja ka on kontaktisikuks kooli-lasteaiaga suhtlemisel. Küll on partnerid need, kes lapsi lasteaeda, kooli ja huviringidesse sõidutavad. Kõige väiksema grupi, viiendiku vastanute puhul on kõik lastega seonduvad kohustused partnerite vahel võrdselt jagunenud ja meeste panus laste eest hoolitsemisse on märkimisväärne.

Selliseid suuri erinevusi ja suurt ebavõrdsust kodutööde ning laste eest hoolitsemise koormuse jagunemisel võib seletada erinevatel viisidel. Tuginedes töö teooriaosale on kõige laialdasemaks seletuseks traditsiooniliste soorollide ja soolise sotsialiseerimise mõju, mille järgi kodused ja lastega seonduvad kohustused on enamasti naiste kanda (Baxter ja Kane 1995; Nordenmark 2004, Legerski ja Cornwall 2010, Barzilay 2017, Aavik 2009, Cordero-Coma ja Esping Andersen 2018). Samas ei saa ka mööda vaadata ka Beckeri (1993) perekonna majanduslikust teooriast, mille järgi on perekonnale kasulikum peresisene tööjaotus, selline peresisene spetsialiseerumine võib olla partnerite omavaheline kokkulepe ja maksimeerida kasulikkust konkreetse perekonna jaoks.

¹⁵ Toiduvalmistamine; toidu- ja esmatarbekaupade ostmine; nõudepesemine; koristamine; pesu ja riide korrashoid

¹⁶ Laste koolitöodes abistamine; laste transport kooli, lasteaeda, huviringidesse; asjaajamine kooli ja lasteaia

Sellise ühe leivateenijaga peremudeli puhul kaasnevad tänapäeva tuumik perekonna jaoks ka omad riskid, kui pere kaotab mingil põhjusel oma ainsa sissetulekutooja (Oppenheimer, 1997). Beckeri inimkapitali käsitus järgi võib just algne, nt laste sünniga kaasnev erinevatele tegevusaladele keskendumine tuua meeste ja naiste jaoks kaasa erineva inimkapitali akumulatsiooni ja sellest tulenevalt võib naise jaoks olla otstarbekam hiljem rohkem energiat pühendada kodutöödele, mitte niivõrd palgatööle. Dempsy (1999) ning Dixon ja Wetherell (2004) on pakkunud ebavõrdse kodutööde jaotuse seletusena välja ka, et üldiselt rahuldustpakkuv suhtes võivad naised olla selles osas leplikumad. Üks võimalikke seletusi on ka meestele omistatava leivateenijarolliga kaasnev privileegeritusetunne, et nad ei peagi naistega võrdselt kodutöösse panustama (Fetterolf ja Rudman 2014, Tischenor 1999), samuti on mitmed autorid leidnud, et meestel on kalduvus oma panust kodutöösse ülehinnata ning seetõttu on kodutööde ja lastega seonduvate kohustuste koormus paljudes peredes naiste kanda (Fetterolf ja Rudman 2014; Nordenmark 2004; Tischenor 1999). Analüüsi tulemused näitasid ka märkimisväärset erinevust klastrite vahel, mis puudutas meeste liigset alkoholitarnitamisest. Kahe ebavõrdsema tööjaotusega klastris on ligi viiendik naistest märkinud selle oma partneri probleemkäitumisena ja see võib ka olla üks põhjus, miks suurem osa kodutöödest on naiste kanda ja tekitab soolist ebavõrdsust paarisuhtes kohustuste jagunemisel. Naiste suurem koormus laste eest hoolitsemisel võib samuti olla seotud partneri liigse alkoholitarnitamisega, see selge erinevus ilmnes ka nende gruppide võrdluses. Tundub ka üsna loogiline, et kui partner liialdab alkoholiga, on naine sunnitud võtma suurema osa lastega seonduvatest kohustustest paratamatult enda kanda.

Käesoleva töö küsimustiku vabadele vastustele tuginedes tõid mõned vastajad ebavõrdse koormuse põhjustena välja, et mehed töötavad graafikujärgselt või püsivalt kodust eemal, kas teises Eesti piirkonnas või välismaal. Samuti märgiti, et partnerid veedavad sedavõrd palju aega arvuti- või videomänge mängides, et nende panusega kodustesse toimetustesse arvestada ei saa. Mõned vastajaid kirjutasid, et nad küll ei ole rahul partneri vähese panusega koduses sfääris, kuid ei soovi kodust õhkkonda pidevalt pingestada läbirääkimistega võrdsema tööjaotuse teemal, antud vastus viitab sellele, et naiste jaoks võivad kodutööde koormusest olulisemad olla soojad ja harmoonilised peresuhted (nt Dixon ja Wetherell 2004, Sanchez 1994). Samuti on võimusuhteid analüüsides võimalik välja pakkuda mitme autori seletus (nt Ball jt 1995, Woolley 2003), et meeste jaoks näib kuuluvat hegemoonilise maskuliinsuse raames latentne võim, mille raames just nemad otsustavad, milliseid teemasid partnerid üldse arutusele võtavad. Nende teemade üle arutelu vältimine, mis partneris rahulolematust tekitab, on üks levinud võimu kehtestamise viise (Komter, 1989).

Laste eest hoolitsemise puhul märkisid mõned vastajad, et laps või lapsed on tema lapsed varasemast kooselust ning seetõttu on lastega seonduvad kohustused valdavas osas naise vastutada. Laste eest hoolitsemisega seoses selgus, et kõige enam oli ametlikult abielus paare selles grupis, kus mehed panustasid laste eest hoolitsemisse kõige rohkem ja ka vastupidi, kõige vähem oli ametlikult abielus paare selles grupis, kus mehed panustasid laste eest hoolitsemisse kõige vähem. Selle põhjal võiks teha oletuse, et mehed, kes oma partneriga ametlikult abielluvad, on tõenäoliselt enam valmis võtma enda kanda vastutust ja kohustusi ka laste eest hoolitsemisel. Võrdse kodutööde jaotuse grupis olid naised pigem nooremad ja seda tõenäolisemalt ei ole neil veel lapsi. Kas võrdne kodutööde jaotus säilib nende paaride puhul ka pärast esimese lapse sündi, ei pruugi paraku nii kindel olla (Breen, 2005; Quek ja Knudson-Martin, 2008; Gillespie, 1971).

Laste eest hoolitsemise ja kodutööde jaotuse omavahelist kombineerumist võrreldes ilmnes üldisem seaduspära. Kui kõik aeganõudvad rutiinsed kodutööd olid naise vastutada, olid kõige suuremas mahus tema vastutada ka kõik lastega seonduvad kohustused, see kattuvus oli gruppide kõrvutamisel kõige suurem. Kui partner osaliselt panustas rutiinsete kodutööde tegemisse, panustas ta ka vähemalt osaliselt lastega seonduvate kohustuste täitmisesse. Kui kodutööde jaotus partnerite vahel oli võrdne, oli ka partnerite panus lastega seonduvate kohustuste täitmisesse kõige suurem.

Kas naiste rahulolul paarisuhtega ja teistel paarisuhte olulistel aspektidel on seos rutiinsete kodutööde ja laste eest hoolitsemise jagunemisega partnerite vahel?

Analüüsist selgus, et erinev kodutööde ja laste eest hoolitsemise koormuse jaotumine partnerite vahel mõjutab olulisel määral naiste rahuloluhinnanguid ja ka teisi paarisuhte olulisi aspekte. Üldiselt kokku võetuna saab öelda, et **rutiinsete kodutööde jaotus** mõjutab arvestataval määral naiste üldist rahulolu paarisuhtega. Ühest küljest on need naised, kelle partnerid panustavad võrdselt rutiinsetesse kodutöödesse, oma paarisuhtega palju enam rahul kui need naised, kelle partnerid üldse kodutöödesse ei panusta. Samas on oluline märkida, et veerand naistest, kes teevad ise ära kõik rutiinsed kodutööd, on oma paarisuhtega väga rahul. Nagu Dempsey (1999), Dixon ja Wetherell (2004) ja Greenstein (1996) on kirjutanud, erinevad naised märkimisväärselt oma soorollihoiakute poolest ja väärtustavad paarisuhtes ning pereelus väga erinevaid aspekte ning see mõjutab rahulolu paarisuhtega. Traditsiooniliste hoiakutega naised võivad tunda suurt rahulolu, kui saavad partneri, pere ja kodu eest hoolitsedes oma naiserolli täita, samas egalitaarsust väärtustavad naised hindavad kõrgelt partneri võrdset panust (Greenstein, 1996). Ka nende naiste hulgas, kelle partner kasvõi osaliselt panustab kodutööde tegemisse, kaldub olema oluliselt rohkem oma paarisuhtega väga rahul olevaid naisi kui nende hulgas, kelle partner üldse ei tee

rutiinseid kodutöid. Samas on nende naiste hulgas, kelle partner kodutöösse üldse ei panusta, kõige rohkem ka neid naisi, kes ei hinda oma paarisuhet rahulduspakkuvaks. Käesoleva analüüsi soorollihoiakute tulemused näitavad, et egalitaarsetele normidele on toetus naiste hulgas üsna kõrge ja see võib olla üheks seletuseks madalale rahulolule naiste hulgas, kelle kanda on partneriga võrreldes ebaproportsionaalselt suur kodutööde koormus.

Analüüs võimaldas ka otsesemalt hinnata, kas selgelt eristuva kodutööde koormusega naised ka subjektiivselt tajuvad seda liigse koormusena enda jaoks. Selles osas eristusid naised väga selgelt omavahel. Mida rohkem panustas partner rutiinsetesse kodutöösse, seda vähem tajus naine liigset koormatust kodutöödega. Samas nende naiste hulgas, kelle vastutada on kõik rutiinsed kodutööd, enam kui pooled tajuvad liigset koormatust ja seda ei ole raske mõista arvestades, et nende hulgas on märkimisväärselt suur osa töötavaid naisi.

Kodutööde jaotusega partnerite vahel olid kõige rohkem rahul naised, kelle partnerid tegid naistega võrdselt kodutöid. Kõige madalam oli keskmine rahuloluhinnang nende naiste hulgas, kelle partner kodutöösse üldse ei panusta. Samas oli viimatinimetatud grupi sees naiste rahulolus kõige suuremad erinevused – vaatamata väga ebavõrdsele kodutööde jaotusele oli naisi, kes olid sellise tööjaotusega väga rahul (Dempsey, 1999; Dixon ja Wetherell, 2004; Greenstein, 1996). Samas oli ka neid, kes olid sellise tööjaotusega täiesti rahulolematud. Võimusuhte kontekstis sellistele ebavõrdseid suhteid seletada püüdes võiks välja pakkuda esimese võimalusena eelkõige meeste privileeeritusetunnet ning hoiakuid soorollide suhtes, mille tõttu traditsioonilisemate hoiakutega mehed tõenäolisemalt peavad naiste panust kodutööde tegemisel enesestmõistetavaks (Kulik, 1999; Pyke, 1994; Pyke, 1996; Fetterolf ja Rudman 2014, Tischenor 1999). Kui naine pole sellise koormuse ja kodutööde jaotusega rahul, võib privileeeritusetundele lisanduda juba eelpoolnimetatud orkestreerimis ehk veto-õigus, millega on võimalik vältida ebamugavate teemade arutuselevõttu (Ball jt 1995). Teoorias osas käsitletu järgi on paarisuhtes rohkem võimu sellel partneril, kes on teisest vähem sõltuv (Lips, 1991; Pyke, 1994; Rijt ja Macy, 2006). Arvestades Eesti suurt soolist palgalõhet ja naiste töötamist traditsiooniliselt madalamalt tasustatud sektorites, on naiste majanduslik sõltuvus oma partneritest jätkuvalt ka meil suureks probleemiks (Clarke, 2005; Vogler, 1998; Hout ja DiPrete, 2005; Khoudja ja Fleischmann, 2018), seda eriti madalama haridustasemega naiste hulgas (Vogler, 2005). Kui sellist võimusuhte konteksti arvesse võtta, on kodutööde koormuse ja jaotusega rahulolematud naised oma partneriga võrreldes nõrgemal kauplemisspositsioonil.

Huvitav tulemus ilmnes gruppide võrdluses, kui vaadelda hinnanguid rahulolule lastega seonduvate kohustuste jagunemisega. Peaaegu võrdselt olid sellega rahul nii need naised, kelle

partnerid panustavad võrdselt kodutöösse, kui ka need naised, kelle partnerid panustavad kodutöösse osaliselt. Selle tulemuse taustal võib ehk öelda, et partner saab laste eest hoolitsedes täita naise jaoks väga kõrgelt väärtustatud isarolli ja see võib muuta ebavõrdsema kodutööde jaotuse naise jaoks vähemtähtsaks, mille tõi esile ka Dempsey (1999).

Tähelepanuväärne erinevus vaadeldavate gruppide vahel ilmnes erimeelsuste esinemisel kodutööde jagunemise osas. Kõige vähem on erimeelsusi neis peredes, kus rutiinsed kodutööd on partnerite vahel võrdselt jagunenud. Kuid peredes, kus rutiinsete kodutööde tegemine on ainult naiste vastutada, tekitab kodutööde jaotumine partnerite vahel erimeelsusi palju rohkem. Selliseid seoseid saab jällegi seletada teooriaosale tuginedes meeste privilegeeritusest tuleneva soovimatusena igapäevaseid rutiinseid kodutöid teha (Fetterolf ja Rudman, 2014; Tischenor, 1999; Pyke, 1996; Sanchez, 1994). Just kodutööde jaotus on üks näitaja, mille järgi on võimalik hinnata peresisest võimutasakaalu (Blanton ja Vandergriff-Avery, 2001).

Naistel, kelle partnerid ei osale rutiinsete kodutööde tegemisel, on teiste naistega võrreldes keerulisem töö- ja pereelu ühitada, neil on teistega võrreldes raskem ennast täiendada, osaleda koolitustel, käia ööbimisega töölähetustel või koolitustel, mis võib otseselt kahjustada nende konkurentsivõimet tööjõuturul (Stier ja Mandel, 2009; Magnusson 2009; Ochsenfeld, 2014). Käesoleva analüüsi tulemused näitasid selgelt, et mida suurem on partneri osalus rutiinsete kodutööde tegemisel, seda lihtsam on naise jaoks töö- ja pereelu ühitamine.

Pere- või leibkonna sissetuleku võrdluses ilmnes üldjoontes, et madalama sissetulekuga partnerite puhul kaldub kodutööde jaotus olema ebavõrdsem ja kõrgema sissetulekuga partnerite puhul võrdsem. Edasise seose seletamiseks võtame kõigepealt eelduseks, et (1) partnerite haridustase on üldjoontes sarnane, (2) haridustase on positiivses seoses sissetulekuga ja (3) kõige väiksem kõrgharidusega naiste osakaal oli kõige ebavõrdsema tööjaotusega gruppis. Pyke (1996) ja Sherman (2017) toovad välja, et madalama sissetuleku ja staatusega meeste puhul on sageli soorollihoiakud traditsioonilisemad, nad väldivad kodutööde tegemist tuginedes patriarhaalsele üleolekule naiste suhtes ning madal staatus meeste omavahelises hierarhias ei soodusta nende adekvaatsust partnerirollis. Kõrgema haridusega meeste puhul on aga tõenäolisem, et nende hoiakud on egalitaarsemad.

Oma partnerist sõltusid materiaalselt kõige vähem naised, kelle partnerid panustasid kodutöösse kõige rohkem¹⁷. Mida sõltuvam naine partnerist materiaalselt oli, seda vähem partner rutiinsetes

¹⁷ Siinkohal väärib muidugi märkimist ka võimalik vastupidine seos – kas mehed panustasid seetõttu kodutöösse, et naised olid materiaalselt sõltumatud või naised olid materiaalselt sõltumatud seetõttu, et nende mehed panustasid kodutöösse ja võimaldasid seega naistel rohkem energiat panustada palgatöösse.

kodutöodes osales¹⁸. Kui tõlgendada seda olukorda võimusuhte taustal, siis enamasti teeb kodutöid see partner, kes on teisest sõltuvam ja panustab suhtesse vähemate ressursidega, selles tõlgenduses saab kinnitust ressursiteooria (Blumberg, 1984; Clarke, 2005; Deturck ja Miller, 1986; Fuwa, 2004; Komter, 1989; Lips, 1991). Samas on siiski märkimisväärne, et käesolevate tulemuste järgi ei sõltu materiaalselt oma partnerist üldse või pigem ei sõltu arvestatav hulk kõigisse gruppidesse kuuluvatest naistest. Siiski tuleb rõhutada, et antud valimi puhul on suures ülekaalus kõrgharidusega naised, kelle palgatase on oluliselt kõrgem madalama haridustasemega naistega võrreldes. Madalama palgatasega naised on aga palju tõenäolisemalt oma partneritest materiaalses sõltuvuses (Vogler, 2005) ning see võib arvestataval määral mõjutada partneritevahelisi võimusuhteid. See teema väärib kahtlemata edaspidist uurimist.

Tulemused näitasid, et kodutööde ebavõrdne jaotus partnerite vahel võib olla üheks võimalikuks põhjuseks kooselu või abielu lõppemiseks. Nende naiste hulgas, kelle partnerid ei osalenud rutiinsete kodutööde tegemises, oli võrdsema kodutööde jaotusega naistega võrreldes oluliselt rohkem neid naisi, kes olid oma kooselu/abielu sagedamini kahetsenud ja kes olid sagedamini kaalunud lahkuminekut oma partnerist. Kui käesoleva analüüsi tulemused näitasid, et veerand naistest oli oma paarisuhtega väga rahul ka sel juhul, kui ainult nemad ise kodutöösse panustasid, siis egalitaarsemate vaadetega naiste jaoks võib jätkuv ebavõrdne tööjaotus tõsiselt rahulolematust tekitada ja lõpuks lahkuminekuni viia (Lebaron jt, 2014; Greenstein, 1996; Mirowsky, 1985).

Peredes, kus **laste eest hoolitsemine** on partnerite vahel võrdselt jagunenud, on naiste üldine rahulolu paarisuhtega arvestataval määral kõrgem kui neis peredes, kus laste eest hoolitsemine on rohkem naiste vastutada. Samas ka siin tuleb välja tuua, et osa naistest, kes peres ainsana tegelevad lastega seonduvate kohustuste täitmisega, on oma paarisuhtega väga rahul, samas jällegi on rohkem neid naisi, kes sellises olukorras oma suhet rahuldustpakkuvaks ei hinda.

Rahuloluhinnang lastega seonduvate kohustuste jagunemisega on ootuspäraselt kõrgeim nendel naistel, kel on vastutus laste eest hoolitsemisel partneriga võrdselt jaotunud. Need naised, kelle partner sõidutab lapsi lasteaeda, kooli ja huviringidesse ning ülejäänud asjadega tegeleb naine ise, on rahuloluhinnangult järgmised. Kõige madalama rahuloluga on need naised, kes ainuvastutajatena hoolitsevad laste eest ise. Samas on viimatinimetatud grupi sisene varieeruvus jällegi kõige suurem, selles grupis on naisi, kes on kohustuste jagunemisega väga rahul ja samuti ka selliseid naisi, kes on üsna rahulolematud.

¹⁸ Ka siin väärib märkimist võimalik vastupidine seos – kas mehed ei panustanud seetõttu, et naised olid materiaalselt sõltuvad või olid naised materiaalselt sõltuvad seetõttu, et mehed ei panustanud kodutöösse ja naistel ei jätkunud piisavalt aega ja energiat palgatöösse panustamiseks.

Kui laste eest hoolitsemist kokku võtta, tundub Eestis olevat peresid, kus mehed on mingil moel täiesti distantseerunud laste eest hoolitsemisest ja jätnud selle naiste kanda. Nendes peredes langetavad laste kasvatamisega seonduvaid otsuseid paljud naised ise, neis peredes on sagedased erimeelsused laste hoidmise ja transportimise osas, lastega ühiselt veedetakse aega palju vähem, naised pidasid partnerit vähem usaldusväärseks laste eest hoolitsemisel. Kas siin on tegemist traditsiooniliste soorollide ja soolise sotsialiseerimise mõjuga, mille järgi kodused ja lastega seonduvad kohustused on enamasti naiste kanda (Baxter ja Kane 1995; Nordenmark 2004, Legerski ja Cornwall 2010, Barzilay 2017, Aavik 2009, Cordero-Coma ja Esping Andersen 2018) või on seos näiteks viiendiku meeste puhul eelpoolmainitud liigse alkoholitarvitamisega, mis pereelus naistele liigset koormust lisab, ei ole võimalik käesoleva analüüsi põhjal hinnata

Ootuspäraselt näitasid tulemused, et töö- ja pereelu ühitamine on keerulisem nende naistel, kelle partnerid üldse ei osale või osalevad vähemal määral lastega seonduvate kohustuste täitmisel. Sellisel peresisesel ebavõrdsel kohustuste jagunemisel võib olla pikaajaline kumulatiivne mõju naiste konkurentsivõimele tööturul (Stier ja Mandel, 2009; Magnusson 2009; Ochsenfeld, 2014; Pajumets, 2007).

Tulemused selles osas, kas lastega seonduva suure hoolitsuskoormusega naised kalduvad väiksema hoolitsuskoormusega naistega võrreldes sagedamini kahetsema oma kooselu või abielu ja ka kaaluma sagedamini lahkuminekut oma partnerist, sarnanevad suuresti nende tulemustega, mida näitasid võrdlused ebavõrdse ja võrdsema kodutööde jaotusega naiste vahel. Mida ebavõrdsem on lastega seonduva hoolitsuskoormuse jaotumine partnerite vahel, seda suurem on nende naiste osakaal, kes sagedamini kalduvad oma kooselu või abielu kahetsema ja kalduvad ka sagedamini tõsisemalt lahkuminekut kaaluma. Siinkohal tuleb taas nõustuda Lebaroni, Milleri ja Yorgasoni, (2014) ning Greensteini (1996) seisukohtadega, et ebavõrdne kohustuste jaotus paarisuhtes võib naistes tõsiselt rahulolematust tekitada ja viia lahkuminekuni. Tuginedes küsimustiku vabadele vastustele, märkisid lahutatud naised lahkumineku peamise põhjusena üsna sageli ka partneri liigset alkoholitarvitamist, nii et ka selle teguri mõju ei saa siinkohal alahinnata lahkumineku kaalutlemisel.

Milline on naiste soorollihoiakute seos kodutööde jagunemisega partnerite vahel?

Võrreldes erineva kodutööde ja erineva hoolitsuskoormusega naiste soorollihoiakuid selgus, et need naised, kelle partnerid ei panustanud üldse rutiinsete kodutööde tegemisse ega osalenud laste eest hoolitsemisel, kaldusid olema keskmiselt pisut traditsioonilisemate soorollihoiakutega eelkõige sellest vaatenurgast, et mees peaks olema pere peamine leivateenija ja naine peaks peamiselt vastutama koduste tööde eest. Nende naiste hulgas oli ka pisut kõrgem toetus hoiakule,

et peres võiks otsustusõigus ja kohustused olla jagunenud partnerite sissetulekutest lähtuvalt. Samas aga oli nende naiste hulgas toetus ka seisukohale, et mehed võiksid senisest rohkem laste eest hoolitseda. Need naised aga, kelle partnerid jagasid kodutööde koormust võrdselt, pooldasid kõige vähem mehe kui traditsioonilise leivateenija rolli. Analüüsi tulemused üldjoontes kinnitasid Dempsey' (1999), Dixoni ja Wetherelli (2004) ja Greensteini (1996) seisukohti, et naised erinevad märkimisväärselt oma soorollihoiakutelt. Samas üldiselt hinnates on käesolevale küsimustikule vastanute soorollihoiakud üsna egalitaarsed, mida on Eesti naiste kohta näidanud ka varasemad Eestis läbi viidud Soolise võrdõiguslikkuse monitooringud.

Kas ja kuidas on seotud kodutööde jagunemine partnerite vahel otsuste langetamise jagunemisega partnerite vahel pereelu erinevates valdkondades?

Analüüs näitas selgelt, et neis paarisuhetes, kus kõik rutiinsed kodutööd on naise vastutada, langetavad partnerid ühiselt kõige vähem otsuseid neljas pereelu olulises valdkonnas. Suuremate ostude puhul on varieeruvus kõige suurem, siinkohal tuleb muidugi meeles pidada, et otsused ostude osas võivad olla partnerite jaoks erineva subjektiivse tähendusega (Kulik, 1999). Asümmeetria on eriti silmatorkav vaba aja veetmise ja laste kasvatamise seonduvate otsuste langetamisel, otsuste langetajateks võrreldes teiste gruppidega on palju enam naised. Seletustena võiks välja pakkuda näiteks, et partner töötab ajutiselt või püsivalt kodust eemal, või nagu eelpool juba mainitud, on distantseerinud end mingitel põhjustel pereelust. Võimusuhte konteksti arvestades ei sõandaks välja pakkuda, et selline pigem naiste poole kalduv otsuste langetamine kõige ebavõrdsema kodutööde jaotusega grupis oleks tõlgendatav ebavõrdse võimusuhtena partnerite vahel, vaid pigem teiste juba nimetatud tegurite koosmõjuna.

Kas ja kuidas on seotud kodutööde jagunemine partnerite vahel erimeelsuste esinemise sagedusega partnerite vahel?

Analüüsist selgus, et kodutööde erineval jagunemisel partnerite vahel on selge seos erimeelsuste esinemise sagedusega partnerite vahel – mida võrdsemalt on kodused kohustused jagunenud, seda vähem on erimeelsusi koduste tööde jagunemise, laste hoidmise ja transportimise, nende haigestumisel koju jäämise, raha kasutamise ja partnerite harrastustele kuluva aja osas. Käsitledes erimeelsusi ja nende esinemise sagedusi soolise ebavõrdsuse ja partneritevaheliste võimusuhte kontekstis, kerkib esile oluline küsimus, nagu märgivad näiteks Dunbar (2004) ja Ball jt (1995) – mis saab siis, kui partnerid on mingites küsimustes erinevatel seisukohtadel ja nende huvide vahel tekib konflikt. Selles osas võib esile tuua erinevaid seisukohti – arvestades kultuurilise ideoloogia mõju, meeste tavapäraselt kõrgemat staatust tööturul ja nende enamasti kõrgemat sissetulekut naistega võrreldes, arvavad mõned autorid, et eelisseisundis on mehed (Komter, 1989; Pyke,

1996). Samas tuleb arvesse võtta ka partnerite energiat ning sotsiaalseid ja psühholoogilisi ressursse (Kulik, 1999), ja ka selliseid olulisi emotsionaalseid tegureid nagu armastus, usaldus ja tähelepanu (Lips, 1991) – nende asjaolude arvesse võtmine võib anda erimeelsuste korral eeliseisundi naistele.

Kas ja kuidas on seotud kodutööde jagunemine partnerite vahel naiste vägivalda kogemise sagedusega paarisuhtes?

Analüüsi tulemused näitasid, et mida ebavõrdsem oli partnerite vahel kodutööde jaotus, seda enam olid naised kogenud ka kõiki küsimustikus nimetatud kolme paarisuhtevägivalda liiki ja majanduslikku kontrolli. Kõige enam olid naised kogenud vaimset vägivalda, sellele järgnesid seksuaalne vägivald ja sundimine ning majanduslik kontroll, füüsiline vägivald oli sageduselt viimasel kohal. Selliste näitajate järgi on võimalik juba otsesemaid järeldusi teha ka partneritevaheliste võimuhete kohta. Enamasti lubab endale teise inimese suhtes sellist käitumist inimene, kes on veendunud oma üleolekus või vajab vahendeid oma võimu ja kontrolli taastestamiseks. Vägivald on üks olulisi ja käepäraseid mooduseid, mille abil ka tänapäeval on võimalik naisi hoida paarisuhtes allutatud positsioonil (Collins, 1971; Bancroft, 2013), lisaks sagedasele materiaalsele sõltuvusele ja naise emotsionaalsele seotusele partneriga laste kaudu. Ka Lips (1991) ja Woolley (2003) on pidanud meeste üheks domineerimise allikaks just füüsilist tugevust, mis võimaldab neil end vajadusel vägivalda abil ka paarisuhtes kehtestada. Paarisuhtes esinev vägivald võib olla tõenäoliselt ka üheks oluliseks põhjuseks, mis võib viia kooselu või abielu lõppemiseni. Lahutatud naised, kes käesolevale küsimustikule vastasid, olid kogenud partneripoolselt vägivalda ja majanduslikku kontrolli sellisel määral, mis annab aluse sellise oletuse tegemiseks.

Kokkuvõte

Käesoleva töö eesmärk oli põhjalikumalt ja mitmekülgsemalt käsitleda soolist ebavõrdsust ja võimutasakaalu mõjutavaid tegureid paarisuhtes naiste perspektiivist vaadatuna. Peamiste teemadena on vaatluse all kodutööde koormus ja selle jagunemine, laste eest hoolitsemine, otsuste langetamine ja erimeelsused partnerite vahel, töö- ja pereelu ühitamine, rahulolu paarisuhtega, majanduslik toimetulek, vägivalla kogemine ja soorollihoiakud. Tulemuste võib kokku võtta järgnevalt.

Eesti peredes esineb märkimisväärsed erinevusi selles osas, kuidas jagunevad peresisised rutiinsed kodutööd ja lastega seonduvad kohustused naiste perspektiivist vaadatuna. Kõige paremas olukorras on need naised, kelle partnerid osalevad kodustes majapidamistöodes ja hoolitsevad laste eest, koduse koormuse võrdne jagunemine tähendab nende naiste jaoks märkimisväärselt kõrgemat rahulolu paarisuhtega, paremaid võimalusi töö- ja pereelu ühitamiseks, rohkem vaba aega hobide ja harrastustega tegelemiseks, nendes peredes veedavad partnerid ühiselt ka koos lastega rohkem aega. Paarisuhtevägivalla ja partneripoolse domineerimise tõenäosus on sellistes suhetes oluliselt madalam. Selliste paarisuhete kvaliteeti võib hinnata kõrgeks ning käesoleva töö suunitlust arvestades partneritevahelisi võimusuhteid tasakaalus olevaks. Need naised, kelle partnerid osalevad vähemal määral kodustes majapidamistöodes ja laste eest hoolitsemisel, kalduvad olema rohkem kodutöödega ülekoormatud, nende rahulolu paarisuhtega on madalam kui esimesel grupil ja neil on raskem ühitada töö- ja pereelu. Paarisuhtevägivalla ja partneripoolse domineerimise tõenäosus on suurem. Selliste paarisuhetes on tõenäolisemalt mehed pisut domineerivamal positsioonil naistega võrreldes. Kõige ebavõrdsemas olukorras on need naised, kelle partnerid tunduvad olevat täielikult distantseerunud nii kodustest majapidamistöödest kui ka laste eest hoolitsemisest. Selle grupi siseselt on käesoleva töö tulemusi arvestades tegemist kõige suurema varieeruvusega. Selles grupis oli naisi, kes olid vaatamata täiesti ebavõrdsele kodutööde jaotusele partnerite vahel nii paarisuhte kui ka kodutööde jaotusega väga rahul, tõenäoliselt on tegemist traditsioonilise soolise rollijaotusega peredega, kus meestel on peamise leivateenija roll ning naised vastutavad peamiselt koduste kohustuste eest. Samas on selles grupis ka suur osakaal neil naistel, kes ei ole ebavõrdse koduste kohustuste jaotusega üldse rahul, nende rahulolu paarisuhtega on madal, neil on kõige raskem ühitada töö- ja pereelu, nad on kodutöödega ülekoormatud, neil on kõige suurem tõenäosus kogeda paarisuhtevägivalla erinevaid vorme. Sellistes peredes on ka võimusuhted tõenäoliselt kõige asümmeetrilisemad ja ka tõenäosus lahkumiseks kõige kõrgem. Käesolev töö tulemusi kokku võttes võib öelda, et tõenäoliselt võivad paljudes Eesti

peredes olla mehed võimupositsioonil tuginedes valitsevale meestekesksele ideoloogiale, traditsioonilistele soorollidele, naistega võrreldes tugevamale positsioonile tööturul ja sellest tulenevale soolisele palgalõhele, sest just kodutööde jaotus on üks näitaja, mille järgi on võimalik hinnata peresisest võimutasakaalu (Blanton ja Vandergriff-Avery, 2001).

Käesoleva töö tulemuste puhul tuleb meeles pidada, et valimis olid suures ülekaalus kõrgharidusega naised ja tulemused seega üldistamist ei võimalda. Kindlasti vajab lähemalt analüüsimist ka madala haridustasemega naiste paarisuhtemustrid. Sooline ebavõrdsus paarisuhtes on kahtlemata edasist põhjalikumalt käsitlemist väärt teema Eesti ühiskonna laiema soolise ebavõrdsuse taustal.

Kasutatud kirjandus

Aavik, K. (2009). Soo sotsiaalne konstrueerimine seitsmes Tallinna lasteaia. *Ariadne Lõng*, 1/2

Acquisti, A., Brandimarte, L., & Loewenstein, G. (2015). Privacy and Human Behavior in the Information Age. *Science*, 347(6221), 509-514. doi:10.1126/science.aaa1465

Amato, P. R., Johnson, D. R., Booth, A., & Rogers, S. J. (2003). Continuity and Change in Marital Quality Between 1980 and 2000. *Journal of Marriage and Family*, 65(1), 1-22. doi:10.1111/j.1741-3737.2003.00001.x

Anspal, S., Kraut, L., & Rõõm, T. (2010). Sooline palgalõhe Eestis. Tallinn: Eesti Rakendusuurigute keskus CENTAR.

Ashby, K., J., & Burgoyne, C., B. (2008). Separate financial entities? Beyond categories of money management. *The Journal of Socio-Economics*, 37, 458-480. doi:10.1016/j.socec.2006.12.035

Ball, F. J., Cowan, P., & Cowan, C. P. (1995). Who's Got the Power? Gender Differences in Partners' Perceptions of Influence During Marital Problem-Solving Discussions. *Family Process*, 34(3), 303-321. doi:10.1111/j.1545-5300.1995.00303.x

Bancroft, L. *Miks ta seda teeb? Kuidas mõtlevad vihased ja kontrollivad mehed?* Naiste Tugi- ja Teabekeskus, Tartu 2013

Barnett, R. C., & Rivers, C. (2005). *Same difference: How gender myths are hurting our relationships, our children, and our jobs*. New York: Basic Books.

Barzilay, A. R., (2017) "Power in the Age of In/Equality: Economic Abuse, Masculinities, and the Long Road to Marriage Equality," *Akron Law Review*: Vol. 51 : Iss. 2 , Article 3.

Baxter, J., & Kane, E. W. (1995). Dependence And Independence. *Gender & Society*, 9(2), 193-215. doi:10.1177/089124395009002004

Becker, G. S. (1993). A treatise on the family. Cambridge (Massachusetts): Harvard University Press.

Blanton, P. W., & Vandergriff-Avery, M. (2001). Marital Therapy and Marital Power: Constructing Narratives of Sharing Relational and Positional Power. *Contemporary Family Therapy*, 23(3), 295-308. doi:10.1023/a:1011131032386

Blumberg, R. L. (1984). A General Theory of Gender Stratification. *Sociological Theory*, 2, 23. doi:10.2307/223343

Breen, R. (2005). The Persistence of the Gendered Division of Domestic Labour. *European Sociological Review*, 21(1), 43-57. doi:10.1093/esr/jci003

- Byrne, M., & Carr, A. (2000). Depression and power in marriage. *Journal of Family Therapy*, 22, 408-427.
- Clarke, L. H. (2005). Remarriage in Later Life: Older Women's Negotiation of Power, Resources and Domestic Labor. *Journal of Women & Aging*, 17(4), 21-41. doi:10.1300/j074v17n04_03
- Cohen, P. N., & Huffman, M. L. (2003). Individuals, Jobs, and Labor Markets: The Devaluation of Womens Work. *American Sociological Review*, 68(3), 443. doi:10.2307/1519732
- Collins, R. (1971). A Conflict Theory of Sexual Stratification. *Social Problems*, 19(1), 3-21. doi:10.2307/799936
- Cordero-Coma, J., & Esping-Andersen, G. (2018). The Intergenerational Transmission of Gender Roles: Childrens Contribution to Housework in Germany. *Journal of Marriage and Family*, 80(4), 1005-1019. doi:10.1111/jomf.12497
- Dempsey, K. C. (1999). Attempting to Explain Women's Perceptions of the Fairness of the Division of Housework. *Journal of Family Studies*, 5(1), 3-24. doi:10.5172/jfs.5.1.3
- Deturck, M. A., & Miller, G. R. (1986). The Effects of Husbands' and Wives' Social Cognition on Their Marital Adjustment, Conjugal Power, and Self-Esteem. *Journal of Marriage and the Family*, 48(4), 715-724. doi:10.2307/352564
- Deutsch, F., M. (2007). Undoing Gender. *Gender & Society*, 21(1), 106-127. doi:10.1177/0891243206293577
- Dixon, J., & Wetherell, M. (2004). On Discourse and Dirty Nappies. *Theory & Psychology*, 14(2), 167-189. doi:10.1177/0959354304042015
- Dowd, Nancy E., Asking the Man Question: Masculinities Analysis and Feminist Theory, 33 Harv. J.L. & Gender 415 (2010)
- Dunbar, N. E. (2004). Theory in Progress: Dyadic Power Theory: Constructing a Communication-Based Theory of Relational Power. *Journal of Family Communication*, 4(3-4), 235-248. doi:10.1080/15267431.2004.9670133
- Euroopa Põhiõiguste Ameti raport (2014). Naistevastane vägivald: Euroopa Liitu hõlmav uuring. https://www.europeandataportal.eu/data/it/dataset/violence-against-women-survey/resource/2634b9f4-a127-4a06-844f-2c4bb966f56d?inner_span=True, kasutatud 30.05.2017
- Eesti keele seletav sõnaraamat. <http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=võim&F=M>, kasutatud 27.04.2017
- Fetterolf, J. C., & Rudman, L. A. (2014). Gender Inequality in the Home: The Role of Relative Income, Support for Traditional Gender Roles, and Perceived Entitlement. *Gender Issues*, 31(3-4), 219-237. doi:10.1007/s12147-014-9126-x

- Fuwa, M. (2004). Macro-level Gender Inequality and the Division of Household Labor in 22 Countries. *American Sociological Review*, 69(6), 751-767. doi:10.1177/000312240406900601
- Gillespie, D. L. (1971). Who Has the Power? The Marital Struggle. *Journal of Marriage and the Family*, 33(3), 445-458. doi:10.2307/349844
- Greenstein, T. N. (1996). Gender Ideology and Perceptions of the Fairness of the Division of Household Labor: Effects on Marital Quality. *Social Forces*, 74(3), 1029. doi:10.2307/2580391
- Hallenbeck, P. N. (1966). An Analysis of Power Dynamics in Marriage. *Journal of Marriage and the Family*, 28(2), 200-203. doi:10.2307/349283
- Hansson, L. (2014) Tööjaotus ja võimusuhted perekonnas. *Soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2013. Artiklite kogumik*. (pp. 10-23). Sotsiaalministeeriumi toimetised 3/2014.
- Hout, M., & Diprete, T. A. (2006). What we have learned: RC28s contributions to knowledge about social stratification. *Research in Social Stratification and Mobility*, 24(1), 1-20. doi:10.1016/j.rssm.2005.10.001
- Järve, M (2003). Ajakasutus läbi sooprisma Eestis ja Euroopas. *Ariadne Lõng* 1/2
- Järviste, L. (2010). Sooline võrdõiguslikkus ja ebavõrdsus: hoiakud ja olukord Eestis 2009. aastal. Poliitikaanalüüs, Sotsiaalministeeriumi toimetised 3/2010.
- Kaha, K., Linno, T., Raju, M., Pärtel, K., Kall, K., Petti, ... K., Salla, J. (2013). Soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2013 uuringuraport. Tallinn: Faktum & Ariko.
- Khoudja, Y., & Fleischmann, F. (2018). Gender Ideology and Womens Labor Market Transitions Within Couples in the Netherlands. *Journal of Marriage and Family*, 80(5), 1087-1106. doi:10.1111/jomf.12510
- Knudson-Martin, C., Huenergardt, D., Lafontant, K., Bishop, L., Schaepper, J., & Wells, M. (2014). Competencies for Addressing Gender and Power in Couple Therapy: A Socio Emotional Approach. *Journal of Marital and Family Therapy*, 41(2), 205-220. doi:10.1111/jmft.12068
- Komter, A. (1989). Hidden Power In Marriage. *Gender & Society*, 3(2), 187-216. doi:10.1177/089124389003002003
- Kulik, L. (1999). Marital power relations, resources and gender role ideology: a multivariate model for assessing effects. *Journal of Comparative Family Studies*, 30(2), 189-206.
- Lebaron, C. D., Miller, R. B., & Yorgason, J. B. (2014). A Longitudinal Examination of Women's Perceptions of Marital Power and Marital Happiness in Midlife Marriages. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 13(2), 93-113. doi:10.1080/15332691.2013.852492
- Legerski, E. M., & Cornwall, M. (2010). Working-Class Job Loss, Gender, and the Negotiation of Household Labor. *Gender & Society*, 24(4), 447-474. doi:10.1177/0891243210374600

- Lips, H. M. (1991). Women, men, and power. Mountain View, CA: Mayfield Pub.
- Magnusson, C. (2008). Gender, Occupational Prestige, and Wages: A Test of Devaluation Theory. *European Sociological Review*, 25(1), 87-101. doi:10.1093/esr/jcn035
- Mirowsky, J. (1985). Depression and Marital Power: An Equity Model. *American Journal of Sociology*, 91(3), 557-592. doi:10.1086/228314
- Nakonezny, P. A., & Denton, W. H. (2008). Marital Relationship: A Social Exchange Theory Perspective. *The American Journal of Family Therapy*, 36, 402-412.
- Narusk, A. (2000). Eesti naised ja ratsionaalsed valikud. *Ariadne Lõng*, 1/2, 50-59.
- Nordenmark, M. (2004). Does gender ideology explain differences between countries regarding the involvement of women and of men in paid and unpaid work? *International Journal of Social Welfare*, 13(3), 233-243. doi:10.1111/j.1369-6866.2004.00317.x
- Oppenheimer, V. K. (1997). Women's Employment and the Gain to Marriage: The Specialization and Trading Model. *Annual Review of Sociology*, 23(1), 431-453. doi:10.1146/annurev.soc.23.1.431
- Ochsenfeld, F. (2014). Why Do Women's Fields of Study Pay Less? A Test of Devaluation, Human Capital, and Gender Role Theory. *European Sociological Review*, 30(4), 536-548. doi:10.1093/esr/jcu060
- Otstavel, S. (2017) Võimu jagunemine paarisuhtes Soolise võrdõiguslikkuse monitooringu 2013 andmetel. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Pajumets, M. (2007). „Ei maksa seda isatamist väga üle ka pingutada“. Lapsevanemate isapuhkusest loobumise diskursused. *Ariadne Lõng*, 1/2
- Pepin, J. R. (2019). Beliefs about Money in Families: Balancing Unity, Autonomy, and Gender Equality. *Journal of Marriage and Family*. doi:10.1111/jomf.12554
- Pilvre, B. (2011). Meedia ja sugu. R. Marling (toim.), *Sissejuhatus soouuringutesse* (pp. 164-195). Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Pyke, K. D. (1996). Class-Based Masculinities: The Interdependence of Gender, Class, and Interpersonal Power. *Gender & Society*, 10(5), 527-549. doi:10.1177/089124396010005003
- Pyke, K. D. (1994). Women's Employment As A Gift Or Burden? *Gender & Society*, 8(1), 73-91. doi:10.1177/089124394008001005
- Quek, K. M., & Knudson-Martin, C. (2008). Reshaping marital power: How dual-career newlywed couples create equality in Singapore. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25(3), 511-532. doi:10.1177/0265407508090871
- Raijas, A. (2011). Money management in blended and nuclear families. *Journal of Economic Psychology*, 32, 556-563. doi:10.1016/j.joep.2011.02.006

- Raitviir, T. (2011). Naised poliitikas. R. Marling (toim.), *Sissejuhatas soouuringutesse* (pp. 122-163). Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Rampage, C. (1994). Power, gender, and marital intimacy. *Journal of Family Therapy*, 16, 125-137.
- Realo, A. (2013). Values. Mati Heidmets (toim.). Estonian Human Development Report 2012/2013: Estonia in the World (48–58).. Tallinn: Eesti Koostöö Kogu.
- Rijt, A. V., & Macy, M. W. (2006). Power and Dependence in Intimate Exchange. *Social Forces*, 84(3), 1455-1470. doi:10.1353/sof.2006.0072
- Rodman, H. (1972). Marital Power and the Theory of Resources in Cultural Context. *Journal of Comparative Family Studies*, 3, 50-69.
- Saar, J. (2013). Naistevastase vägivalda märgilisest tähendusest. *Akadeemia*, 11/2013.
- Sanchez, L. (1994). Gender, Labor Allocations, and the Psychology of Entitlement within the Home. *Social Forces*, 73(2), 533-553. doi:10.1093/sf/73.2.533
- Sherman, J. (2016). “Stress That I Dont Need”: Gender Expectations and Relationship Struggles Among the Poor. *Journal of Marriage and Family*, 79(3), 657-674. doi:10.1111/jomf.12387
- Smith-Lovin, L., & McPherson, J. Miller (1993). You are who you know: A network approach to gender. In P. England (Ed.), *Theory on Gender/Femism on Theory* (pp. 223-251). New York: Aldine de Gruyter.
- Stanfors, M., & Goldscheider, F. (2017). The forest and the trees: Industrialization, demographic change, and the ongoing gender revolution in Sweden and the United States, 1870-2010. *Demographic Research*, 36, 173-226. doi:10.4054/demres.2017.36.6
- Stier, H., & Mandel, H. (2009). Inequality in the family: The institutional aspects of women’s earning contribution. *Social Science Research*, 38(3), 594-608. doi:10.1016/j.ssresearch.2009.01.008
- Talves, K. (2011). Soosotsioloogia. R. Marling (toim.), *Sissejuhatas soouuringutesse* (pp. 82-121). Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Tichenor, V. J. (1999). Status and Income as Gendered Resources: The Case of Marital Power. *Journal of Marriage and the Family*, 61(3), 638. doi:10.2307/353566
- Tooding, L.-M. (2015). Andmete analüüs ja tõlgendamine sotsiaalteadustes. Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Treas, J. and Kim, J. (2016). Marital Power. The Wiley Blackwell Encyclopedia of Family Studies. 1–5. doi: 10.1002/9781119085621.wbef524
- Tõnurist, A. (2014). Üksikvanematest Eestis. <https://statistikaamet.wordpress.com/tag/üksikvanemad-eestis/>, kasutatud 15.05.2017
- Vainu, V., Reivart, K., Pohl, R., Murumäe, M., Strapatsuk, I., Merusk, K., . . . Kaldaru, H. (2016). Soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2016. Turu-uuringute AS.

Vogler, C. (1998). Money in the Household: Some Underlying Issues of Power. *The Sociological Review*, 46(4), 687-713. doi:10.1111/1467-954x.00136

Vogler, C. (2005). Cohabiting Couples: Rethinking Money in the Household at the Beginning of the Twenty First Century. *The Sociological Review*, 53(1), 1-29. doi:10.1111/j.1467-954x.2005.00501.x

Weber, M. (2002). Võimu ja religiooni sotsioloogias. Vagabund.

Woolley, F. (2003). Control over Money in Marriage. In J. Mincer (Author) & S. Grossbard (Ed.), *Marriage and the Economy: Theory and Evidence from Advanced Industrial Societies* (pp. 105-128). Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511615863.007

Lisa 1

Tabel 1. Vastajate sotsiaalne seisund, N=1497.

	N
Töötab	1082
Õpib	161
Pensionil	203
Lapsehoolduspuhkusel	166
Õpib ja töötab	129
Töötavad pensionärid	42
.Töötab lapsehoolduspuhkuse ajal	25
Töövõimetuspensionärid	39
Muu	97

Tabel 2. Kodutööde jaotumine partnerite vahel, sagedusjaotused.

Kodutööde jagunemine:	N	%	Kodutööde jagunemine:	N	%
1. toiduvalmistamine			5. pesu ja riiete korrashoid		
alati mina	251	20	alati mina	538	43
enamasti mina	593	47	enamasti mina	504	41
mina ja partner võrdselt/ühiselt	322	26	mina ja partner võrdselt/ühiselt	178	14
enamasti partner	75	6	enamasti partner	19	2
alati partner	14	1	alati partner	4	0,3
Kokku:	1255	100	Kokku:	1243	100
2. igapäevane poeskäimine			6. rahaasjad		
alati mina	138	11	alati mina	84	7
enamasti mina	487	39	enamasti mina	219	18
mina ja partner võrdselt/ühiselt	513	41	mina ja partner võrdselt/ühiselt	734	59
enamasti partner	120	10	enamasti partner	176	14
alati partner	8	1	alati partner	33	3
Kokku:	1266	100	Kokku:	1246	100
3. tubade koristamine			7. kodused remonditööd		
alati mina	276	22	alati mina	18	2
enamasti mina	551	44	enamasti mina	78	7
mina ja partner võrdselt/ühiselt	347	28	mina ja partner võrdselt/ühiselt	247	21
enamasti partner	64	5	enamasti partner	559	47
alati partner	4	0,3	alati partner	284	24
Kokku:	1242	100	Kokku:	1186	100
4. nõude pesemine			8. auto sõidukorras hoidmine		
alati mina	194	17	alati mina	40	4
enamasti mina	397	35	enamasti mina	55	5
mina ja partner võrdselt/ühiselt	432	38	mina ja partner võrdselt/ühiselt	126	11
enamasti partner	113	10	enamasti partner	275	24
alati partner	12	1	alati partner	634	56
Kokku:	1148	100	Kokku:	1130	100

Tabel 3. Kodutööde jaotumine partnerite vahel, sagedusjaotused.

Kodutööde jagunemine:	N	%	Kodutööde jagunemine:	N	%
9. kodu- ja lemmikloomade eest hoolitsemine			11. laste koolitöodes abistamine		
alati mina	87	10	alati mina	123	17
enamasti mina	283	32	enamasti mina	297	42
mina ja partner võrdselt/ühiselt	420	48	mina ja partner võrdselt/ühiselt	256	36
enamasti partner	75	9	enamasti partner	31	4
alati partner	17	2	alati partner	4	1
Kokku:	882	100	Kokku:	711	100
10. põllu- ja aiatööd			12. laste transportimine		
alati mina	67	8	alati mina	68	9
enamasti mina	222	28	enamasti mina	259	33
mina ja partner võrdselt/ühiselt	415	52	mina ja partner võrdselt/ühiselt	328	41
enamasti partner	78	10	enamasti partner	121	15
alati partner	16	2	alati partner	16	2
Kokku:	798	100		792	100
			13. asjaajamine kooli ja lasteaiaga		
			alati mina	276	33
			enamasti mina	364	43
			mina ja partner võrdselt/ühiselt	178	21
			enamasti partner	22	3
			alati partner	7	1
				847	100

Tabel 4. Kodutööde jagunemise ümberkodeeritud tunnuste standardhälbed ja vastajate arv.

	standard- hälve	N
Igapäevane toiduvalmistamine	0,9	1255
Igapäevased ostud	0,8	1266
Tubade koristamine	0,8	1242
Nõudepesemine	0,9	1148
Pesu ja riiete korrashoid	0,8	1243
Rahaasjade korraldamine	0,8	1246
Kodused remonditööd	0,9	1186
Auto sõidukorras hoidmine	1,1	1130
Kodu- ja lemmikloomade eest hoolitsemine	0,9	882
Põllu- ja aiatööd	0,8	798
Laste koolitöodes abistamine	0,8	711
Laste transportimine	0,9	792
Asjaajamine kooli ja lasteaiaga	0,8	847

Tabel 5. Otsuste langetamise jaotumine partnerite vahel, sagedusjaotused.

Otsuste langetamine	N	%
1. suuremad ostud		
alati mina	36	3
enamasti mina	146	12
mina ja partner võrdselt/ühiselt	1002	80
enamasti partner	67	5
alati partner	3	0,2
Kokku:	1254	100
2. vaba aja veetmine		
alati mina	35	3
enamasti mina	350	28
mina ja partner võrdselt/ühiselt	816	66
enamasti partner	36	3
alati partner	3	0
Kokku:	1240	100
3. laste kasvatamine		
alati mina	37	4
enamasti mina	297	31
mina ja partner võrdselt/ühiselt	621	64
enamasti partner	9	1
alati partner	0	0
Kokku:	964	100
4. pere juurdekasv		
alati mina	38	4
enamasti mina	99	11
mina ja partner võrdselt/ühiselt	789	84
enamasti partner	11	1
alati partner	1	0
Kokku:	938	100

Tabel 6. Otsuste langetamise ümberkodeeritud tunnuste standardhälbed ja vastajate arvud.

	standard- hälve	N
kuidas lapsi kasvatada	0,6	964
vaba aja veetmine	0,6	1240
pere juurdekasvu küsimused	0,5	938
suuremad ostud	0,5	1254

Tabel 7. Kas on tundunud kodutööde koormus liiga suur, sagedusjaotus.

Kas on tundunud kodutööde koormus liiga suur	N	%
väga sageli	156	12
üsna sageli	198	16
aeg-ajalt	409	32
harva	284	23
üldse mitte	214	17
Kokku:	1261	100

Tabel 8. Kui raske on töötada väljaspool tavapärast tööaega, õppida, osaleda koolitustel, õõbimisega töölähetustel; sagedusjaotus.

Raske seoses laste/perekondlike kohustustega:		
1. olla nädalavahetusel või hilja tööl	N	%
ei ole raske	439	49
mõningal määral raske	355	39
väga raske	108	12
Kokku:	902	100
2. õppida, osaleda koolitustel, enesetäienduskursustel		
ei ole raske	576	54
mõningal määral raske	420	39
väga raske	81	8
Kokku:	1077	100
3. minna õõbimisega tööreisile, koolitusele		
ei ole raske	603	57
mõningal määral raske	324	31
väga raske	123	12
Kokku:	1050	100

Tabel 9. Vaba aeg võrreldes partneriga hobide ja harrastustega tegelemiseks, sagedusjaotus.

Vaba aeg võrreldes partneriga	N	%
minul palju rohkem	114	9
minul pisut rohkem	140	12
enam-vähem võrdselt	553	46
minul natuke vähem	193	16
minul palju vähem	215	18
Kokku:	1215	100

Tabel 10. Erimeelsused partneriga, sagedusjaotus.

Erimeelsused partneriga					
1. kodutööde jagunemine	N	%	4. raha kasutamine	N	%
mitte kunagi	247	20	mitte kunagi	351	28
vahel harva	513	42	vahel harva	549	44
aeg-ajalt	360	29	aeg-ajalt	250	20
üsna tihti	89	7	üsna tihti	70	6
väga tihti	28	2	väga tihti	25	2
Kokku:	1237	100	Kokku:	1245	100
2. laste hoidmine, transportimine			5. harrastustele kuluv vaba aeg		
mitte kunagi	373	39	mitte kunagi	475	39
vahel harva	374	39	vahel harva	428	35
aeg-ajalt	159	16	aeg-ajalt	213	18
üsna tihti	43	4	üsna tihti	71	6
väga tihti	19	2	väga tihti	28	2
Kokku:	968	100	Kokku:	1215	100
3. töölt ära lapse haigestumisel					
mitte kunagi	546	62			
vahel harva	205	23			
aeg-ajalt	73	8			
üsna tihti	32	4			
väga tihti	20	2			
Kokku:	876	100			

Tabel 11. Erimeelsused partneriga, ümberkodeeritud tunnuste standardhälbed ja vastajate arv.

	standardhälve	N
kodutööde jagunemine	0,9	1237
laste hoidmine ja transportimine	0,9	968
töölt ära olemine lapse haigestumisel	0,9	876
raha kasutamine	0,9	1245
harrastustele kuluv vaba aeg	1,0	1215

Tabel 12. Partneri usaldusväärsuse erinevates pereelu valdkondades, sagedusjaotus.

Partneri usaldusväärsus	N	%
1. majanduslik toimetulek		
alati	579	46
enamasti jah	444	35
nii ja naa	165	13
enamasti mitte	38	3
üldse mitte	37	3
Kokku:	1263	100
2. laste eest hoolitsemine		
alati	494	48
enamasti jah	351	34
nii ja naa	134	13
enamasti mitte	27	3
üldse mitte	16	2
Kokku:	1022	100
3. kokkulepetest kinnipidamine		
alati	502	40
enamasti jah	479	38
nii ja naa	210	17
enamasti mitte	49	4
üldse mitte	24	2
Kokku:	1264	100

Tabel 13. Kas olete kahetsenud abielu/kooselu? Kas olete kaalunud lahkuminekut? Sagedusjaotused.

Kas olete kahetsenud abielu/kooselu?	N	%
mitte kunagi	609	48
harva	362	29
mõnikord	217	17
sageli	50	4
ei oska öelda	27	2
Kokku	1265	100
Kas olete kaalunud lahkuminekut?		
mitte kunagi	550	44
vahel harva	434	35
mõnikord	174	14
sageli	56	5
lahkuminek on plaanis lähiajal, lahutusprotsess on käimas	11	1
ei oska öelda	33	3
Kokku	1258	100

Tabel 14. Vastajate perekonna/leibkonna kogusissetulek kuus.

	N	%
... 500 eurot	66	5
500-1000 eurot	198	16
1000-1500 eurot	209	17
1500-2000 eurot	209	17
2000-2500 eurot	207	17
2500-3000 eurot	145	12
üle 3000 euro	174	14
ei oska öelda	40	3
	1248	100

Tabel 15. Vastaja panus perekonna/leibkonna sissetulekusse, sagedusjaotus.

Panus pere/leibkonna eelarvesse	N	%
0%	16	1
10%	35	3
20%	70	6
30%	234	19
40%	295	23
50%	260	21
60%	131	10
70%	116	9
80%	42	3
90%	15	1
100%	5	0,4
ei oska öelda	44	4
Kokku:	1263	100

Tabel 16. Kas pere eelarvest jääb piisavalt raha enda tarbeks, sagedusjaotus.

Kas jääb raha piisavalt enese tarbeks	N	%
alati	531	42
enamasti	421	33
nii ja naa	220	17
enamasti mitte	80	6
üldse mitte	12	1
Kokku:	1264	100

Tabel 17. Koondtabel: Materiaalne sõltuvus partnerist; Elamispinna kuuluvus; Ühised finantskohustused; Kui partner teeniks piisavalt ja puuduks vajadus töötada; Majanduslik toimetulek ilma partnerita; sagedusjaotused

Materiaalne sõltuvus partnerist	N	%
üldse mitte	289	23
pigem ei	389	31
nii ja naa	296	23
pigem jah	231	18
täiesti	61	5
Kokku:	1266	100
Elamispinna kuuluvus		
Vastaja lahusvara	250	20
Vastaja ja partneri ühisvara	623	49
Partneri lahusvara	166	13
Üüripind	134	11
Omanik on keegi muu	91	7
Kokku:	1264	100
Ühised finantskohustused		
Pikaajaline eluasemelaen	349	27
Lühemaajaline eluasemelaen	59	5
Autoliising	165	13
Väiksemad järelmaksud	151	12
Ei ole ühiseid kohustusi	707	56
Kokku:	1264	100
Kui partner teeniks piisavalt ja poleks otsest vajadust töötada		
eelistaksin töötada täiskoormusega	360	31
eelistaksin töötada osakoormusega	724	62
loobuksin tööl käimisest ajutiselt	46	4
loobuksin tööl käimisest, oleksin partneri ülalpeetav	36	3
Kokku:	1166	100
Majanduslik toimetulek ilma partnerita		
saaksin täiesti hakkama	493	39
saaksin enam-vähem hakkama	444	36
saaksin raskustega hakkama	185	15
oleks väga keeruline hakkama saada	128	10
Kokku:	1250	100

Tabel 18. Probleemid paarisuhtes: partneril esinenud probleemid; sagedusjaotus.

Partneril esinenud probleemid, N=1272	N	%
alkoholi liigtarvitamine	205	16
meeleoluhäired (nt depressioon, ärevushäired)	162	13
krooniline haigus	90	7
pikaajaline töötus	65	5
alkoholisõltuvus	64	5
puue	27	2
hasartmängusõltuvus	26	2
psüühikahäired (nt skisofreenia, psühhoos)	12	1
narkomaania	7	1
ei oska öelda	42	3
ei soovi vastata	38	3
ei ole esinenud	715	56

Tabel 19. Partneri truudusetus, sagedusjaotus.

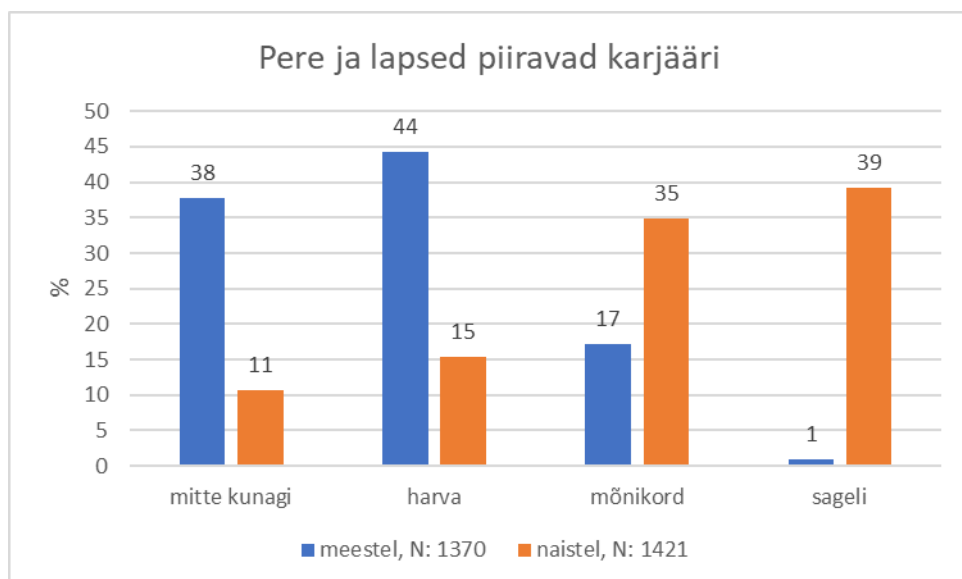
Kas partner on olnud truudusetu	N	%
ei	834	66
üksikjuhtudel	98	8
mõnikord	38	3
sageli	13	1
ei soovi vastata	20	2
ei oska öelda	263	21
Kokku:	1266	100

Tabel 20. Vägivalla kogemine paarisuhtes, sagedusjaotus.

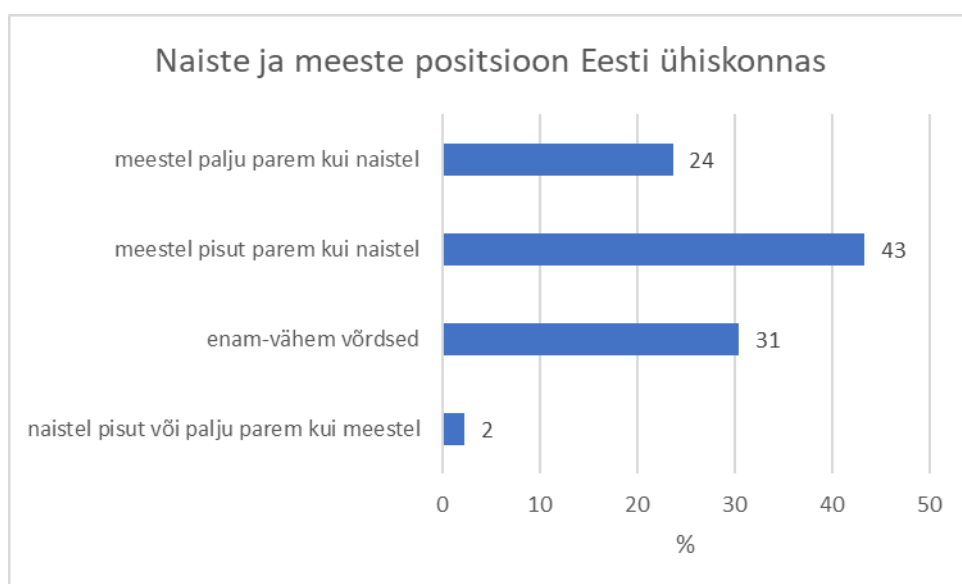
Vägivalla kogemine	Abielus/kooselus naised	
	N	%
1. vaimne vägivald		
mitte kunagi	722	57
harva	327	26
mõnikord	146	12
sageli	50	4
ei oska öelda	21	2
Kokku:	1266	100
2. füüsiline vägivald		
mitte kunagi	1147	91
harva	83	7
mõnikord	18	1,4
sageli	5	0,4
ei oska öelda	7	1
Kokku:	1260	100
3. seksuaalne vägivald		
mitte kunagi	1034	82
harva	157	12
mõnikord	41	3
sageli	17	1
ei oska öelda	13	1
Kokku:	1262	100
4. majanduslik vägivald		
mitte kunagi	1049	83
harva	143	11
mõnikord	40	3
sageli	17	1
ei oska öelda	11	1
Kokku:	1260	100

Tabel 21. „Mu partner üritab/üritas minu üle domineerida“, sagedusjaotus.

	Abielus/kooselus naised		Lahutatud naised	
	N	%	N	%
üldse mitte	764	60	54	32
vahel harva	272	22	28	17
mõnikord	123	10	34	20
sageli	59	5	45	27
ei oska öelda	50	4	8	5
Kokku:	1268	100	169	100

Joonis 1. Pere ja lapsed piiravad meeste karjääri. Pere ja lapsed piiravad naiste karjääri.

Joonis 2. Kuidas hindate meeste ja naiste positsiooni Eesti ühiskonnas, N=1409

Tabel 22. Soorollihoiakud, sagedusjaotus.

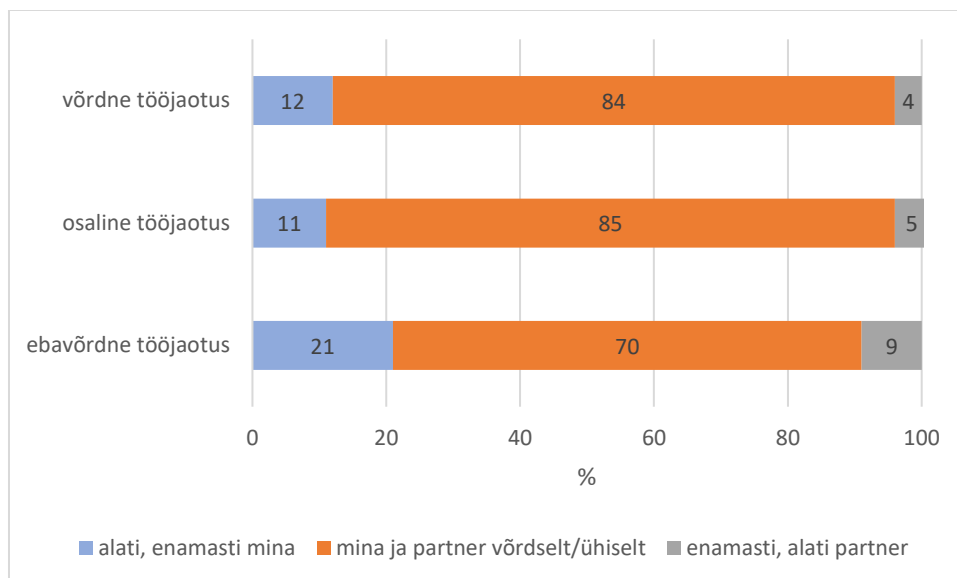
1. Mehed peaksid praegusest rohkem osalema laste hoidmises ja kasvatamises	N	%	5. Naise jaoks on majanduslik iseseisvus sama oluline kui mehe jaoks	N	%
üldse ei ole nõus	18	1	üldse ei ole nõus	5	0,3
pigem ei ole nõus	53	4	pigem ei ole nõus	13	0,9
nii ja naa	293	20	nii ja naa	99	7
pigem nõus	634	43	pigem nõus	264	18
täiesti nõus	446	30	täiesti nõus	1097	74
ei oska öelda	48	3	ei oska öelda	8	0,5
Kokku:	1492	100	Kokku:	1486	100
2. Suurema osa kodutöödest peaks tegema see partner, kellel on teisega võrreldes väiksem palk			6. Koduste tööde eest peaks peamiselt vastutama naine		
üldse ei ole nõus	1062	71	üldse ei ole nõus	700	47
pigem ei ole nõus	257	17	pigem ei ole nõus	384	26
nii ja naa	118	8	nii ja naa	292	20
pigem nõus	19	1	pigem nõus	91	6
täiesti nõus	8	0,5	täiesti nõus	10	0,7
ei oska öelda	26	2	ei oska öelda	10	0,7
Kokku:	1490	100	Kokku:	1487	100
3. Suurema sissetulekuga partneril peaks olema peres ka suurem otsustusõigus			7. Mees peaks olema pere peamine toitleja		
üldse ei ole nõus	1041	70	üldse ei ole nõus	509	34
pigem ei ole nõus	301	20	pigem ei ole nõus	340	23
nii ja naa	113	8	nii ja naa	367	25
pigem nõus	18	1	pigem nõus	211	14
täiesti nõus	5	0,3	täiesti nõus	44	3
ei oska öelda	11	0,7	ei oska öelda	15	1
Kokku:	1489	100	Kokku:	1486	100
4. Partneri füüsiline korralekutsumine on mõnikord õigustatud					
üldse ei ole nõus	1360	92			
pigem ei ole nõus	54	4			
nii ja naa	26	2			
pigem nõus	14	1			
täiesti nõus	7	0,5			
ei oska öelda	18	1			
Kokku:	1479	100			

Tabel 23. Kodutööde jagunemise keskmised näitajad ümberkodeeritud tunnustega, standardhälbed ja vastajate arv.

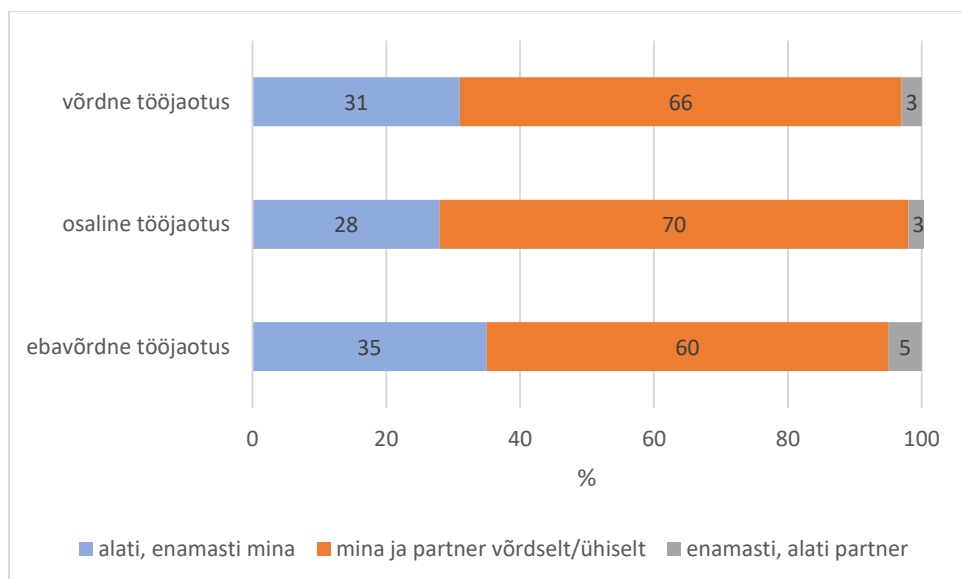
Klaster		toidu- valmis- tamine	iga- päevased ostud	koris- tamine	nõude pesemine	pesu ja riiete korrashoid	N
Ebavõrdne tööjaotus	keskmine	1,5	1,2	1,4	1,3	1,7	382
	standardhälve	0,5	0,6	0,6	0,6	0,5	
Osaline tööjaotus	keskmine	0,5	0,1	0,9	0,5	1,4	401
	standardhälve	0,8	0,7	0,6	0,7	0,6	
Võrdne tööjaotus	keskmine	0,4	0,2	0	-0,3	0,5	311
	standardhälve	0,8	0,7	0,6	0,7	0,7	

Tabel 24. Lastega seonduvate kohustuste jagunemise keskmised näitajad ümberkodeeritud tunnustega, standardhälbed ja vastajate arv.

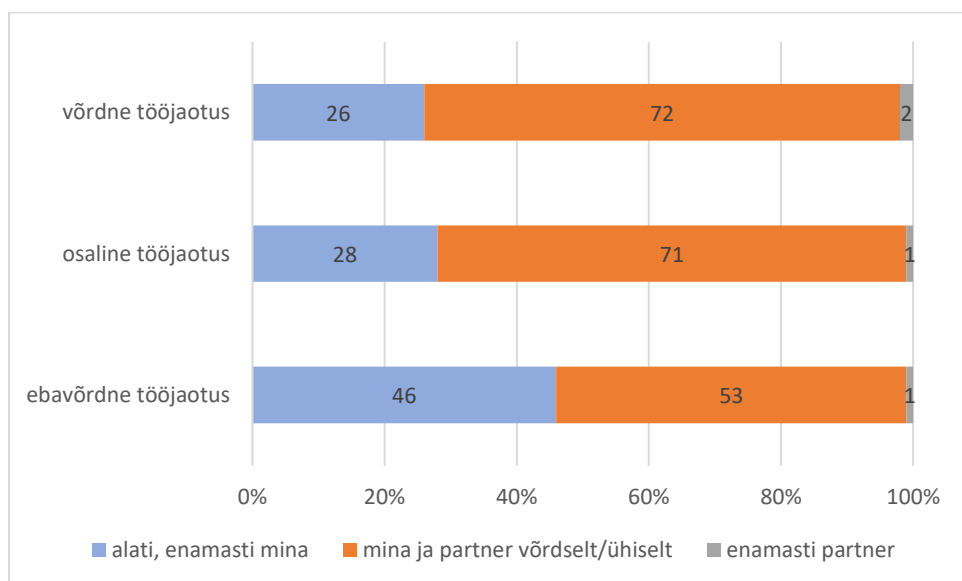
Klaster		laste koolitöodes abistamine	laste transportimine	asjaajamine kooli ja lasteaiaga	N
Ebavõrdne hoolitsuskoormus	keskmine	1,1	1,1	1,6	288
	standardhälve	0,7	0,5	0,5	
Osaline hoolitsuskoormus	keskmine	0,7	-0,3	1,1	243
	standardhälve	0,6	0,5	0,6	
Võrdne hoolitsuskoormus	keskmine	-0,2	-0,3	-0,2	119
	standardhälve	0,6	0,7	0,6	

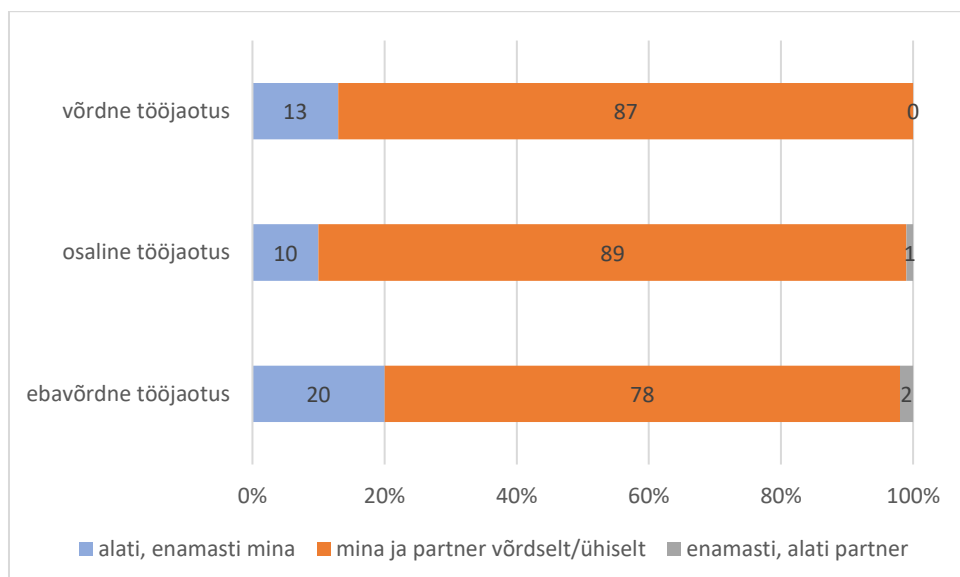
Joonis 3. Kes teie peres langetab otsuseid: suuremate ostude tegemine. Crameri V 0,13, $p \leq 0,0001$. Võrdse tööjaotuse klaster N=306, osalise tööjaotuse klaster N=398, ebavõrdse tööjaotuse klaster N=377

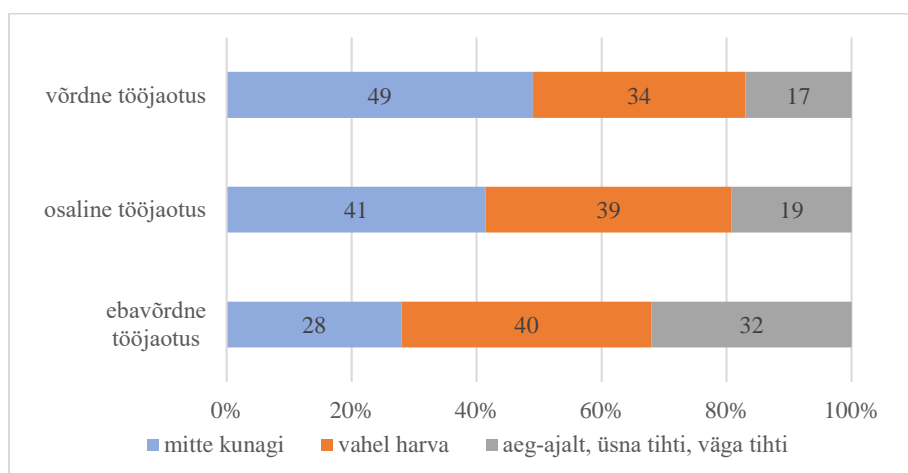
Joonis 4. Kes teie peres langetab otsuseid: vaba aja veetmine. Crameri V 0,1 $p \leq 0,05$. Võrdse tööjaotuse klaster N=304, osalise tööjaotuse klaster N=396, ebavõrdse tööjaotuse klaster N=369.

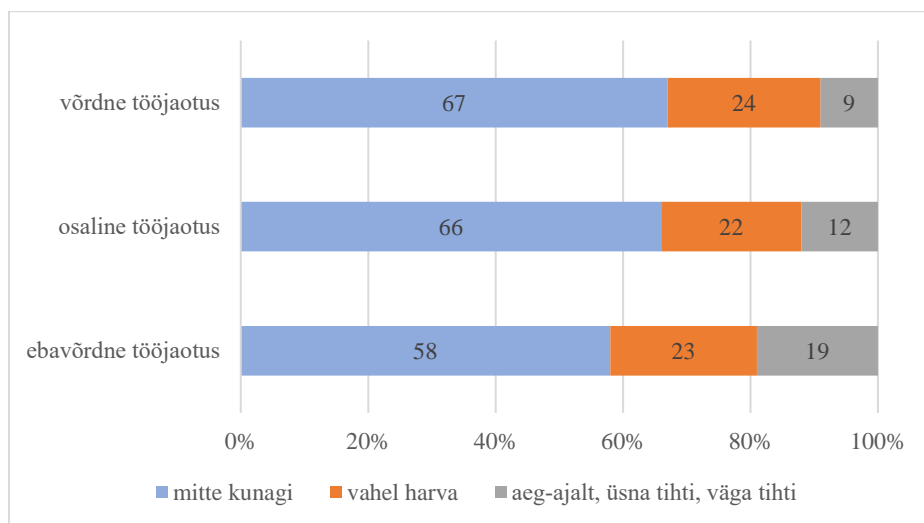
Joonis 5. Kes teie peres langetab otsuseid: kuidas lapsi kasvatada. Crameri V 0,16 $p \leq 0,0001$. Võrdse tööjaotuse klaster N=195, osalise tööjaotuse klaster N=313, ebavõrdse tööjaotuse klaster 318.

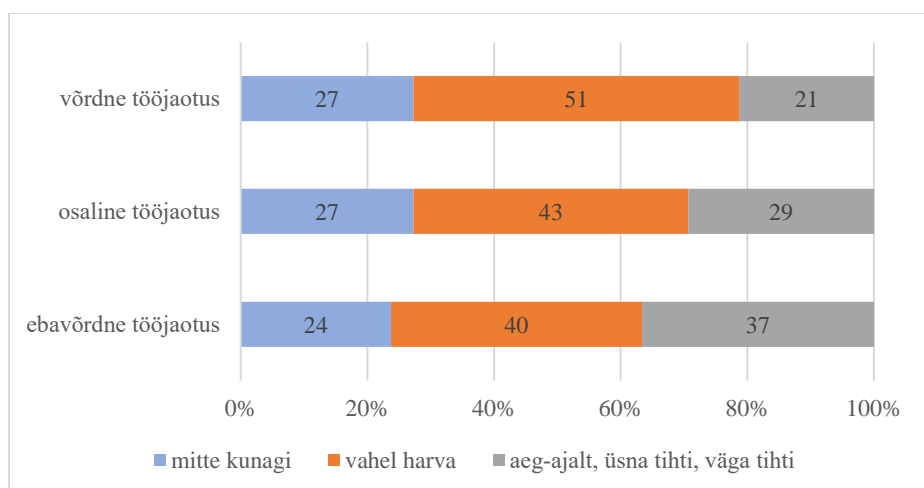
Joonis 6. Kes teie peres langetab otsuseid: pere juurdekasvu küsimused. Crameri V 0,11 $p \leq 0,05$. Võrdse tööjaotuse klaster N=220, osalise tööjaotuse klaster N=304, ebavõrdse tööjaotuse klaster N=283.

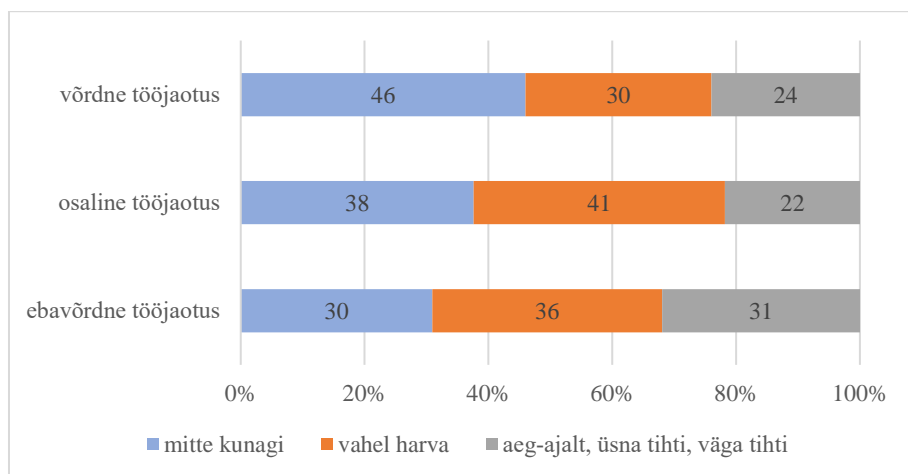
Joonis 7. Klasterite võrdlus. Erimeelsused: laste hoidmine ja transportimine. Crameri V 0,15; $p \leq 0,0001$. Võrdse tööjaotuse klaster N=194, osalise tööjaotuse klaster N=312, ebavõrdse tööjaotuse klaster N=319

Joonis 8. Klasterite võrdlus. Erimeelsused: töölt ära olemine laste haigestumisel. Crameri V 0,11; $p < 0,5$. Võrdse tööjaotuse klaster N=177, osalise tööjaotuse klaster N=283, ebavõrdse tööjaotuse klaster N=286

Joonis 9. Klasterite võrdlus. Erimeelsused: raha kasutamine. Crameri V 0,12; $p \leq 0,0001$. Võrdse tööjaotuse klaster N=305, osalise tööjaotuse klaster N=398, ebavõrdse tööjaotuse klaster N=375

Joonis 10. Klastrite võrdlus. Erimeelsused: harrastustele kuluv aeg. Crameri $V_{0,13}$; $p \leq 0,0001$.
 Võrdse töõjaotuse klaster $N=301$, osalise töõjaotuse klaster $N=392$, ebavõrdse töõjaotuse klaster $N=358$

Tabel 25. Faktoranalüüsi korrelatsioonimaatriks. *p < 0.05; ** p < 0.01

		1. Mehed peaksid osalema rohkem laste eest hoolitsemises	2. Suurema osa kodutöödest peaks tegema madalama sissetulekuga partner	3. Suurema sissetulekuga partneril peaks olema suurem otsustusõigus	4. Naise jaoks on majanduslik iseseisvus sama oluline kui mehe jaoks	5. Koduste tööde eest peaks peamiselt vastutama naine	6. Mees peaks olema pere peamine toitja
1. Mehed peaksid osalema rohkem laste eest hoolitsemises	Pearson	1	-0,012	-,069**	,229**	-,223**	-,159**
	N	1444	1420	1431	1432	1432	1426
2. Suurema osa kodutöödest peaks tegema madalama sissetulekuga partner	Pearson	-0,012	1	,484**	-,065*	,134**	,209**
	N	1420	1464	1458	1453	1452	1448
3. Suurema sissetulekuga partneril peaks olema suurem otsustusõigus	Pearson	-,069**	,484**	1	-0,028	,201**	,228**
	N	1431	1458	1478	1465	1464	1457
4. Naise jaoks on majanduslik iseseisvus sama oluline kui mehe jaoks	Pearson	,229**	-,065*	-0,028	1	-,217**	-,220**
	N	1432	1453	1465	1478	1466	1459
5. Koduste tööde eest peaks peamiselt vastutama naine	Pearson	-,223**	,134**	,201**	-,217**	1	,544**
	N	1432	1452	1464	1466	1477	1460
6. Mees peaks olema pere peamine toitja	Pearson	-,159**	,209**	,228**	-,220**	,544**	1
	N	1426	1448	1457	1459	1460	1471

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Sirje Otstavel

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

Sooline ebavõrdsus paarisuhtes Eesti naiste hinnangutel,

mille juhendaja on Kadri Rootalu,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Sirje Otstavel
27.05.2019